

הישיבה העשרים וארבע של הכנסת השתיים-עשרה

יום רביעי, י"ב בכבט התשמ"ט (18 בינואר 1989)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:06

א. הודעה על הרכבה של ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השלוש-עשרה *

התורה חבר אחד; מטעם סיעת הרשימה המתקדמת לשלום חבר אחד; מטעם סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית חבר אחד.

יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית הוא שופט בית-המשפט העליון אברהם חלימה, וממלא-מקומו — שופט בית-המשפט העליון יעקב מלץ.

רשימת שמות חברי הוועדה תונח על שולחנות חברי הכנסת בעוד רבע שעה בערך.

בזאת קמה ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השלוש-עשרה. על-פי החוק, אני אומן את חבריה לישיבה ראשונה בתוך שבועיים מהיום.

רשימת חברי ועדת הבחירות המרכזית תיכלל ב"דברי הכנסת".

היו"ר ד' שילנסקי:
חברי הכנסת, הנני מתכבד לפתוח בזה את ישיבת הכנסת.

על-פי סעיף 18 לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט — 1969, הנני מתכבד להודיע לכנסת על הרכבה של ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השלוש-עשרה.

בוועדת הבחירות חברים: מטעם סיעת הליכוד 10 חברים; מטעם סיעת המערך 10 חברים; מטעם סיעת ש"ס 2 חברים; מטעם סיעת אגודת ישראל 2 חברים; מטעם סיעת ר"צ 2 חברים; מטעם סיעת המפד"ל 2 חברים; מטעם סיעת חד"ש חבר אחד; מטעם סיעת התחיה חבר אחד; מטעם סיעת מפ"ם חבר אחד; מטעם סיעת צומת חבר אחד; מטעם סיעת מולדת חבר אחד; מטעם סיעת שינוי חבר אחד; מטעם סיעת דגל

ב. שאילתות בעל-פה

ב. עורכי-הדין השוכתים לא טרחו להציג את טענותיהם בנושא הסדרים בבתי-המשפט ובמתקני הכליאה הצבאיים לפני הגורמים המוסמכים. נראה, כי לא טובת העניין עמדה לנגד עיניהם בטרם קיבלו את ההחלטה להפסיק זמנית את פעילותם.

ג. אין כדעתי לבדוק את קובלנותיהם של עורכי-הדין, שאף לא הגיעו עד כה לשולחני, כל עוד הם מתמידים כשכיתתם, לאחר שישוכו השוכתים לייצג את לקוחותיהם, אהיה נכון לבדוק את טענותיהם על-מנת למצוא כמשותף דרכים לשיפור התנאים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דראושה. לפני כן, הרשה לי להפנות את תשומת לב חברי הכנסת לכך, שאני אשמור על מסגרת הזמן. לשואל יש שתי דקות לשאלה נוספת, ולכל אחד משני השואלים הנוספים יש דקה אחת. מאחר שהשר מוגבל בתשובתו לשתי דקות בלבד, אני אשמור על מסגרת הזמן של חברי הכנסת, כדי שלא ייווצר מצב שחברי הכנסת ישאלו שאלות ארוכות ולשר לא יהיה זמן להשיב.

רשות הדיבור לחבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני מצטער על כך שכבוד השר לא התייחס עניינית לקובלנות של עורכי-הדין, הטוענים, ולדעתי בצדק, שבבתי-המשפט הצבאיים חסר הצדק הבסיסי, האלמנטרי, הנאשמים לא זוכים למשפטים הוגנים. חלים עיכובים במהלך המשפטים. זכות הערעור, שצריכה להיות נתונה לכל נאשם ולכל שפוט, אינה ניתנת בבתי-המשפט הצבאיים, למרות כל הבטחות שניתנו בעבר. והעול גם טענות צודקות, עם עובדות ותאריכים, על מניעת פגישות בין עורכי-דין לנאשמים. המקרה

היו"ר ד' שילנסקי:
אנו ניגשים לסעיף הבא בסדר-היום: שאילתות בעל-פה. שר הביטחון ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 45, מאת חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בנושא: הופעת עורכי-דין ערכים בבתי-המשפט הצבאיים. חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

45. הופעת עורכי-דין ערכים בבתי-המשפט הצבאיים

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני היושב-ראש, כבוד שר הביטחון, עורכי-הדין הערכים הפסיקו להופיע בבתי-המשפט הצבאיים החל מ-3 בינואר 1989, למשך חודש ימים.

נמסר, כי עורכי-הדין מוחים על אי-הסדרים הממושכים בבתי-המשפט ובבתי-הכלא הצבאיים מאז החלה האינתי-פאדה.

כרצוני לשאול:

1. האם בדק השר את קובלנות עורכי-הדין?
2. מה הם הצעדים שהשר מוכן לנקוט כדי לחדש את הופעת עורכי-הדין בבתי-המשפט?

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, בבבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

א. יש להצטער על החלטתם של עורכי-הדין הערכים להפסיק את הופעותיהם בבתי-המשפט הצבאיים באזורי יהודה ושומרון למשך חודש ימים. לא היתה כל הצדקה עניינית להחלטה זו. הנפגעים העיקריים ממנה הם הנאשמים, הזקוקים לייצוג מקצועי של עורכי-דין.

לגבי רשות ערעור, מאז תום מלחמת ששת-הימים לא היתה סמכות ערעור על פסיקת בתי-הדין הצבאיים באזורי יהודה, שומרון ועזה. על-פי המלצת כית-המשפט העליון ולאחר עבודה אצלנו, החלטנו על הקמת רשות שיפוטית לערעור, שתיכנס לתוקף ב-1 באפריל 1989. זה לא היה מעולם. הוחלט לעשות זאת.

לשאלת חבר הכנסת שבח וייס: עקרונית, יש נוהל מיוחד לבתי-הדין הצבאיים. הנוהל הזה קיים ומתקיים בשטחים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה לשר הביטחון. אנחנו עוברים לשאלתה של חברת הכנסת גאולה כהן, מסי' 49, בנושא: התכטאויות של שר המדינה הבריטי וולדגרייב.

49. התכטאויות של שר המדינה הבריטי וולדגרייב

גאולה כהן (התחיה):

נוכח פגישתו של שר המדינה הבריטי וולדגרייב עם יאסר ערפאת ודבריו על ישראל, ונוכח כוונתו לבקר בימים הקרובים בישראל, ברצוני לשאול: מה שוקל משרדך לומר לשר וולדגרייב?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. אדוני שר החוץ, בבקשה.

שר החוץ מ' ארנס:

קודם כול, הייתי רוצה להביע את צערי על הדברים שנאמרו עליידי מר וולדגרייב כאשר הלך להיפגש עם ערפאת בתוניס. אלה היו השמצות ועלבונות כלפי מדינת ישראל. מר וולדגרייב חשב כנראה, שיש לו הזכות להטיף לנו מוסר. יש לי ספק רב בדבר.

מר וולדגרייב עתיד לבקר בישראל בתחילת חודש מרס. אני מקווה שלפני כואו הוא יספיק ללמוד את הודעת שגרירנו בלונדון, שהיתה תגובה על דבריו בתוניס.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני שר החוץ, מדוע חייבת עד השאלתה שלי כדי לומר את הדברים שאמרת כאן? מדוע היתה צריכה הגברת תאצ'ר להקדים אותך ככל העיתונות הבריטית בעניין זה? הדברים שהוא אמר היו חמורים ביותר. הוא איים למעשה במלחמה, שלא תהיה, כך הוא אמר, קלה כמו מלחמת ששת-הימים, אלא תהיה כמו מלחמת אירן-עירק, ומנימת דבריו ברור מי יהיה אשם במלחמה הזאת. לא היתה שום תגובה על האנלוגיה הנפשעת שלו בין ראש הממשלה שמיר, כטרוריסט, ובין ערפאת.

אני מבקשת ממך להכריז עליו לפני כואו כעל אורח בלתי רצוי. האם אתה מוכן לשקול את ההצעה הזו?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחברת הכנסת גאולה כהן. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם פורז, ואחריו — לחבר הכנסת חיים רמון.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני השר, אני מבין שחברת הכנסת גאולה כהן היתה אולי רוצה שננתק את היחסים הדיפלומטיים עם בריטניה.

האחרון היה זה של עורך-הדין אולד פאהום מנצרת, שבטענות ביוורוקרטיות כביכול מנעו ממנו במשך שבוע לפגוש את הנאשם שביקש ממנו לטפל בנושא שלו.

אני מבקש מכבוד השר להתייחס לטענות. אני חושב שיש קשר בין השכיחה לבין הקיבלנות שהעלו עורכי-הדין, ובצדק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת דראושה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת שבח וייס.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני שר הביטחון, אינני מבין את הגישה שלך. לכאורה עולה ממנה, שהדאגה לתקינות פעולתם של בתי-הדין הצבאיים בשטחים היא דאגתם של עורכי-הדין הערבים תושבי השטחים — ואילו אני סברתי לחומי, שאנחנו לפחות מתיימרים לומר שהדאגה לפעילותם התקינה של בתי-הדין היא דאגתנו. לכן, בין שעורכי-הדין שובתים ובין שאינם שובתים, חובתנו לבדוק את התקינות של כל מערכת בתי-הדין בשטחים.

הנה, למשל, בדוח האגודה לזכויות האזרח, שהכינה המשפטנית חמר פלג, כלולה גם פסקה המתייחסת לקציעות, לאפשרויות הפעולה של עורכי-הדין המטפלים בענייני האסירים בקציעות. גם מחברת הדוח מתלוננת שם על יחס לא-ראוי לעבודתם של עורכי-הדין.

השאלה היא, אם כן: האם גם היא לא תקבל תשובה כיוון שעורכי-הדין הללו שובתים? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מוחה, אדוני היושב-ראש, על אפליה במחן רשות הדיבור לשאלות נוספות. אני הייתי הראשון שהרים את ידו.

היו"ר ד' שילנסקי:

לחבר הכנסת טובי, אני מצטער, אני אינני רושם את אלה שהרימו יד ראשונים. זאת עושה בדרך-כלל המזכיר, במקרה זה סגנית המזכיר. אצלי רשומים צבן, טובי, וייס. בהתאם לנוהג, צריך לגוון, ונתתי רשות דיבור לאחר מהאופוזיציה ולאחר מהקואליציה. זה נוהג מושרש מאז ומתמיד. תודה רבה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני שר הביטחון, כגלל מורכבות העניין והרגישות הציבורית המוצדקת סביבו, הייתי מבקש, אם תוכל, להוסיף היום לצרור התשובות שלך הסקר קצר בדבר צורת הטיפול הפורמלי כולו בסוגיית השטחים מן הצד של הפרקליטות. האם יש בכלל איזה הכדל, או שהנוהג הוא בדיקת כמו הנוהג הקיים כבית-משפט ישראלי בעניינים דומים, או נאמר שאיננו שונה מכל נוהג צבאי כלפי סקטורים אחרים באוכלוסייה בנסיבות דומות? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. אדוני שר הביטחון, בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

לגבי השאלתה הנוספת של חבר הכנסת דראושה, וכן של חבר הכנסת צבן, אני חוזר ואומר: האחריות לתקינות פעילות בתי-הדין היא שלנו. אנחנו נושאים באחריות. אם יש קיבלנות, יגישו אותן, אם רוצים לשבות לחודש ושבאותה עת נטפל בקיבלנות — לא נטפל בהן עד שלא יחזרו לעבודה.

(להלן הודעת שגריר ישראל בלונדון):

The road towards peace in the Middle East does not lead through the PLO.

Behind the PLO's 'charm offensive' directed at the West, this organization adheres to its unchanged policies by words that are directed at Arab audiences and by continued attempts at terrorism directed at Israel. Moreover, the aim of the PLO remains the establishment, through a phased plan, of the so-called secular-democratic Palestinian state in place of Israel.

Therefore the ambassador can only regret the unwarranted rush of political figures after Arafat and the PLO.

Replying to a question regarding Mr. Waldegrave's remark that Israel may be left behind, the ambassador said:

Israel will march forward towards a true, comprehensive and lasting peace, hoping to be joined by her Arab neighbours.

The risk of being left behind is more relevant to those who while claiming to have a role to play in the peace making process, nevertheless choose to take unbalanced positions or engage in unhelpful verbal contributions.)

לגבי השאלה של חברת הכנסת גאולה כהן, אני מצטער לומר שלא אשקול את ההצעה שלה.

לגבי שאלתו של חבר הכנסת פורו, נדמה לי שהוא מדבר

גאולה כהן (התחיה):
אתה לא ענית לי.

שר החוץ מ' ארנס:
כרגע עייתי. היית עסוקה כנראה במשהו אחר. אמרתי שאינני מוכן לשקול את הצעתך. שאלת האם אני מוכן לשקול. נכון? תשובתי היא שאיני מוכן לשקול.

היו"ר ד' שילנסקי:
חברת הכנסת כהן, קיבלת תשובה. בבקשה, אדוני השר.

שר החוץ מ' ארנס:
נדמה לי שחבר הכנסת פורו דיבר מהרהורי לבו כאשר שאל את שאלתו. אין יסוד לרמזים שהיו טמונים בשאלה שלו.

לגבי שאלתו של חבר הכנסת חיים רמון, המדיניות של מדינת ישראל בקשר למשאומתן לקראת הסדר שלום היא מדיניות מסורתית. היא גם המדיניות של הממשלה הנוכחית. המדיניות היא: משאומתן ישיר עם הצדדים לסכסוך וסירוב לקיים משאומתן עם אש"ף.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. חברי הכנסת, אנו ניגשים לשאלתא בעל-פה הבאה. שר האנרגיה והתשתית ישיב על שאלתא בעל-פה

בימים האחרונים אנו שומעים, גם ממשרד ראש הממשלה וגם ממשרד החוץ, טונים חדשים, המעידים על גישה קצת שונה ופחות נוקשה כלפי המשאומתן באזורנו. כרצוני לשאול: כיצד אתם מתכוונים לנהל משא ומתן עם הפלשתינים המתגוררים בשטחים? מהו הגורם שאתו כן תרצו לנהל משאומתן?

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):
אדוני היושב ראש, אדוני שר החוץ, מהי מדיניות משרדך לגבי המשאומתן מלבד הבעות צער על כך שכל העולם כולו נפגש עם הפלשתינים ועם אנשי אש"ף? מהי מדיניות משרדך מלבד ההסברה שלא צריך לעשות כך? האם אתם מתכוונים לנקוט אי-אלו צעדים בנושא הזה? האם אתה מתכוון לקיים בחירות בנדה ובמצרעה במהירות? האם אתה מתכוון לשנות עמדה כלשהי ככל הנוגע להידברות עם פלשתינים השוללים טורר ומכירים בזכות קיומה של מדינת ישראל, גם אם היו אנשי אש"ף?

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. אדוני שר החוץ, בבקשה.

שר החוץ מ' ארנס:
לחברת הכנסת גאולה כהן: אינני חושב שיהיה זה נכון, או אפילו מתאים, במקרה זה, ששר החוץ של מדינת ישראל ייכנס לדרישה או לוויכוח עם מר וולדגרייב. את הודעת שגרירנו בלונדון הרצאנו בטרם נשאלה השאלה בכנסת. אני מציע לחברת הכנסת גאולה כהן לעיין בהודעת שגרירנו בלונדון. אני חושב שזו תגובה נוקבת וקולעת.

אני מצטער לומר — — —

שבח וייס (המערך):
אולי כדאי שהתגובה תיכנס לפרוטוקול הכנסת?

שר החוץ מ' ארנס:
אינני יודע אם מותר להקריא באנגלית לפרוטוקול הכנסת.

מיכאל בריזהר (המערך):
תתרגם.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
נדמה לי, שלעצם ההקראה באנגלית אין הסדר. אבל השר רשאי לצרף מסמכים, שעליהם הוא מסתמך, בלי שיהיה צורך לקרוא אותם.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מודה לכם מאוד. אפשר לקרוא את התגובה באנגלית. אבל זה לא ייכנס לפרוטוקול. אני מפנה את חשומת-לב כל חברי הכנסת, כהתאם לחיקון הנוסף והנכון ששמענו מפי השר שחל, שאפשר לצרף את המסמכים לפרוטוקול. ההקראה לא תיכלל. המסמכים כן.

שר החוץ מ' ארנס:
תודה רבה. לאחר מכן אעביר את נוסח ההודעה לפרוטוקול.

על-ידי הממשלה. כמרכן מממנת המדינה את הפרשי ערך המלאי הנוצרים מפעם לפעם כתוצאה מעלייה ומירידה של מחירי הדלקים.

אנו בודקים את המידע שנמצא בידנו ובודקים גם האם נלקחו הלוואות שקליות כדי לממן את הקדמת פירעון המקדמות כאמור.

שר האוצר ואנו דנו בסוגיה הזאת, וקבענו שהחברות תשלמנה את רווחי הפיחות. אנחנו נפעל בהתאם לסמכויות שיש בידנו כדי להבטיח שאם היו רווחים כאלה, הרווחים יוחזרו לקופת המדינה. בידנו שתי אפשרויות, האחת — לדרוש את החזרת רווחי הפיחות; השנייה — מאחר שחברות הדלק מקבלות עמלות הכוללות את הרווח שלהן, באמצעות זה רשאים שר האוצר ושר האנרגיה, בהנחיה מנומקת, לשנות מהמרווח הקיים.

אני רוצה לומר, שאני רואה את הדברים האלה בחומרה. מדובר כאן במימון של מלאי, שכל כולו בא על חשבון הממשלה, מטעם הממשלה ובכספי הממשלה. שימוש כזה בעיני, אם אכן יתאמתו כל העובדות, הוא דבר חמור.

אשר לשאלה השנייה, בעניין הרפורמה כמשק הדלק, התחלנו את השלב הראשון של הרפורמה, ותוצאותיו היו הפחתת מעורבות הממשלה ואף הוללה במחירים של מוצרים שונים — בעיקר לצרכנים הגדולים, שהם התעשייה, התעשייה הפטרוכימית, חברת החשמל וגורמים אחרים. אני רוצה להגיע לכך שהצרכן, משמע הצרכן הביתי, נהג המכונית, יוכלו ליהנות גם הם משיפור השירות ומהורדת מחירים.

לצער, חברות הדלק התנגדו למכצע של שיפור השירות בתחנות הדלק, בנימוקים שונים, לא ענייניים, טענתן העיקרית הייתה, שהן יכולות לעשות זאת רק בעוד שנה.

בימים אלה אנו חוזרים למכצע, כאשר המגמה היא להגיע לשלב הבא של הרפורמה — פתיחת משק הדלק באופן מוחלט תוך שנה וחצי. אני מקווה שתיכנסנה למכצע חברות דלק נוספות.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה, אדוני השר. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אדוני השר, הנתונים שמסרת על הרווחים של נאמני הממשלה הם מדהימים. הממשלה מקווה לגבותם. אני מבקש לדעת כיצד ניתן לגבות את הרווחים העודפים הללו. אתמול או שלשום התפרסמו ידיעות, שהחברות מסרבות או חסרבה לשלם.

אשר לשיפור השירות. אני מכיר את ההבטחות לשיפור השירות, למשל על-ידי ביטול המחיר הקבוע וקביעת מחיר מקסימום בתחנות, כפי שנהוג בעולם, מחיר מקסימום שהתחנות יכולות להפחיתו. במשך שנים אנחנו שומעים מהחברות שהן גם מנופול וגם קרטל על ההבטחות הללו. כשאתה הנהגת את הרפורמה, שהיא חשובה, התמיכה שקיבלת בציבור — ואני מניח שהיא עדיין קיימת — ניתנה בהנחה שייפתח השוק הזה, המנהל על-ידי שלוש חברות. מתי תוכל לבשר לנו על חברות חדשות שנכנסות למערכת הזאת ועל שיפור מעשי של השירות לצרכן?

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין. לשאלה נוספת נרשם רק חבר כנסת אחד, חבר הכנסת שבח וייס. בבקשה.

מס' 47, מאת חבר הכנסת אליהו בן-מנחם, בנושא הפסקות באספקת החשמל.

אני מבין שחבר הכנסת בן-מנחם איננו.

רענן כהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, שאלתי שאלה דומה שלא אושרה. האם אני יכול לשאול?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער, אני יכול ליצור תקדים. הייתי עושה זאת ברצון. ודאי רבים היו רוצים לשמוע את החשובה ולכן אישרתי את השאילתא. אבל, אם אתן לך לשאול במקומו, אצור בכך תקדים, ולא הייתי רוצה לעשות זאת.

שר האנרגיה והתשתית ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 48, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בנושא: רווחי פיחות בענף הדלק. חבר הכנסת ויינשטיין, בבקשה.

48. רווחי פיחות בענף הדלק

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אבקש מכבוד השר להשיב על שאלתי:

חברות הדלק הן נאמנות הממשלה לרכישת דלק. השבוע פורסמו, ולא הוכחו, ידיעות על רווחי פיחות ניכרים שנוצרו אצל החברות כשל מלאי הדלק שהן רוכשות כנאמנות הממשלה.

מן הראוי שהציבור ידע אילו חברות הפיקו את הרווחים ובאילו סכומים. אני מקווה שבתשובתו יפרט כבוד השר את האומדן שנעשה במשרדו על שיעור הרווחים ויצביע על מסוגלותה של הממשלה לגבות את העודפים, או לפחות להתחלק עם נאמניה ברווחים אלה.

בימים אלה פג תוקפם של חוזים שהיו לחברות בענף הדלק עם הממשלה, כמו מבנה המחיר וההסכם עם כתיב-היוקק. הרפורמה בענף נכנסת אפוא למהלך חדש. מאות אלפי צרכנים מצפים מן הסתם לתועלת ולפירות מן הרפורמה על-ידי שיפור השירות בתחנות, הוללת מחירי הדלק וכדומה.

ברצוני לשאול: היכול השר להצביע מתי ייקטפו הפירות הצפויים? תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

לגבי השאילתא של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, לפי מיטב ידיעתי וידיעת משרד האוצר, חברת "פז" הקדימה רכישות בהמרת מטבע ב-47 מיליון דולר; חברת "דלק" — בסכום של כ-14 מיליון דולר; חברת "סונול" — בין 10 ל-15 מיליון דולר.

רווחי הפיחות, אשר עשויים להיגרם כתוצאה מהקדמת פירעון הלוואות בסכומים אלו, נאמדים כך: חברת "פז" — 6 מיליוני דולר בערך; חברת "דלק" — 2.5 מיליוני דולר; חברת "סונול" — בין 1.3 ל-1.6 מיליון דולר. סך כל רווחי הפיחות הם כ-10 מיליון דולר.

אכן, חברות הדלק — "פז", "דלק" ו"סונול" — משמשות כנאמנות הממשלה לרכישה ולאחזקה של מלאי הדלק הביטחוני והכללי הדרוש למדינה לשעת-חירום. כיוסי הרוצאות של רכישת המלאי ואחזקתו מתבצע באופן מלא

את הדרישה להטיל הטיל על רווחי פירות. דרשתי את הנתונים והמספרים, ולצערי, החומר עדיין לא הגיע. אני חושב שבנק ישראל יכול היה לקבל דיווח מדי יום כיומו. אזרחים פשוטים המירו 2 מיליארדי דולרים, או 2 מיליארדים ורבע, במשך כמה ימים. ומדובר לא רק באזרחים בודדים, אלא גם בגופים. חבר הכנסת שובל, כנראה אתה יודע, שהבנקים עודדו אותם, לקחו כסף בהלוואות שקליות, גרמו לכך שהריבית תעלה. בהתבסס על זה הם הלכו והמירו מטבע, הרוויחו מאות מיליוני דולרים ושילשו אותם לכיסיהם. אין לכך שום הצדקה בשום מדינה בעולם. יש להטיל על הרווחים היטלים, ואפשר לאתר את האנשים האלה.

אני, במקטע של משרדי, מצאתי לנכון — לאחר שנעשתה כאן, לדעתי, פעולה צינית על חשבון אזרחי מדינת ישראל בהמרת המטבע על מלאי של המדינה, שאנחנו משלמים את כולו — לנקוט את כל האמצעים, ואם יהיה צורך אביא גם הצעת חוק לכנסת כדי להחזיר את הרווחים האלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, זמן חם. בשבוע שעבר נתן השר פרס דוגמה יוצאת מן הכלל. ברגע שהודעתי לו שזמנו חם, הוא הפסיק, ולא הספיק לגמור את התשובה. אני ממליץ לנכדך ללכת בעקבותיו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, יש כנסת ממשלה? כולם מדברים כאופוזיציה.

היו"ר ד' שילנסקי:

על כך אין אני ממונה. ברגע זה אני ממונה רק על הזמן, לא על קואליציה ואופוזיציה. בבקשה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אשר לעניין התחרות, חברות הדלק הגישו לבג"ץ עתירה נגד שר האנרגיה והתשתית בקשר לחברות הרביעית והחמישית. אני מקווה, שבימים הקרובים נוכל להגיע לפסיקה לטובתנו, ושפתיחת שוק הדלק לחברות נוספות תהיה מעשית בזמן הקרוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מצטער על כך שאני צריך להקפיד על הזמן. שאלתך דחופה אינה יכולה לבוא במקום הצעה לסדר-היום.

הסעיף הבא בסדר-היום אמור היה להיות תשובה על שאלתך בעל-פה של חבר הכנסת פארס לשר המשטרה. בגלל עיסוק חשוב ודחוף מחרץ למשרדו ביקש השר להגיע לכנסת בשעה 12:30, וקיבלנו את בקשתו. השאלתך של חבר הכנסת פארס תעלה, אם כן, מאוחר יותר, והמוכירות תחאם אתה את הזמן.

ג. שאלות ותשובות

לדברי מנכ"ל חברת החשמל, מר חופי, אין החברה יכולה לבצע צו אישי למניעת מפגעים שהוטל עליה בגלל סוג הדלק המסופק לה על-ידי בתי-הזיקוק.
ברצוני לשאול:

1. האם וכיצד פועל משרדך לשיפור טיב הדלק המסופק לחברת החשמל על-ידי בתי-הזיקוק?
2. האם קיים תיאום בנושא בין משרד האנרגיה לבין משרד הפנים, האחראי לאיכות הסביבה?

שבח וייס (המערך):

אדוני השר, אני רוצה לפנות אליך בעניין זה כחבר הממשלה, לאו דווקא כשר האנרגיה והתשתית. אתה גילית לפני זמן לא רב פעילות רבה מאוד בסוגיה של קיווה כזה או אחר של רווחי הפירות מכל אלה שאפשר לזהות אצלם רווחי פירות. זה נראה לי חשוב לא פחות מן העיסוק באותו נושא בסקטור שלך, עיסוק חשוב בפני עצמו.

רציתי לדעת: האם הרפית מן הנושא הזה או אתה ממשיך לפעול בעניין? על כל פנים, אוסיף לשאלה, ובכך אסיים, קריאת עידוד: תמשיך לעשות זאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת שבח וייס. אדוני שר האנרגיה והתשתית, בבקשה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש — — —

יגאל הורביץ (הליכוד):

מדוע "עולים" כולם על רווחי הפירות? מה, אנחנו בולשבקים? בעלי המניות תובעים ושואלים מדוע לא — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יגאל הורביץ, חבר הכנסת שבח וייס שאל את שר האנרגיה שאלה, והשר רוצה להשיב לו עכשיו. בבקשה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

לשאלות ששאל חבר הכנסת ויינשטיין: קודם כול, לגבי החזרת רווחי הפירות, אני אומר בצורה מפורשת: אם הנתונים שצינתי נכונים, ואנו מבררים זאת עכשיו — ארחיק לכת ואומר, שאם יהיה צורך בחקיקת חוק כדי להבטיח את החזרת הרווחים האלה, אפנה לכנסת כדי שתחוקק חוק בנדון.

זלמן שובל (הליכוד):

באיזו סמכות? באיזו זכות מוסרית?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

זכות מוסרית מלאה, כי מדובר במלאי של המדינה, במימון המלאי על-ידי המדינה. מדובר בכך שאנו מחזירים להם הן את הכסף והן את הריבית. מדובר בכך שאנו מבטיחים להם את הרווח שלהם, הרווח הזה מובטח. הם עשו רווחים מעבר לכך, על חשבונך ועל חשבונך.

חבר הכנסת יגאל הורביץ, כשמדובר בהתעשרות קלה כיום אחד, בצניעות גמורה, חייבת המדינה להטיל היטלים על אלה שעשו זאת והרוויחו — והם מתי מעט, לא יותר מכמה עשרות.

אני רוצה לומר גם לחבר הכנסת שבח וייס: אני העליתי

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו ניגשים לשאלות רגילות ותשובות. שר האנרגיה והתשתית ישיב על שאלתך מס' 25 של חברת הכנסת עדנה סולודר.

25. טיב הדלק המסופק לחברת החשמל

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר האנרגיה והתשתית ביום י"ד בטבת התשמ"ט (22 בדצמבר 1988):

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להשיב על שאלתא מס' 25 של חברת הכנסת עדנה סולודר:

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
אדוני היושב-ראש, עמדתי חיובית. אני הייתי בעד הקמת המשרד ובין יומי הקמתו, וגם היום אני סבור שהמשרד הזה חשוב ודרוש. יש מחלוקת לגבי הסמכויות והיקפן. לדעתי, צריך להגיע לפשרה מכובדת בנושא הזה. דרשת מרובה — במקרה זה, לא קיבלת. אני חושב שההצעה שהצעתי יכולה לשמש בסיס להקמת המשרד מהר ככל האפשר, ובלבד שהתפיסה של ניסיון להקמת אימפריה חדשה לא תיכלל במסגרת המחשבה של השר המיועד.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, יש לך שאלתא נוספת. שאלתא מס' 58, של חבר הכנסת מנחם פרוש. חבר הכנסת פרוש איננו נוכח.

קריאה:

אבקש להשיב על השאלתא.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

על-פי חיקון בתקנון, אי-אפשר לבקש להשיב על השאלתא אם חבר הכנסת השואל איננו נוכח באולם.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

חבר הכנסת שריד, אני זוכר, אבל אני יכול להשיב על השאלתא אם אני רוצה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער. אי-אפשר שחבר כנסת אחר, ויהיה זה אפילו חבר כנסת מסייעו של השואל, יבקש לקבל במקומו את התשובה, אלא אם השר מבקש מרצונו להשיב.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אני מבקש להשיב.

58. עבודה בשבט בחברת החשמל

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר האנרגיה והתשתית ביום כ"ח בטבת התשמ"ט (5 בינואר 1989):

עובדי חברת החשמל ביצעו עבודות בשכונת הר-נוף בירושלים ביום שישי, ח' בטבת התשמ"ט, 16 בדצמבר 1988, לאחר כניסת השבת. הדיבר גרם לכנימות כינם לבין תושבי השכונה החרדים, שדרשו להפסיק את חילול השבת.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לכבוד השר המקרה הנ"ל?

2. האם עומדות בעיני ההוראות לעובדי חברת החשמל, שלא לבצע בשבת עבודות שאינן כרוכות בפיקוח נפש?

3. אם כן — מדוע בוצעו העבודות הנ"ל?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

1. לפי המידע הברוק שנמסר לי על-ידי הנהלת חברת החשמל לישראל, הועיקו צרכנים בשכונת הר-נוף את עובדי החברה בשעה 16:00 ביום שישי, ח' בטבת התשמ"ט, 16 בדצמבר 1988, לטיפול בהפסקת חשמל בכתייהם.

עובדי החברה, שהגיעו למקום זמן קצר לאחר מכן, גילו שהחלקה היא בארון חלוקה בשטח ציבורי, ברחוב הפתוח לתנועה בשבת. בשל קשיים בלתי צפויים בפתיחת הארון, בגלל אספלט מזיפות הכביש, התמשך הטיפול בסילוק התקלה, שהייתה שגרתית ועל-פירוב ניתנת לחיקון מהיר. תוך כדי כך

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להשיב על שאלתא מס' 25 של חברת הכנסת עדנה סולודר:

1. משרד האנרגיה והתשתית פועל לשיפור טיב המזוט המסופק למשק כולו, וכתוך כך גם לחברת החשמל. השיפור מתבטא בהורדה של אחוז הגופרית הממוצע ושל כמות האספלטנים במזוט. החל מ-1 ביולי 1988 הורד אחוז הגופרית הממוצע ל-2.7% מהנשקל. זוהי ירידה שעלותה למשק היא כ-15 מיליון דולר לשנה לפי היקף הצריכה של חברת החשמל ובתי-הזיקוק בשנת 1988.

אחוז הגופרית בדלק משתקף בדרך כלל גם באחוז האספלטנים, שהם המקור לפיח ולחלקיקים. לכן, הורדת רמת הגופרית במזוט ל-2.7%, לעומת 3.9% עם כניסתי לתפקיד, מפחיתה את כמות החלקיקים והפיח.

כמו כן, החל מאוקטובר 1987 הוגבר כבתי-הזיקוק ובתחנת הכוח בחיפה השימוש בדלק דל-גופרית, המכיל 1% גופרית. בשנה האחרונה השתמשו בדלק דל-גופרית במשך 25% מהמזוט. לעומת כ-5% מהמזוט בשנה שקדמה לה.

אני רוצה לומר, וזו אולי ידיעה משמחת, שמאז אוקטובר 1987 לא היתה אף לא חריגה אחת מהתקן שנקבע על-ידי השירות לשמירת איכות הסביבה.

עם היכנס הרפורמה במשק הדלק לתוקפה, כ-8 באוגוסט 1988, נפתחה לפני חברת החשמל האפשרות לייבא בעצמה ולעצמה דלק דל-גופרית.

2. אספקת הדלק וטיבו נמצאים באחריות משרד האנרגיה. משרד האנרגיה, בהיותו ער לבעיות איכות הסביבה, נמצא בדר-שיח מתמיד לשם שיתוף פעולה עם השירות לשמירת איכות הסביבה, שהיה עד עכשיו חלק ממשרד הפנים, ככל הנוגע לפליטות וליזיהום הסביבה. אנחנו מימנו כ-1,750,000 דולר לקמת תחנת ניטור באזור חיפה כדי להביא לשיפור איכות הסביבה.

אני רוצה לומר, על אף הציניות הקיימת לפעמים בימינו: אני אישית מודע לנושא איכות הסביבה, והייתי חבר בלובי לשמירת איכות הסביבה בהיותי חבר הכנסת. אני חושב שמה שאנו עושים לא נעשה במשך שנים רבות במדינת ישראל, והוא חסר תקדים הן מבחינת היקף ההשקעות הכספיות והן מבחינת המודעות לנושא.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לשר האנרגיה והתשתית. חברת הכנסת סולודר, הייתי מציע שתתאמי עם מזכירות הכנסת את העתקת מקום מושבך. בירדעי שאת תמיד כאן, ומתוך אינרציה, אני מפנה את הראש, אבל אי-אפשר לראות אותך מפה.

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד השר, ראשית, אני מכרכת אותך על פעילותך, ואני מודעת להתקדמות הגדולה שחלה בנושא הקטנת המפגעים מאז נכנסת לתפקידך כשר האנרגיה.

היות שהשאלתא שלי נשאלה, כפי שאפשר לראות, לפני ההחלטה על הקמת המשרד לאיכות הסביבה, אני מבקשת לנצל את ההזדמנות הזאת, דווקא בשל הדברים שאמרת על עמדותיך והתייחסותך לנושא, ולשאול: מה היא עמדתך לגבי הנושא של הקמת משרד לאיכות הסביבה?

2. עומדות כענין ההוראות לעובדי החברה להימנע מכיצוע עבודות בשבת, למעט מקרים הכרחיים, ובהם כמובן מקרים של פיקוח נפש.
3. אין בהחזרת אספקת החשמל לתקנה כבנייני מגורים, לפי הזמנה צרכנים שנותרו ללא חשמל, משום חריגה מהמדיניות ומההוראות שמינית לעיל.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה לשר האנוגיה.

ד. שאלות בעל-פה

אני רוצה לציין, שמיומו הראשון של העוצר נכח הצלב-האדום בסילוואן, ונציגיו הורשו לנוע בכפר.

4. העוצר בסילוואן אינו מבטא מדיניות חדשה כי אם מדיניות קיימת. במהלך שנת 1988 הוטל עוצר על שכונת א-טור ועל מתנה הפליטים שעפאט, שאף הם מצויים בתחום הריבוני של העיר ירושלים. מדיניות זו ננקטת רק לאחר שמרצו כל הדרכים האחרות וכאשר המצב הביטחוני הופך לבלתי מתקבל על הדעת.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת פארס.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני השר, אתמול ביקרתי בסילוואן. נפגשתי עם התושבים בכתייהם וברחובות. הם סיפרו לי שאנשי מג"ב — משמר הגבול — הכו אנשים, שברו שמשות של חלונות והשפילו את התושבים בצורות שונות.

אני שואל את כבוד השר: האם זו מדיניות מוסכמת כמשרד המשטרה? אילו צעדים נוקט משרד המשטרה כדי למנוע הישנות מקרים מסוג זה? האם אתה מוכן למנות חוקר כדי לחקור את חלונות התושבים ולדרוש לכנסת על תוצאות החקירה? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רענן כהן, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. אני מצטער ומבקש את סליחתו של חבר הכנסת רובי ריבלין, אבל אני חייב להקדים את חבר הכנסת וירשובסקי מאחר שהוא מהאופוזיציה, ואני רוצה לתת לאופוזיציה אפשרות להתבטא.

רענן כהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר המשטרה, סילוואן הוא חלק ממדינת ישראל. מהומות קורות בכל חלקי מדינת ישראל. האם אנחנו מבינים כי שר המשטרה יתחיל להטיל עוצר גם על כפרים ערביים בתוך מדינת ישראל, או על ריכוזים ערביים בתוך המדינה ביישובים המעורבים, או שמה ככוונתו לקבוע מדיניות אחרת, שתבטיח את השקט בכפר סילוואן ובמקומות אחרים במדינת ישראל?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת וירשובסקי, בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אני מצטרף לשאלה של קודמי.

אני רוצה לשאול את השר, האם אינו רואה טעם לפגם בכך שבתוך תחומי מדינת ישראל מפעילים תקנות שעת-חירום. שהן תקנות פסולות ביותר, השוללות, למעשה, זכויות בסיסיות

הוקפו העובדים על-ידי כ-100 איש, כנראה מקרב מתפללי בית-כנסת סמוך. כנסיכות אלו לא היה אפשר להשלים את התיקון, והעובדים ביקשו לעזוב את המקום. אולם, החבר שתיק כלי העבודה של אחד מהם נעלם. רק בהתערבות המשטרה שהחזיקה למקום על-ידי חברת החשמל הוחזר התיק וניתן לעובדים לעזוב את המקום.

לאחר בדיקה מדוקדקת של נסיבות התקרית הגישה הנגלה המחוז של חברת החשמל תלונה למשטרה בגין תקיפת העובדים.

היו"ר ד' שילנסקי:

בינתיים הגיע שר המשטרה. שר המשטרה ישיב על שאלתא בעל-פה מאת חבר הכנסת חסיין פארס. בבקשה, חבר הכנסת פארס.

46. העוצר המתמשך בכפר סילוואן

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כבוד שר המשטרה, העוצר על סילוואן אכן הוסר שלשום, אבל אני סבור שהשאלות עדיין אקטואליות.

זה ארבעה ימים שורך עוצר בכפר סילוואן, המצוי בתחומי העיר ירושלים. נודע על מחסור בחלב לתינוקות ובקשיים בהעברת חולים לטיפול רפואי.

כרצוני לשאול:

1. מרוע הוטל עוצר כאזור זה, אף שהוא נמצא בתחומי מדינת ישראל?

2. כיצד פועלת המשטרה להבטיח אספקה סדירה של חלב לתינוקות בכפר?

3. כיצד פועלת המשטרה להבטיח מתן טיפול רפואי הולם לנוקמים?

4. האם ניתן לראות בהטלת עוצר על חלקים השייכים לירושלים מדיניות חדשה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ח' בר-לב:

1. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, העוצר בכפר סילוואן הוטל כתוצאה מהפרות סדר בלתי פוסקות. מתחילת חודש דצמבר ועד 8 בינואר היו בסילוואן 98 — אירועים של הפרות סדר, חסימת כבישים, יידיוי אבנים וזריקת בקבוקי תבערה. לאחר אזהרות חוזרות ונשנות שהזהירו נכבדים ותושבי הכפר, ולאחר שמרצו כל הדרכים החוקיות האחרות, לא היה מנוס מהטלת עוצר על-פי תקנות שעת-חירום.

2. כוחות המשטרה שפעלו בסילוואן היו ערים לצרכים הבסיסיים של התושבים, ודאגו להפסקת העוצר מדי יום כדי לאפשר להם להצטייד בחלב ובמזרזי מזון אחרים. למעט היום הראשון להטלת העוצר, שבו היה מחסור קטן בחלב, סופקו המצרכים בצורה סדירה.

3. המשטרה פעלה להבטחת מתן טיפול רפואי לנוקמים. כל מי שנוקק לטיפול רפואי קיבל אישור מיוחד ליציאה מתחומי העוצר, או שהחזק אליו צוות מגן-דוד-אדום. היו מקרים שבהם הזמנו רופאים לטיפול בחולים.

שר האנרגיה והתשתית ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 47 מאת חבר הכנסת אליהו בן-מנחם בנושא: הפסקות באספקת החשמל. בבקשה. חברי כנסת רבים רצו מאוד לשמוע את התשובה, אבל לא היה אפשר להשמיעה בלי שאתה נוכח באולם.

47. הפסקות באספקת החשמל

אליהו בן-מנחם (המערך):
אדוני היושב-ראש, אדוני השר, עקב עומס בלתי-צפוי בצריכת החשמל בארץ, נאלצת חברת החשמל לבצע הפסקות יזומות באספקת החשמל לאזורים שונים במדינה.

ברצוני לשאול:

1. כיצד אירע שחברת החשמל אינה מסוגלת לעמוד בביקושים לחשמל?
 2. מדוע לא נצפו מראש ביקושים אלה?
 3. כיצד נערכת חברת החשמל לספק את הביקוש הגובר הולך בעתיד?
- נוסף על כך, אודה לך אם תוכל להסביר לנו, מדוע עלו מחירי הגז ב-100% בתוך שישה חודשים, כאשר הפגיעה העיקרית היא בשכבות החלשות בעם? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר האנרגיה והתשתית, בבקשה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

1-3. התשובה על השאלתא בעל-פה של חבר הכנסת אליהו בן-מנחם היא, למעשה, תיאור של הליכי הביורוקרטיה והמסגרת שאנחנו עובדים בה, נוסף על חוסר האמון ולעתים גם טעויותיהם של משרדים ממשלתיים.

חברת החשמל היתה ערוכה לצורך לכנות תחנה כדי לספק את צורכי החשמל של אזורי מדינת ישראל והתעשייה שלה עוד בשנת 1979. שלוש שנים נדרשו כדי לקבל על כך את אישורה של המועצה הארצית לתכנון ולכנייה. ביוני 1982 התקבל האישור. עד שהממשלה החליטה על כך עברה עוד חצי שנה. אבל קרה כאן דבר, ואני אומר אותו בפעם הראשונה — לצערי, משרד האנרגיה והתשתית עיכב את הקמת התחנה בכמה חודשים, כמעט בשנה נוספת, למרות האישורים, עיכוב שאין לו הסבר. כתוצאה מהעיכוב הזה נדחתה בניית התחנה כמעט בשנה, ולכן אנחנו נמצאים היום בכעיה אמיתית ורצינית.

אני רוצה להוסיף על כך, כי אילו נבנתה התחנה מוזמן בעקבות ההתראות של מנהל חברת החשמל מר חופי מפרואר 1983, לשר האנרגיה דאז, אפשר היה להוסיף עוד 550 מגוואט, שהיו מעלים את יכולת הייצור שלנו מ-4,050 מגוואט ל-4,600 מגוואט, דבר שהיה מאפשר לנו להגיע בשיא הצריכה שהיתה לפני כמה ימים לאספקה של 3,700 מגוואט.

קרה דבר נוסף. התחזיות של הגידול בצריכת החשמל דיברו על 5% עד 6%, ואילו רמת החיים של אזורי מדינת ישראל הביאה לכך שהם עברו לכלים חשמליים משוכללים, אשר "זוללים" חשמל במידה שאיש לא חזה ולא צפה אותה. יש גידול של 17% בצריכה הביתית. בין ינואר 1988 לינואר 1989 חל גידול של 20% בצריכת החשמל.

מהם האמצעים שאנחנו נוקטים? כאשר התברר לי שאנחנו נמצאים בפיגור כזה, ניחנה הוראה לחברת החשמל,

של אורחים — אנחנו בתקופת היישוב התקוממו נגדן. האם משטרת ישראל, אם היא מפעילה תקנות אלה בתוך מדינת ישראל, מביאה בחשבון שהיא יכולה להפעיל סמכויות כאלה ביישובים אחרים במדינת ישראל? האם לא צריך לגבש מדיניות שלפיה, לא צריך להשתמש בתקנות שנקעה נפשנו מהן תמיד ויש בהן משום עונש קיבוצי כבד וחמור. ביותר?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשטרה ח' ברילב:

לשאלה הנוספת, שלפיה כאילו הכו אנשי מג"ב תושבים כמקום — אם כן, על השאלה, האם זו מדיניות המשרד, אני לא רוצה כלל לענות.

על השאלה, האם אני מוכן למנות חוקר — אין שום צורך שהשר ימנה חוקר. כל אזור וכל תושב שיש לו תלונה על שימוש בלתי סביר בכוח נגדו, יואיל בטובו להגיש תלונה לא לחבר כנסת, לא לשר, אלא יגיש את התלונה — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
האם הוא יעז לעשות זאת?

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא לאפשר לשר המשטרה להשיב.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ריבלין וחבר הכנסת דראושה, אתם לא יכולים לנהל דרישה.

שר המשטרה ח' ברילב:

אם לתושב יש תלונה כזו, יואיל להגיש אותה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

שר המשטרה ח' ברילב:

אתה מוכן גם להקשיב או רק לדבר? תקשיב. אותו תושב יכול להגיש תלונה למשטרה, אלי, אליך. תן לי פרטים והעניין ייבדק.

לשאלה בעניין הפעלת סמכויות על-פי תקנות לשעת-חירום — כפי שחברי הכנסת, שהם הגוף המחוקק, רואי יודעים, למפקדים של הצבא יש סמכויות להטיל צוים והגבלות בכל השטח הריבוני של ישראל, וזאת על-פי תקנות לשעת-חירום. במקרה זה הוטל הצו על-ידי אלוף פיקוד המרכז על-פי פניית המשטרה. אני מקווה מאוד שלא יהיה צורך להפעיל את הצו על מקומות נוספים בארץ. זה אמצעי חוקי, ובמקרים קיצוניים אין מנוס מלהשתמש בו. בתשובה הראשונה אמרתי, שבמשך כל חודשי ההתקוממות, בסך-הכול הוטל עוצר בשלושה מקרים בירושלים הריבונית. אנחנו רואים כזה בהחלט אמצעי מאוד קיצוני, אבל בסילואן הגדישו האנשים את הסאה ולא היה מנוס מלהשתמש באמצעים הללו. אני מקווה שהם למדו מכן והבינו, שבמדינת ישראל כדאי לשמור על החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לשר המשטרה. חברי הכנסת, כינתיים הגיע חבר הכנסת אליהו בן-מנחם. מאחר שאתה חבר כנסת חדש, אנחנו תחורים, כאופן יוצא מן הכלל, לשאלתא שהיתה צריכה להיות מובאת קודם.

היחידות האלה שנתיים לפני המועד — אם נחליט על כך. כמו כן, יביא הדבר לחיטוב של כ-200 מיליון דולר, הואיל וכל המערכת נמצאת במקום, והחיטוב יבצע, כמוכר, גם מהפעלה מוקדמת של שתי היחידות הנוספות.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד השר, לחברת החשמל יש בחדרה תחנות או טורבינות בסדר גודל של 350, 375 מגוואט. בדרום מבקשים להגיע ליחידות של 550 מגוואט, כדי שהעלות פרייחידת תפוקה תהיה זולה. אבל כאשר אתה מתחזק טורבינה זאת, אתה מוריד בבת אחת מהמערכת חלק ניכר מיכולת ההספק שהיא מסוגלת לספק. השאלה היא: האם לא עשתה חברת החשמל טעות גדולה בכך שהלכה דווקא לתחנות גדולות מאוד, אולי מתוך חישוב רגעי שהמחיר פר יחידת קילוואט מיוצר יהיה זול. אבל, בסיכומי של דבר, בגלל ההשבתות הגדולות, המחיר של כל המשק, בעיקר החלק היצרני בו, כשאתה מפסיק חשמל לתעשייה, הוא גדול? על כך, האם אין משרד האנרגיה צריך לעשות הערכה מחדש של המדיניות המדוברת על גודל הטורבינות?

ההערה השנייה שלי היא לגבי אספקת החשמל — — —

הי"ר ד' שילנסקי:

כן, אבל זמנך כבר חס.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מתנצל, זמני עבר ואני אמתין לתשובת שר האנרגיה.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לך, אדוני השר, בבקשה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

עד כמה שזכור לי, בהנהלת משרד האנרגיה קדמו לי שני שרים, השרים הם השר מודעי והשר יצחק ברמן. הדברים התרחשו בתקופתם.

לגבי השאלה של חבר הכנסת אלי דיין בנושא של תחנת רוטנברג: הדברים נבדקים. אני רק יכול לציין שיש איחור — מבחינת הרוח של השירות לאיכות הסביבה — של כשבעה חודשים. הם הבטיחו לתת לנו רוח כמאי, יעד הרגע הזה טרם קיבלתיו.

לחבר הכנסת לנדאו: גודל הטורבינות נבחר עליידי שתי חברות אמריקניות, והן הציעו שנלך — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

מי שילם להן כעד העבודה?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אני חושב שחברת החשמל.

עוזי לנדאו (הליכוד):

ומה היתה העמדה של חברת החשמל לפני שהחברות האלה ניגשו לעשות את העבודה?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, אני יכול לומר לך רק דבר אחד: מבחינה מקצועית אני מקווה ומאמין, לפחות במקצוע שלי, שלא שכר הטרחה קובע את חוות הדעת. אני מאמין שחות

ורכשנו מייד טורבינות גז תעשייתיות, שתספקנה עוד כ-210 מגוואט. מועדי ההקמה שלהן הם פשוט מועדי שיא. אם חבר הכנסת עוזי לנדאו נמצא כאן, אני חייב לומר, כדי להשלים את התמונה, שלא רק ביוורקטייה של הממשלה גרמה לכך, לא רק טעות של הנהלת משרד האנרגיה, אלא גם חברי הכנסת, ובהם חבר הכנסת עוזי לנדאו — —

חיים רמון (המערך):

גם חבר הכנסת חיים רמון.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

— וגם חבר הכנסת חיים רמון, ששאלו את שר האנרגיה הנוכחי, מדוע אנחנו בונים את תחנת הכוח באשקלון, הלא יש עודף חשמל, ותקפו את השר על שחברת החשמל רוצה להיות גדולה, אני אומר, שככל שנישינו להסביר לחברי הכנסת הנכבדים את המצב, לא הצלחנו. נדמה לי שהמציאות היום באה ומוכיחה שאכן צדקנו.

חיים רמון (המערך):

אדוני שר האנרגיה, התחזית של 5% היתה בסדר. התחזית של 20% — —

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

חבר הכנסת חיים רמון, חברי הכנסת צודקים תמיד. אני אומר לך שבמקרה זה — לא.

אני רוצה לקוות, שלקראת הקיץ נוכל להכניס את הטורבינות שדיברתי עליהן, ועוד שתי טורבינות יותר קטנות, של 50 מגוואט כל אחת, בהשקעה של קרוב ל-100 מיליון דולר, כדי לעמוד כאותו תפר. אנחנו מקווים שהכול ילך למישרין, ושהיחידה הראשונה של תחנת הכוח באשקלון תופעל בסוף שנת 1989.

בנושא הגז התשובה היא פשוטה. מחיר הגז היה מסוכסך, ואנחנו פשוט התאמנו אותו, כדי שהוא ישקף את העלות שלו.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בן-מנחם.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני השר, למי ולאיהו שר אנרגיה ולאיוו הנהלת משרד האנרגיה אתה מתכוון? אני מבקש שתפרט יותר, כדי שעם ישראל ידע.

שאלה שנייה: הגז הוא תוצר לוואי של הנפט. כיצד קרה שמחיר הגז לשימוש ביתי עלה ב-100%, ומחירי הדלק עלו בתקופה האחרונה רק ב-6%? מדוע תמיד האוכלוסיות החלשות משלמות את מחיר הטעויות של המשרדים הממשלתיים?

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת אלי דיין, ואחריו

— לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

אלי דיין (המערך):

שמענו מכבוד השר, שהעיכוב בקבלת ההחלטה עליידי שר האנרגיה דאו הביא להפסקות החשמל של הימים האחרונים. כדי שלא נשמע על עיכוב נוסף בעוד כמה שנים, האם אין זה מן הראוי להחליט להפסיק מייד את הוויכוח בנושא הקמת שתי יחידות נוספות, כדי שבעוד שלוש-ארבע שנים לא נמצא עצמנו במצב שבו אנחנו נתונים היום?

לפי האינפורמציה שברשותי, ניתן להתחיל בהקמת שתי יחידות נוספות בתחנת רוטנברג בצפון, דבר שיזוז את הפעלת

— שאלות בעל-פה; הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

את השאלה השנייה נדמה לי שלא הספקת לשאול. אשמח לענות לך בכל הזדמנות שתרחצה.
היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה לשר האנרגיה.

הדעת ניתנה כחנות דעת מקצועית לכל דבר, והיא המליצה על 550 מגווט. אנחנו מעודדים, כדי להגיע למצב של איזון, יזמים פרטיים. בתחום הזה נעשה הרבה בשנים האחרונות וייעשה גם בעתיד. זה בקשר לגודל הטורבינות.

ה. הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניות ממשלת ישראל

ואני רוצה לומר: אתם יודעים, ילדים שואלים שאלות, לפעמים הם שואלים שאלות חכמות, לפעמים הם שואלים שאלות מזורות, לפעמים הן נראות לנו, השאלות שלהם, אולי טיפשיות. ואני רוצה לומר לכם, ידידי, שגם ילדים מתים שואלים שאלות, אלא שהשאלות שלהם לפעמים קשות יותר. את מי הם שואלים — אינני יודע. אותנו הם שואלים, את שר הביטחון הם שואלים. למשל, הם שואלים מין שאלה כזאת, אינני יודע אם זו שאלה חכמה או שאלה טיפשית, אבל הם שואלים: למה אומרים שאנחנו נערים, כאשר אנחנו עדיין ילדים? ולמה אומרים שאנחנו צעירים כאשר אנחנו עדיין ילדים? ולמה אומרים שירו עלינו באוויר, כאשר אנחנו לא היינו באוויר? ולמה אומרים שירו לנו כרגליים ואנחנו לא נפגענו כרגליים אלא נפגענו בראש ונפגענו כחזה, ולא מחנו מהכדורים שירו עלינו כרגליים?

הילדים האלה שואלים: למה אומרים שכדור גומי לא הורג? הוא הרג אותנו, הראש שלנו מלא כדורי גומי, כאלה שלא הורגים. ולמה אומרים שכדורי פלסטיק לא הורגים, ואותו הרג כדור פלסטיק, ואנחנו מנוקבים בכדורי פלסטיק?

ועוד כל מיני שאלות טיפשיות כאלה. ואני באמת אינני יודע מי צריך להשיב עליהן, ועוד יותר מזה אינני יודע מי יכול להשיב עליהן.

זוהי הסטיסטיקה, אלה המספרים. אבל יש הרבה דברים שהסטיסטיקה איננה מספרת.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

חבר הכנסת שריד, אפשר לשאול אותך שאלה?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הסטיסטיקה איננה מספרת לא על הכאב ולא על הסבל. היא איננה מספרת, אני לא מצאתי בשום מקום סטיסטיקה על השפלות, ולא שמעתי ולא ראיתי בשום מקום סטיסטיקה על עלבונות, על טרטורים, על התעמרות ועל התגוללות. לא מצאתי סטיסטיקה על שדות שלא נקצרו ועל כוסתנים שתנוכתם לא נאספה ועל תבואה ופירות שהושחתו. ואני אומר: פלשתיני חקלאי, עובד אדמה, גם הוא, ששומע את התאנים שלו שלא נארו ונפלות באמצע הלילה, לעולם לא ישכח ולא יסלח.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

חבר הכנסת שריד, אפשר לשאול אותך שאלה? אולי תביא לנו גם סטיסטיקה של — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

חבר הכנסת לוי, אולי תקשיב פעם אחת — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת סיעות ר"צ, חד"ש, התחיה, מפ"ם, מולדת, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניות ממשלת ישראל.

את הצעות האי-אמון ניקמו חברי הכנסת יוסי שריד, מאיר וילנר, גאולה כהן, יאיר צבן, רחבעם זאבי, אמנון רובינשטיין, מוחמד מיעארי ועבד-אלוהב דראושה.

ועדת הכנסת קבעה הודעות סיעות בשיעורים של עשר דקות וחמש דקות.

רשות הדיבור לראשון המציעים, חבר הכנסת יוסי שריד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כזאת וכזאת שכלה החרב, החרב המתהפכת של האינתיפאדה. היא שיכלה יהודים והיא שיכלה ערבים פלשתינים, היא גרמה לאסונות כבדים, וכל אסון, כמוכן, מועזע אותנו וקורע את לבנו.

כימים האחרונים, ואולי לא כל כך כימים האחרונים, אנחנו עדים ל-10, 20, 30 פצועים ביום — מי כבר סופר? — שלושה, ארבעה, חמישה הרוגים, ומה שמבעית כמו המוות, אם יש דבר מבית כמוהו; זו השגרה שנקלענו אליה, שגרת הימים, שגרת החיים, שגרת הלב. כך זה קורה, כאלו זה חייב לקרות.

ואלה הם פניה המכוערים של האינתיפאדה — ואכן מדובר במספרים, והמספרים כאלו עמומים, אך המספרים האלה בכל זאת מדברים, ואולי אפשר לומר שהמספרים האלה צועקים; וכדאי שנשמע את צעקתם של המספרים, גם אם הם אך ורק מספרים — אלה הם פניה של האינתיפאדה לאחר 13 חודשים: 350 הרוגים, כ-10,000 פצועים, עוד 10,000 שנוקקו לטיפול רפואי, 41 גירושים, 29,000 עצורים, 8,000 כתבי אישום, 4,000 הרשעות עד כה, 3,500 פקודות למעצר מינהלי, 155 כתים שנהרסו מנימוקים של ביטחון. עוד 200 כתים שנהרסו מנימוקים של רישוי והיתרים. ימי האשפוז לחולים, לנפגעים ולפצועים כשטחים בכתי-חולים ישראליים ירדו כשנה האחרונה מ-31,000 ל-10,000 בלבד. במסודות החינוך הגבוה שכתו 11 חודשים מתוך 13, בבתי-הספר היסודיים והתיכוניים — תשעה חודשים מתוך 13. עוצר — אביא רק כמה דוגמאות, הרי אינני יכול למנות כל מקום: למשל, בג'באליה — 130 יום בעוצר, בג'ילוזן — 83 ימים, בשאטי — 118 ימים, באל-בורג' — 99 ימים.

ועוד מספר, רק מספר: מאז תחילת האינתיפאדה נהרגו כ-40 ילדים מתחת לגיל 12, כ-50 ילדים נוספים בגילים שבין 12 ל-16, בהם חמש בנות, נהרגו.

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית — להביע אי-אמון לממשלה —

שהפלשתינים ישלמו את המחיר, ושהיד הקשה תהיה עוד יותר קשה ועוד יותר קלה על ההדק.

שר הביטחון אומר תמיד: הכול לפי החוק. רבותי, לשר הביטחון יש לפחות רגישות אחת, רגישות לחוק. הוא איש חוק. תמיד לפי החוק, וכל הזמן תופרים את החוקים לפי האירועים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איזה איש חוק? הורס בתים — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבל אני רוצה לשאול את שר הביטחון, שהוא איש חוק מפורסם, ולפעמים הוא גם עושה עלינו רושם שהחוק קצת מפריע לו, אני רוצה לשאול אותו: אתה מדבר אתנו על חוק? אתה רוצה לפוצץ בתים של מידיי אבנים, ואתה רוצה לירות בילד שזרק אבן — מעשה פסול — גם כאשר הוא בורח?

אבל מסתובב בינינו, וזו דוגמה אחת מני רבות, מסתובב בינינו שופך רמים אחד, משה לוינגר, שהפרשה שלו היא באמת פרשה מסוככת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת יוסי שריד, משה לוינגר איננו פה והוא לא יכול להגיב — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אנחנו מדברים על הרבה מאוד אנשים שאינם כאן.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מותר לדבר על מי שנמצא פה? אם כן, איי אפשר לדבר על הרבה אנשים, ודאי שאיי אפשר לדבר גם אף לא על אחד מההרוגים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לי לסיים את המשפט.

חבר הכנסת יוסי שריד, הרב משה לוינגר איננו פה. אתה יכול להמשיך בדברייך, אבל מקובל שלא להתקיף אישית אנשים שאינם נוכחים באולם ואינם יכולים להשיב. אני רק מפנה את תשומת לבך לכך. ההמשך, לשיקולך.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כבוד הרב לוינגר. ממש קדוש.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מודה לאדוני על ההערה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש את סליחתך עוד לרגע אחד.

הפנו את תשומת לבי שהנושא של הרב משה לוינגר הוא סוב-יודיציה, כי הוא עומד לפני משפט.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא, הוא עוד לא עומד לפני משפט, אלא הדברים הם במהלך חקירה, חקירה ממושכת מדי.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה תקדים מסוכן, אם אסור לדבר — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

רבותי, אני מבקש. חברי הכנסת צוקר ודראושה, תנו לי לסיים את המשפט. חבר הכנסת דראושה, אני מבקש ממך לשבת ולאפשר לי לדבר.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אתה יושב-ראש הכנסת, אתה לא עורך-דין של — — —

יואש צידון (צומת):
יש גם סטטיסטיקה יהודית, לא רק סטטיסטיקה ערבית.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש סטטיסטיקה על בתים ועל משפחות, ואין משפחה שאין בה הרוג, ואין בית שאין בו עצור.

פעם אחת, לא לפני הרבה זמן, היה כאן בכנסת חבר כנסת שאינני רוצה להגדיר אותו, הוא כבר איננו חבר כנסת, והוא אמר — שימו לב, והדברים אונתקבלו בתהימה עצומה ואמרו עליו: נו, טוב, הוא הרי מה שהוא; הוא אמר: אם ייהרגו 50 פלשתינים, זה ייגמר.

יגאל הורביץ (הליכוד):

הוא צדק — בהתחלה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ונהרגו 350 פלשתינים, והאינתיפאדה לא נפסקה.

יגאל הורביץ (הליכוד):

היה צריך לעשות את זה בהתחלה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

מספיק כבר עם — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אתה חושב שתפתור בעיה עליידי — — —

יגאל הורביץ (הליכוד):

מפני שלא הפסיקו את זה בזמן, יהרגו אותנו בגרוגים, לא בתאנים.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

כמקום חבר כנסת לשעבר טיפש — אני רואה שאתה מחקה אותו.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, נא לאפשר לחבר הכנסת שריד להמשיך. הוא חיזק את לבו, שתה מים, בבקשה להמשיך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

על כן, רבותי, אני מגיע למסקנה, שיצחק רבין מנהל את המדיניות של בני שליטא, ואפילו עולה עליו. אבל שליטא הוא שליטא וליצחק רבין יש מוח אנליטי. והמוח האנליטי אומנם לא ראה את האינתיפאדה באה, כשהיא באה הוא לא הבין מה בא. אחר כך המוח האנליטי אמר לנו כל יום שהיא תירגע, ואחר כך המוח האנליטי אמר לנו שהיא גם לא תשיג שום דבר.

יצחק רבין עושה את המלאכה של בני שליטא ואת המלאכה של התחיה. לכן, הוא כבר איננו ליכוד ב', אולי הוא כבר בעצם התחיה ב'. ואני שואל את אנשי התחיה, מה הם רוצים משר הביטחון? רבותי חברי הכנסת, מי היה הראשון שהציע לפוצץ בתים גם של מי שיירו אבנים? מי היה הראשון שתבע לירות גם במידיי האבנים, וגם כאשר הם בורחים? זו הייתה סיעת התחיה.

אבל לשר הביטחון כנראה יש הצתה אטית. במקום לקבל תיכף ומייד את הצעות התחיה, הוא תמיד מקבל אותן שלושה-ארבעה חודשים לאחר מכן. מתי אני יודע שיצחק רבין עומד לקבל הצעה נוספת של התחיה ושל המתנחלים? כאשר יצחק רבין מגלה איזה סימן, איזה פרפור של עימות עם המתנחלים, אז אני יודע שאנחנו עומדים לשלם ביוקר. הנה לפני שבוע ימים הוא הכריז את המלחמה המשונה בנלעדים בשטחים, כאילו זה הדבר הכי חשוב. ואז ידעתי שאנחנו נשלם את המחיר, שמדינת ישראל תשלם את המחיר.

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקרמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

— — שופך דמים, דוגמה אחת — משה לוינגר, שבאמת תעלומה עצומה, רבותי — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה מוכן לתת לי לדבר? בכל הכבוד, אתה חושב שאני צריך את העזרה שלך?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה לא צריך את העזרה שלי, אבל גם לי מותר לקרוא קריאות ביניים.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת צירלי ביטון, נא לאפשר לחבר הכנסת שריד להמשיך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
באמת תעלומה שקשה מאוד לפענח אותה. האיש ידה — זה ברור. אדם נהרג — גם זה ברור. אדם נפצע — גם זה ברור. עד עכשיו הכול ברור. הכדור שהרג בא מן הקנה שלו. גם זה ברור. זה גם אותו כדור שנמצא בגוף הפצוע. אבל הכול כמסגרת החוק, רבותי, כי אנחנו אנשי חוק ואנחנו מדינת חוק. אתה עושה מאתנו צחוק, אדוני שר הביטחון? אתה מדבר על חוק? אתה לא מתכבש לדבר על חוק?

יואש צידון (צומת):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה זה "אז מה"?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני יכול להביא רשימה של 40 מקרים, אם אתם רוצים — 40 מקרים זה אחרי זה, של מדינת חוק, הכול כמסגרת החוק.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
תביא מקרה אחד — — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לסיום דברי, רבותי, אני רוצה לומר: בכל זאת כדאי —
— — —
קריאות:

היו"ר ד' שילנסקי:
נא לאפשר לחבר הכנסת שריד לסיים את דבריו. חבר הכנסת שריד, בגלל ההפרעות הוספתי לך שתי דקות.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ואני אעמוד בזה.

היו"ר ד' שילנסקי:
וגם שתי הדקות הסתיימו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
עוד שני משפטים ואני כבר מסיים.

אני אומר, רבותי — — —

קריאות:

ראובן ריבלין (הליכוד):
אפשר לשאול שאלה את חבר הכנסת שריד?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דראושה, שב ותן לי לדבר. אי-אפשר להפסיק אותי תיכף בתחילת המשפט שאני רוצה לומר. אני מבקש ממך, אתה מתנהג כלפי היושב-ראש בסדירות, ישיבה אחר ישיבה, בצורה לא הוגנת.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני מתנהג אל היושב-ראש בכבוד. זה לא נכון מה שאתה אומר.

היו"ר ד' שילנסקי:

זה נכון. בכל ישיבה יש הערות שלך. אני מתייחס אליך בכבוד — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
גם אני.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני זכאי לבקש ממך לפחות מחצית הכבוד שבו אני מתייחס אליך. שתחזיר לי באותה מטבע. אבל כל אדם וסגנונו, וגמרנו את הוויכוח.

בינתיים הופנתה תשומת לבי עליידי פתק, שהגושא הזה הוא סוב-יודיציה. אני מפנה לך את תשומת לבך, חבר הכנסת שריד.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, זה איננו סוב-יודיציה. העניין הוא בחקירה משטרתית. חקירה איננה נכנסת במסגרת של סוב-יודיציה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רמון, אני רק מפנה את תשומת הלב לשתי הנקודות שבנהג. אני חושב שזו חובתי לנהוג כך. וכיושב-ראש עלי להפנות את תשומת הלב. נא להמשיך.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הלוואי שזה כבר יהיה סוב-יודיציה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת רמון, אני יודע שזה איננו סוב-יודיציה. שמעתי את בקשתו של היושב-ראש. אני מכבד אותה. לצערי, אינני יכול להיענות לה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תרשה לי, הפנו את תשומת לבי. אינני בקי בזה, אבל הפניתי את תשומת לבך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מי שהפנה את תשומת לבך הטעה אותך, אדוני, ואני מבקש ממפנה תשומת הלב לכרוך את העובדות לפני שהוא מפנה תשומת לב.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה לומר, שכאשר שר הביטחון מגלה רגישות עצומה לחוק, רק במסגרת החוק, רבותי, מתהלך בינינו —

חיים רמון (המערך):

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חיים, אתה מפריע לי, ריבוננו של עולם.

חוברת ט', ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ס, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת וילנר, תחשוב עוד פעם על הביטוי. סליחה, אני רק מפנה את תשומת לבך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כסדר, אני אחשוב אחרי שאגמור.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הרס בתים — 578 בשנת האינתיפאדה, ועוד 41 בחמשת השבועות האחרונים — ביחד 619, מהם נאטמו 65, חלק בתירוף שלא הוקמו לפי כל הרשימות; גירושים — 41; עצורים — במשך כל זמן האינתיפאדה למעלה מ-30,000; מהם אלפים במעצר מינהלי; עקירת עצים — נעקרו למעלה מ-100,000 עצים.

יואש צידון (צומת):
אצל היהודים או אצל הערבים?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ימי העוצר — 2,643 במשך השנה הראשונה של האינתיפאדה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
כמה יהודים נפצעו?

יואש צידון (צומת):
כמה עצים נעקרו אצל היהודים? כמה עצים נשרפו?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מצטער על כל קורבן.

קריאה:
אז למה אתה לא אומר את זה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מצטער על כל קורבן, אבל מי שכובש, מי שמדכא, אחראי לכל הקורבנות.

נוסף על כל אלה עינינו איומים. כאשר אני נפגש עם אנשים ורואה איך הם נראים אחרי "הטיפול" בהם כמאסר, במחנות המעצר, באל-אנצאר 3, במחנה המעצר ברהרייה ובכמה מכתבי-הכלא — אין לכם מצפון? אני שואל אתכם, אין לכם מצפון? אתם הפכתם חיות טורפות. אתם לא מסוגלים כלל לשמוע. איך אתם משלימים עם זה? מה עשו היהודים? איך יהודים יכולים לעשות דברים כאלה? אין לכם שום רגש אנושי?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
איך אתה מעז לכנות אותנו "חיות"?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
גם כיפה לא תעזור לך.

היו"ר ד' שילנסקי:
נא לאפשר לחבר הכנסת וילנר להמשיך.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אם אין לך רגישות לחיי אדם, גם כיפה לא תעזור לך, גם תואר רב לא יעזור לך. שום דבר לא יעזור לך.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת דראושה, אתה מפריע לחבר הכנסת וילנר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, עזוב, אינך יודע? שר הביטחון תיכף ישיב לך על הכול. עזוב.

היו"ר ד' שילנסקי:
אין לו זמן לענות. לכן אינך יכול לשאול.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה לסיים במשפט אחרון ולהגיד כך: רבותי, מדיניותה של ממשלת ישראל ומדיניותו של שר הביטחון — המדיניות הזאת לא רק הורגת פלשתינים. היא גם הורגת את חיילי צה"ל בנפשם, ואני אומר לך: למען עתידנו ולמען גורלנו, המשותף לנו ולפלשתינים, ולמען החייל הזה, שקם אתמול ואמר: החינוך שלי מושחת כאן יום יום, ולמען החייל, שקם אתמול ואמר: הערכים שלי מחוללים כאן כל יום, ולמען החייל שאמר: אני החזק ואני מרגיש את עצמי חלש — — —

צחי הנגבי (הליכוד):
והחייל ששכב ב"בית-לוינשטיין"? ומה עם החייל שנשרף? החייל שנשרף לא מעניין אותך?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למען כל אלה אני אומר לך, שר הביטחון: לך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — — ואתה מתעקש שהוא יישאר שם כדי שהוא יישרף. מי שלח אותו לשם?

צחי הנגבי (הליכוד):
— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אז תיקח אחריות, בבקשה.

צחי הנגבי (הליכוד):
את יוסי שריד לא מעניין החייל היהודי שנשרף. מעניין אותך רק — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה לחבר הכנסת יוסי שריד. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר וילנר, נא לאפשר לחבר הכנסת וילנר לדבר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היום אנחנו דנים בנושא שמסעיר את כל העולם. מה שעושה ממשלת ישראל ומה שעושה יצחק רבין בשטחים הכבושים אלה פעעי מלחמה לפי החוק הבינ-לאומי, ובגלל פשעים כאלה העם שלנו יחבע אתכם לדין כיום מן הימים.

קיבלתי את הסיכומים של הדיכוי במשך שנת האינתיפאדה וגם כחלק מחמשת השבועות האחרונים. מספר ההרוגים — 442, מהם 393 בשנת האינתיפאדה הראשונה; מהם מידי — 305, ממכות — 18, משאיפות גז — 47, ואחרים — 23. וההבדל בין המספרים האלה לבין המספרים הרשמיים נובע, כנראה, מכך שאלה שמתו משאיפות הגז לא הוכאו בחשבון. פצועים, לפי נתונים של כל בית-חולים שטיפל בהם — 32,630 בשנה של האינתיפאדה ועוד 2,000 או כחודש האחרון.

שר הביטחון י' רבין:
מי נשאר בשטחים?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נשאר הפושעים, ובראשם מי שנותן להם פקודות. הרס בתים — 500.

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המחקרמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
וזה מביא להשחתה של קצינים, של חיילים, של הדור הצעיר בחברה הישראלית בכללה, והם מתרגלים. בשבועות האחרונים יש מדי יום שלושה הרוגים, שני הרוגים, ארבעה הרוגים, חמישה הרוגים — כל יום, כל יום, ויש עשרות פצועים.

עוזי נדאו (הליכוד):

מדוע אינך צועק נגד הטרנספר ונגד הרצח של הארמנים באזרבייג'ן, הנעשה בשירות שלטונות ברית-המועצות?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איך אפשר לשתוק? איך אפשר לשתוק? לו היו עושים דברים כאלה ליהודים, הלוא העולם כולו היה זועק.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ביטון, שאתה תפריע לחבר הכנסת וילנר לדבר, זה מפליא אותי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

והרמאות הזאת, יש בידי כדור גומי, גם עניין כדור הגומי הוא רמאות, כי בפנים יש מתכת. כבר הכדורים הראשונים, כדורי הפלסטיק, היו רמאות. זה רק מכוסה בפלסטיק. זה מתכת. עובדה היא שנהרגים עוד יותר.

שמעון שטרית (המערך):

גם מבוקים נהרגים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ושבירת ידיים בהרואה, שבירת רגליים, שבירת עצמות כפקודה, ופוגרומים. הייתי בקלקיליה אחרי העוצר וראיתי פוגרום ממש, כמו בתיאור של ביאליק. הכול שבור, הכול הרוס, אנשים פצועים בתוך הבתים. סתם כך מתעללים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

נתנו לך להיכנס לקלקיליה?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

וההתגרות המכוונת — יש התגרות מכוונת. נכנסים לאיזה כפר ונדם כוונה לעורר בעיות, לעורר התנגשויות, לפגוע בכבוד. גם מחסלים ועודים עממיים. מה אכפת לכם שאנשים עוסקים בעניינים מקומיים בוועדים עממיים? אתם רוצים להחניק כל חופש? כל רגש אנושי אין לכם. מה אכפת לכם מהוועדים העממיים? מה זה עניינכם אם הם תולים דגל פלשתיני? זה דגל שלהם. הם אינם תולים אותו בישראל. הם תולים אותו שם, בשטחים הכבושים, הפלשתיניים. מדוע צריך להרוג בשביל זה? מדוע צריך לאסור בשביל זה?

וסגירת בתי-ספר, אוניברסיטאות, איגודים מקצועיים, וחיפוי על רוצחים, על רוצחים בדם קר, והלוא אלה שקוראים לו כאן קריאות ביניים יודעים שכתוב באיזה מקום "לא תרצח", "לא תרצח". אפשר להתפלל מאה פעמים, אבל מי שאומר בבית-הכנסת "לא תרצח" ומגן על רוצחים אינו ישר, הוא גם אינו דתי. כי כתוב "לא תרצח".

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תפסיקו לרצוח. תקיימו את "לא תרצח".

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הבא להורגך השכם להורגו — — —

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ויורים גם כגב, יורים בתוך בתים. אתמול ראינו כולנו בטלוויזיה, ורק במקרה שידרו את זה, מפני שראש הממשלה היה שם. בדרך-כלל לא משרדים דברים כאלה. אני רוצה לומר רק כמה מהדברים שאמרו אתמול הצנחנים בטלוויזיה. הם אמרו: "אנו חייבים לפי הפקודה להתנהג באלימות כרוטלית כלפי אנשים חפים מפשע. אני קם בבוקר ושואל את עצמי, כיצד אני צריך לקום עכשיו, לצאת לרחוב, לתפוס אדם, כן אדם ממש, ואני רואה את הידיים שלו, ידי פועל כמו הידיים שלי, ואני צריך לתת לו סטירת לחי ומכות רצח רק כדי שיפחד ממני. הוראות צה"ל לא עומדות בקסבה במבחן המציאות. זה שובר אותי, ראש הממשלה, זה שובר אותי ואני חש מושפל. הוא, הפלשתיני מתחזק, ואני נעשה חלש ממנו. המצב הזה נוראי, קטסטרופלי. צריך כבר פתרון מדיני. אבל אין שום דחיפה, והאי-מוצא הזה הוא אסון לכולנו. עד מתי נספוג את העלבון?" זה סוף הציטוט ממה ששודר אתמול בטלוויזיה.

אלה שמדברים כך בוכים ויורים, או יורים ובוכים. אבל יש גם אחרים. אחד מהם גם ראינו בטלוויזיה, והוא אמר במבטא אמריקני: אני יריתי בו מפני שהוא הזויק פטיש. ראינו את האיש עם הפטישילה הזה, והוא אומר: הנה יש פטיש, שואל אותו המראיין: הוא סיכן את חיך, הילד הזה? השיב החייל: נו, מה זאת אומרת? הנה יש לכם פטיש. או החייל הגדול הזה עומד מול ילד קטן ויורה בו. והוא צחק, עומד אדם שירה בילד וצוחק מול מצלמות הטלוויזיה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

תדייק בדבריך, זה לא היה ילד, זה היה אדם מבוגר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הקריין אפילו שאל אותו: הוא באמת סיכן את חיך? והוא משיב: כן, כן, כן. ויריתי בו, הוא אמר.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

באמת, הוא הרי דץ אחריו עם סוכרייה ביד. נכון?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אתה החלטת להפריע היום לחבר הכנסת וילנר? מה קורה אתך?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה הפלא, שרבים מהבחורים בעלי המצפון וגם המבוגרים יותר ההולכים למילואים מסרבים לשרת בשטחים הכבושים? הם לא רוצים להיות רוצחים. הם לא רוצים לעשות פוגרומים. כל הכבוד להם. הם מצילים את הכבוד הלאומי של מדינת ישראל ואת הכבוד האנושי שלנו.

לעומתם השב"כ, היועץ המשפטי והמשטרה מנהלים חקירה מבישה נגד תנועת "יש גבול", שאינה קוראת לסרכנות, אלא רק דורשת לקיים את הזכות, שקיימת בכל מדינה נאורה בעולם, שלא לשרת בשטחים כבושים מסיבות של מצפון.

אנחנו דורשים לשנות את המדיניות כולה, ולשחרר מייד את כל העצירים הפוליטיים; לחסל את מחנות המעצר האימים, לאפשר חופש פעולה פוליטי, להפסיק הריסת בתים וגירוישים, ולהחזיר לזו המגורשים; להפסיק להתגרות בתושבים ולהפסיק לזום התנגשויות; ומעל הכול — לנקוט פתרון מדיני, ללכת עם אשיף לוועידה בין-לאומית. אם אינכם

חוכרת ט', ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית — להביע אי-אמון לממשלה —

והוא, מר ארנס, אמר אתמול בוועדת החוץ והביטחון, הדברים כבר התפרסמו ומותר לומר אותם, שהוא דואג קודם כול לשאיפות של הפלשתינים. קרי וכתוב — שאיפות. לא לפלשתינים צריך לדאוג, לשאיפות שלהם. קרי וכתוב — שאיפות. מי לא יודע מה זה שאיפות? מה אמר ארנס על השאיפות של הפלשתינים? יש גם קרי וכתוב לפלשתינים — אש"ף.

אנחנו יודעים מה אמר שמיר על בחירות חופשיות שם. אנחנו רואים מה אמר שמיר לרן שילון ששאל אותו: מה יהיה אם אש"ף ירים את הכפפה — עיתון "הארץ" מיום 30 בדצמבר 1988 — ויורה לאנשיו להשתתף בבחירות ואנשים מטעם הארגון ייבחרו בסופו של דבר? אומר שמיר: כן, קיימת אפשרות כזאת. והוא שאל אותו: ואתה תראה בניציגות פלשתינית כזו נציגות לגיטימית? עונה שמיר: בכל המהלך הזה של האוטונומיה יש סיכוי מסוים ויש גם סיכון. חשבני על ביטחונות, כמו למשל, שצה"ל ימשך לשמור על זכותו בשטח. שאל אותו שוב המראיין דן שילון: אני לומד מדבריך, אף שלא אמרת זאת במפורש, של תפישת כזהותם של הנבחרים למועצה המינהלית הפלשתינית? ענה שמיר: השאלה הזאת לא עלתה עוד על סדר-היום, כאשר התנהל המשא-ומתן על הסכמי קמפ-דייוויד. אני אינני מוציא מכלל אפשרות שהדבר ייחכן. נקודה.

אני שואלת: למה אנחנו צריכים עוד לחכות? למה אתם, אנשי חרות, אנשי הליכוד, צריכים עוד לחכות? אותנו אתה לא תרדים.

מלה אחת לזכותו של בגין ולחובתו של שמיר: בגין גם האמין בעצמו. אני קוראת לזה "השלה את עצמו". הוא לא רק רצה להשלות אותנו, הוא האמין בזה. שמיר יודע, כדס קר או כמח קר, לאן זה יוביל היום. הוא לא משלה את עצמו ויודע מהי היוזמה החדשה.

אמנן רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
— — — חטא כל יכופר — — —

גאולה כהן (התחיה):
והוא, מר שמיר, יהיה אחראי לנסיגה גם מיהודה, משומרון ומעזה מהר ובאלגנטיות.

חיים רמון (המערך):
אל תדאגי, גאולה.

גאולה כהן (התחיה):
אל תפריע לי.

כמו שהודיע ארנס היום על טאבה — כניעה טוטלית. אני לא קובעת אם מוכרחים לקבל את הבוררות או לא מוכרחים. 14 נקודות "לאו" נקבעו אולטימטיבית — אמר שמיר. הוא נשכב על הארץ טוטלית. שרון צודק בעניין הזה. וארנס אמר: צריך לסגת משם מהר ובאלגנטיות.

תראו איזה צחוק הגורל, כרילב איננו כאן. כרילב אמר. זה הביטוי שלו: מהר ובאלגנטיות. על מה? שנגצח ונכבוש את סיני מהר ובאלגנטיות. והיום ארנס אומר: ניסוג מסיני מהר ובאלגנטיות.

צחוק הגורל ותעתועי ההיסטוריה. אני כבר אמרתי אי פעם, שהמערך הסכים למדינת חלוקה על שתי גדות הירקון, אבל הוא הביא אותנו לירדן ולתעלת סואץ. מפקד האצ"ל, ששר "שתי גדות לירדן", הסיג אותנו מסיני. מפקד הלח"י,

מסכימים לזה, אתם בוחרים להמשיך בכיבוש עד למלחמה הבאה.

אני פונה למצפון של חברי הכנסת מכל המפלגות: גם אם יש חילוקי דעות בעניין הפתרון של הסכסוך הישראלי-ערבי השאלה הפלשתינית, מי גישי לו מצפון צריך לצעוק ולזעוק על מעשי הרצח האכזריים והדיכוי וההשפלות הנעשים בשטחים הכבושים. תהיו מצפוניים, שאם לא כן — יתיישו בכס ילדיכם. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת וילגר. רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, בראשית דברי אני רוצה לומר, שהאי-אמון שלנו אינו מופנה הפעם הזאת אל שר הביטחון — ולא שאין לנו ביקורת על הביקורת החולנית והמעוותת שנשמעה פה. הצעת האי-אמון שלנו עוסקת הפעם הזאת במדיניות הממשלה.

אני מצטערת על שראש הממשלה איננו פה עכשיו. בעצם, מתי הוא נמצא פה בכלל? מתי הוא בא להסתכל לנו ישר בעיניים? אני מקווה שהאמת שאומר לו היום כשם חברי תרדוף אותו, ואני מקווה שגם תפגע בו.

אדוני היושב-ראש, אני פונה היום אל ראש הממשלה ואומרת לו: מר שמיר, הניתוח הצליח. הקמת ממשלה רחבה, התיישבת בכורסת הממשלה, הקפאת את ההתיישבות, התחלת לדאוג לשאיפות של הפלשתינים, קרי אש"ף, קרי מדינת הפלשתינים. הניתוח הצליח, השאלה היא, האם החולה יחיה. הפעם באנו להזהיר בטרם פורענות. מחר יהיה מאוחר.

אתה, יצחק בן שלמה ופנינה שמיר, צריך היום, אבוי, להשפיל את עיניך ולבקש סליחה משמעון פרס, וכן אבוי, גם מאנשי ר"צ ומפ"ם שמאמצים אותך היום אל לבם ככרכה של Welcome to the club. ברוך הבא למועדון הניסוגים והמוכנים לשאת ולתת על חלקי ארץ-ישראל. אבל, אדוני ראש הממשלה, עליך להשפיל עיניים ולבקש סליחה גם מהבוחרים שאותם הונית בהכטחות שווא על תנופת התנחלויות חדשות, על ריבונות יהודית לנצח בארץ-ישראל השלמה.

אדוני יושב-ראש הכנסת, ראש הממשלה יצחק שמיר מציע היום — לא, לא ייאמן — משא-ומתן על גורל ארץ-ישראל בחסות האו"ם. מפקד הלח"י לשעבר מזמין כרנדוט חדש של האו"ם, במלים אחרות, מציע ועידה בין-לאומית לא של 10 או 15 מדינות, כפי שהציע המערך, אלא של 150 מדינות עוינות למדינת ישראל. של האו"ם — האו"ם שהיה מוכן לגלות עד זנבה כדי להמליך שם את ערפאת.

אבל הוא אומר: אני לא מתכוון כדיוק לאו"ם, זו מין מטרייה, זו מין חסות, זה רק ללוות, זה רק להתחיל, זה רק לתווך. כאן מעל הכמה הזאת הוא עשה צחוק מכל הביטויים האלה של תיווך, מטרייה וחסות, כאשר שמעון פרס דיבר על ועידה בין-לאומית שתהיה רק פתיחה וכו'. אדוני ראש הממשלה, אם יש כך טיפה של הגינות, קום ובקש סליחה.

הוא, מר שמיר, עומד מאחורי שר החוץ שלו ארנס, שמציע היום יוזמה חדשה. כל הסיפורים "חדשה", "ישנה", "לא הצענו", "כן הצענו" — את הסיפורים האלה כבר שמענו. מי שנכווה ברותחין נזהר בצוננין.

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון בממשלה —

שושנה ארבל-אלמולילנו (המערך):
אותך.

גאולה כהן (התחיה):

אני קוראת להם היום לפקוח את העיניים. מדובר ביהודה ובשומרון. מדובר בירושלים; כן, ירושלים. לא מדובר בימית, שגם עליה כואב הלב. יישובים ציוניים בארץ ישראל נעקרו. כן, אני אומרת לכם לפקוח את עיניכם היום, מחר יהיה מאוחר. חשבו על כך. הוא מרדים אתכם, הוא ממש מרדים אתכם.

קריאה:

זה האופי שלו, מרדים.

גאולה כהן (התחיה):

אולי הוא מרדים את עצמו, אבל אני לא מאמינה בכך. הוא אומר: יהיה בסדר, יהיה בסדר, אני אמרתי? איזו תוכנית חדשה?

בוקר אחד נקום, חס ושלום, ויהיה מאוחר מדי. כדי שלא יהיה מאוחר מדי, צריך להתעורר היום. אני פונה אליכם, אל תגידו הפעם: זה לא ייתכן. זה כבר התחיל בשטח. תעצרו את שמיר, תורידו אותו. הוא חלש, הוא לא כמו שהוא נראה. אתם יכולים להיות חזקים.

היור"ר ש' וייס:

תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת רחבעם זאבי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אתמול ראינו בטלוויזיה את טובי חיילינו וקצינינו מגלים הבנה מדינית, אחריות לאומית ורגישות מוסרית גדולה מזו של שולחיהם, לצערי, גדולה מזו של רבים בבית הזה.

שמענו את מי שהתריע על "יירדה ברמת גדוד המילואים ועל פגיעה חמורה בכושר המבצעי של היחידה הייעודית". שמענו את מי שאמר: "אדוני ראש הממשלה, זה"ל מפעיל כאן כוח ענק, ומול עינינו מתהווה עם. ההתמודדות קשה, ורק מוצא מדיני יכול לפתור את העניין". שמענו את מי שהעיד: "אתם אולי יודעים את המספרים של ההרגוים והפצועים, אבל אינכם מכירים את המציאות בשטח". שמענו גם שמענו את מי שאמר: "אלה לא ערכי הכבוד שעליהם גדלתי. הוא, הפלשתיני, מתחזק, ואילו אני נעשה חלש ממנו. שלטון של דיכוי חייב לדכא ואין ברירה, והאין מוצא המדיני הזה הוא אסון לכולנו. עד מתי נספוג את העלבון?"

מעולם לא התערבנו בצורה עזה ומסעירה כל כך, בצורה ניגודית כל כך, רגשות סותרים כל כך של גאווה ובושה, בושה וגאווה. בושה על מה שאלה מעידים לפנינו, על דיכוי והשפלה ורמיסה של צלם האדם; וגאווה על כך שבתוך עמק הבכא הזה יש לנו אנשים עזירים שאינם מוכנים לאבד צלם אנושי, שאינם מוכנים לוותר על ערכי ההומניזם היהודי, הציוני והאנושי, גם כאשר הם נשחקים בין הפטיש לבין הסדן.

אבל חייבת האמת להיאמר, הבושה והגאווה אינן שוות כוח. הן אינן סימטריות. הגאווה הולכת ומפנה את מקומה לכושה, כי עז כוחה של הכושה מעוצמתה של הגאווה.

כאשר חבר הכנסת יוסי שריד הביא לפנינו את הנתונים הקשים, נשמעה קריאת ביניים: תביא סטטיסטיקה יהודית, אל תביא סטטיסטיקה ערבית. כשאני אומר שבדצמבר נהרגו בשטחים 38 תושבים, מהם חמישה מתחת לגיל 16, ובחודש

ששלח אנשים לעלות על הגדרים, ועולה השבוע, ככ"ה בשבט, על קברו של יאיר, אברהם שטרן, הוא יסיג אותנו מיהודה ומשומרון. איזה צחוק גורל זה? תעתועי ההיסטוריה.

אדוני היושב-ראש, הבעיה איננה ששמיר רוצה. הוא לא רוצה. וכי הוא רוצה לסגת מיהודה ומשומרון? וכי הוא לא רוצה התנחלויות? אבל אתם טועים, הוא לא אדם חזק. הוא אדם חלש. הוא חזק על החלשים, אבל כשארצות-הברית אומרת לו לא — הוא נכנע. לא התנחלויות — הוא נכנע.

כשאש"ף אומר לו: אני רוצה ועידה לא רק בחסות שתי המעצמות אלא גם בחסות האו"ם — האם הוא רוצה, שמיר? הוא לא רוצה, אבל הוא רוצה כבר לקדם יומה חדשה, להתקדם, ללכת קדימה, להגיע יותר מהר למועדון, למרכז, למה שהוא קורא: להיות תנועת מרכז. ואז הוא אומר "כן" לאש"ף. וערפאת מברך אותו ואומר לו: בהחלט, צעד צעד אחרי קדימה, בכיוון הנכון, עוד לא מספיק. הציון הוא לא "מספיק" או "טוב מאוד", אלא "מספיק בקושי", כי אני עדיין לא מרוצה מכל הוויתורים שלך. אתה ויתרת והסכמת לחסות האו"ם, אבל אני דורש שאש"ף יהיה בתוך המשתתפים יחד עם האו"ם. ועדיין הוא אומר לא, עדיין. הוא יגיד כן. הוא ישב עם אש"ף, לא עם השמשים והמשרתים שלו. הוא ישב, כי יש פה חוקיות. אין פה דברים מקריים. התחלת להירדד — אתה ממשיך.

זה פלא שהוא לא רצה את התחיה בממשלה? נכון שגם המערך לא רצה. נכון שגם רבין הכטיח לחברי המרכז שהיה לא תחיה — זכותו. אבל שמיר לא רצה, כי הוא ידע למה הוא הולך. הוא ידע למה הוא מוליך. הוא צריך את גאולה או יוכל מול העיניים שלו בממשלה? אני, בלי תיק, לו רק הייתי יושבת מולו הייתי עושה את "היומית" שלי. אבל הוא לא רצה, ובצדק מנקודת מבטו.

חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, אני יכולה להציג חסרית שלם בשאלה מדוע מדברים עכשיו על הסדר בין-לאומי, ומה יהיה כאשר ייסע ראש הממשלה לארצות-הברית. הוא יחזור עם תוכנית. אני מדברת תמיד כשמי שלי, ואינני נכנסת ללכתוב, אבל אני בטוחה שמר בנין מצטער היום. זו דעתי, ואולי אני לא צודקת. אבל כאשר הוא חוזר מארצות-הברית, הוא אמר על תוכנית שש הנקודות: כל רואיה שיבחהו. שמיר יחזור, והוא יעקוף את הכנסת. כפי שכבר עשה — חבר הכנסת בנימין נתניהו נשלח על-ידי שר החוץ; ועידת הנשיאים יודעת על הרעיונות החדשים יותר משיודע עליהם הבית הזה, יותר משיודעת עליהם הממשלה ויותר משיודע עליהם הקבינט. הם יודעים יותר. אז יבוא שמיר אלינו ויאמר לנו: זהו.

כמובן, שמיר ילחץ עליהם בעניין שיחותיהם עם אש"ף. אבל הם כבר יודעים שגם הוא ידבר אחר. הוא יטען נגדם מדוע הם מקדמים הקמת מדינה פלשתינית, אבל הם יודעים שגם הוא מקדם אותה. זה לא חשוכ. אפשר לחזות קצת מה יקרה, חודש, חצי שנה, שנה, לפני שלוקחים מצלמה ומצלמים את העובדות בשטח.

אני מדברת עם אנשי תנועת החרות והליכוד. אני מבדילה בין אנשי חרות לבין ההנהגה, או בינם לבין קבוצה שאינני חושבת שהיא תורמת תרומה מועילה לראש הממשלה, כמו השר דן מרידור, כמו השר אהוד אולמרט. אבל אני מבדילה בינם לבין אותם חברי ליכוד וחרות האומרים לי: שמיר, שמיר יחזור? ארנס, ארנס יאכזב?

שמיר יחזור וארנס יאכזב.

חוכרת ט', ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

היור"ר ש' וייס:

'אתה לא חייב להשיב; אתה יכול, אם אתה רוצה, חבר הכנסת צבן.

מיכאל איתן (הליכוד):

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת מיכאל איתן, אומר לך. אנחנו, חברי מפ"ם, וחברינו בשומר הצעיר ובקיבוץ הארצי נאבקנו בכל כוחנו, ואנחנו נאבקים בכל כוחנו, בתופעה הקשה של הסרבנות לשרת בשטחים. לכל אחד מאתנו יש ככל שבוע שיחות ממושכות עם חיילים וקצינים.

מיכאל איתן (הליכוד):

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת): שמע רגע אחד.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה קראת במפורש לסרב לשרת. הם לא שומעים לך כי יש בדבריך כפל לשון.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, אתה שאלת שאלה. ביקשתי שחבר הכנסת צבן ישיב לך.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כל שבוע אנחנו נפגשים עם חיילים וקצינים מתלבטים, העומדים על סף הכרעה. אני רוצה שנוכר, מדובר כאנשים שאינם מסרבים לשרת בצה"ל, שאומנות ההשתמטות איננה תורת חייהם ותורת ההשתמטות איננה אומנותם. מדובר כאנשים שמוכנים לכל תפקיד קרבי, אם מדובר בהגנה על ביטחון ישראל, והם מוכנים לשאת בעונש על סירוב לשרת בשטחים. אנחנו פוסלים את הסירוב הזה מנימוקים חוקיים, מוסריים ופוליטיים.

אומר לכם, שמתוך השיחות אתם אנחנו חשים, שהיכולת לעצור את הסחף הולכת ופוחתת. ואם, חס וחלילה, תתפשט התופעה הזאת, אדוני שר הביטחון, אתה וראש הממשלה תישאו באחריות. אתם תישאו באחריות לתופעה הזאת, שהיא אחת המסוכנות ביותר שיכולות לבוא עלינו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אפשר לשאול את הנואם שאלה?

היור"ר ש' וייס:

יש לנואם עוד דקה אחת. אם הוא ירצה כמסגרת הזמן שלו להשיב לך — אעביר זאת להכרעתו. יש לך זמן להשיב לחבר הכנסת עוזי לנדאו?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כן.

היור"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת לנדאו, בקיצור נמרץ.

עוזי לנדאו (הליכוד):

חבר הכנסת צבן, כשנים האחרונות, אולי כשנה האחרונה אתם מוצאים הרבה סימני זכות אצל מי שמחוללים את המהומות. אתם מבינים אותם. הם צודקים בעיניכם. אתם רואים את הצד החיובי במעשיהם. מי שמחוק את אלה, מה

ינואר, עד כה, נהרגו 14 תושבים, ארבעה מתוכם מתחת לגיל 16 — האם זו סטטיסטיקה ערבית? זו סטטיסטיקה יהודית. זו סטטיסטיקה יהודית בראש ובראשונה, מפני שמי שמתיימר לשאת את הדגל של רגישות מוסרית, השואבת את עוצמתה מהמורשת היהודית שלנו, אינו יכול לומר למי שמציג סטטיסטיקה כזאת שזו "סטטיסטיקה ערבית".

סטטיסטיקה יהודית וערבית ואנושית כוללת את האשה והילדים שנשרפו למות זועתי כל כך באוטובוס ביריחו, היא כוללת את הילדים במעלות והיא כוללת את כל אלה שנפלו בפעולות הטרור. אבל אותה סטטיסטיקה כוללת גם את אלה שנפלו מידי חיילינו בשכם ובחברון ובעזה.

חברי הכנסת, אני לא יושן בשקט כלילות מחרדה, שאם ניתן לדברים לנוע במסלול הזה — והמסלול הזה הוא מסלול של מאוכנות מדינית ושל ברוטליזציה, של דיכוי והחרפת גילויי האינתיפאדה — ניקלע בהכרח למצבים קשים יותר ויותר, ועד מהרה אנחנו עלולים להיות עדים לתסבוכת שתסתיים בקטל המוני. צריך לומר זאת מעל הדוכן הזה. כבר ראינו דברים מעין אלה בעולם. אם זה יקרה — השסע בתוכנו יעמיק עד השורש, החברה הישראלית תיקרע; אם זה יקרה — מצבנו הבינ-לאומי יחורף לאין שיעור.

ואני שואל את שר הביטחון: אתה יושן טוב כלילה? אתה רואה מוצא מהדרך שאתה הולך בה? תאמר לנו. תרגיע אותנו. תן לנו את התסריט החיובי שלך.

איננו נושאים את עינינו לפולמוס אישי, אבל אין מנוס. תראה, אדוני שר הביטחון, מה קורה. במשך ארבע שנים היה שמיר סמל הסירוב המדיני, סמל האטימות, המאוכנות, הלשון הקשה, התפיסה הקשה, המוח הקשה. במשך ארבע שנים אתה סימלת לנו את היד הקשה, את הלב הקשה. ראה לאן הגענו.

היום, אם אנחנו מחפשים אנשים של תקווה, אנחנו מפנים את עינינו לקבוצה של שמיר, אולי ממנה יבוא הנס. כשאנחנו מפנים את עינינו אליך, אנחנו שומעים כל הזמן על הכרעות נוספות, שעניינן הפעלת יד קשה יותר והכבדת הלב.

אני אומר, ללא שום קנטרנות אישית, שעליך להסיק מסקנות. הדרך שלך נכשלה והכשילה, ואם שר הביטחון לא יתפטר, ואם מפלגתו לא תדיח אותו מכהונת שר הביטחון, אני חושב שמפלגת העבודה עלולה לשאת באחריות כבדה יותר מוז שיישא בה הליכוד. אומר מדוע. כי אתה, אדוני שר הביטחון, ממלא היום תפקיד של בלם ימני גם בתחום המדיני, כי אתה אלוף הסירוב למשא-ומתן עם אש"ף, וגם בתחום המדיניות הביטחונית, בכל הנוגע למה שמתרחש בשטחים. בנסיבות אלה, הדיבור על פשרה טריטוריאלית נשאר ריק מתוכן.

אני חרד מתסמונת וייטנם, שעלולה לפגוע בנו אם יחורף המצב. אף שהאנלוגיה נגימה מאלף ואחת סיכות, המצב עלול להביא עלינו את תסמונת וייטנם. החרפת המצב תביא להחרפת היחסים בקרבנו. היא תחייב אותנו, כל אדם שיש לו מצפון אנושי, תכונה מדינית ואחריות לאומית, להחריף את המאבק. לא נוכל לומר: לא ידענו.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זה להחריף את המאבק? אולי תסביר לנו מה ההסתה הזאת.

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית — להביע אי-אמון לממשלה —

פלא שימצא כרסום במחנה שלו? האם בעצם המדיניות שלכם אין — — — קריאה: אתה לא חייב להשיב.

הי"ר ש' וייס:
לא חייב.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, במשפטי הסיכום של דברי אשתדל לרמז. אני רוצה לומר, שאין שום פוטנט לשים קץ לאינתיפאדה אלא בהשגת הבנה עם תושבי השטחים. אין שום פוטנט להשגת הבנה עם תושבי השטחים, אלא אם נפתח במשאומתן עם אש"ף מצד אחד, ואם נאפשר לתושבי השטחים, במקביל, לבטא באורח לגיטימי את המאויים הלאומיים שלהם, להתיר הפגנות חוקיות, להתיר התארגנות פוליטית, כי אין אפשרות לקחת עם שלם, להכניס אותו לסיר לחץ ולסגור את כל השתוממים.

אדוני היושב-ראש, יש פרדוקס טרגי בכך, שדווקא כאשר פחתו הסוכנות הערבית והפלשתינית והתחילו לפנות מקום לפתיחות, לגמישות, אצלנו יש הקשחה והתאכנות. אני אומר לחבר הכנסת לנדא, האבסורד של החוק שאחה אחר מאביריו הוא, שכפרים אנחנו שאלנו את הפלשתינים שאלות המעניינות את כל חברי הבית הזה, ובעיקר את המחנה הייני: מה עם תוכנית השלבים, מה עם סופיות ההסכמים, מה עם זכות השיבה, מה ניתן לעשות כדי להפסיק את גילויי האלימות באינתיפאדה — את כל השאלות האלה יכולנו להציג אקס-קתדרה, ושמענו תשובות אקס-קתדרה, אבל בגלל החוק האווילי והבלתי-מתקבל על הדעת הזה, את הבירור שהיתה צריכה ממשלת ישראל לעשות, אפילו אנחנו לא היינו יכולים לעשות.

הלקח העולה מכל הסבך הזה שאנחנו נתונים בו הוא אחד: לא תוכלו להמשיך בדרך הזאת. אתם יודעים שלא תוכלו, אבל אינכם מסוגלים לאזור את האומץ, את התבונה ואת האחריות כדי לשנות כיוון.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת צבן. אני מזמין את חבר הכנסת רחבעם זאבי להציג הצעת אי-אמון לממשלה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, חברי הכנסת הנוכחים, אנחנו מציעים להביע אי-אמון לממשלה לנוכח מדיניותה באזורי יהודה, שומרון ועזה; נכון יותר לומר, חוסר מדיניותה או מדיניותה המתחלפת, המשתנה והבלתי-ברורה.

הממשלה הנוכחית היא ממשלת המשך לממשלה הקודמת, זו שחפפה את הכנסת האחת-עשרה. פרט להסכם הרוטציה שנקט אז ולחילופי תפקידים של שרים — לא השתנה בה דבר. הממשלה הזו היא ממשלת המשך לקודמתה, ויש לה כל החולשות, התחלואים והנגעים שאפיינו את קודמתה. לממשלה הזאת, כמו לקודמתה, אין כושר הכרעה בנושאים הקיומיים שלנו. לממשלה הזו, כמו לקודמתה, אין תוכנית לאומית ברורה עם יעדים ושיטת פעולה להשגתם. בממשלה הזו, כמו בקודמתה, אין ביטוי מעשי להשקפות הלאומיות של רוב העם.

תנועת הליכוד שכחה זה כבר את מה שהיה כתוב במצע הבחירות שלה. הציבור נתן לה מנדטים רבים מתוך אמונה

שהוא נותן את קולו וכוחו למי שמכנה עצמו "המחנה הלאומי", ולא לגרורת המערך. אומנם תפקיד ראש הממשלה נשאר בידי הליכוד, אבל כבר עתה כרוך לנו, שאת הממשלה מנהיגה ומובילה מפלגת העבודה ועל פיה יישק דבר. עיינו ערך "התיישבות" במצע הליכוד וראו מה נעשה, או נכון יותר לא נעשה בתחום הזה. שר האוצר אינו נותן כסף והליכוד שותק או ממגמם. משה עמירב אומנם סולק מהליכוד, אבל לרווח ולהשקפותיו יש ממשיכים בתנועה זו.

הליכוד שכח את תורת ז'בוטינסקי, את הנאמנות לארץ-ישראל, את הציונות הלוחמת, הוא שכח אפילו את ההדר הבית"רי המפורסם כמצוות ראש בית"ר, זאת ראינו והרגשנו במשאומתן על הרכבת הממשלה.

המערך שכח מזמן את האושריות האמיתיות של תנועת העבודה הציונית, את משנתם של נחמן סירקין, ברל כצנלסון, דוד בן-גוריון, יצחק טבנקין, ישראל גלילי ואחרים. הוא שכח את האמת שהם שינו ולימדו על אקטיביזם ציוני, על ברית בין החייל למתיישב, על מולדת שאין מחלקים, על יצירת עובדות התיישבותיות — "עוד נו ועוד פרה". הכול נשכח והוחלף בתורות חדשות. מנהיגי המערך של היום שכחו אפילו את האמיתות שהם עצמם אמרו וחינוכו עליהם. כל ערכי הציונות האקטיביסטית, שהיו המסד של תנועת העבודה הציונית, נשלחו לארכיונים ולספריות, את מקומם תפסו עקרונות של קרייזים ואחיה בשלטון ככל מחיר, ואנחנו, החניכים התמימים של תנועת העבודה, האמנו שמלמדים אותנו תורת אמת ודרך חיים להגשמת הציונות. האמנו שגם הם מאמינים, אבל טעינו.

ערכ הבחירות דומה היה שהמפלגה הדתית-הלאומית עשתה חשבון נפש לאחר שסתמה מדרכה הציונית האקטיביסטית. דומה היה שהיא מסכינה לשוב ולהיות נאמנה לדרך הציונות הדתית הלאומית. אבל הנה אנחנו רואים אותה מתמסדת בתוך כורסאות הקואליציה. נציגיה של המפד"ל בכנסת ובממשלה השלימו או ישלימו עם המחדלים של ממשלת האחדות בהקמת התיישבות חדשה, בכיסוס התיישבות הקיימת ובטיפול האומלל בהתקוממות בשטחים.

אל שותפי הקואליציה הנוספים אין לי טענות, הם נשאר נאמנים לדרכם הדיסטורית, שגרסה נגיסות בעוגת השלטון הרבה ככל האפשר, עם ציונות או בלי ציונות, עם דגל לאומי ובלעדיו. כך הם עשו תמיד. נתנו להם כי היו זקוקים להם. הם ראו כי טוב, ומדוע שישנו את דרכם?

מה שמעניין את מרכיבי הממשלה זה השלטון, וכדי להשיגו הם חושבים שמתר להם לעשות הכול. איפה הציונות? איפה המדינה? איפה הביטחון? איפה העם היהודי? איפה הדמוקרטיה? כל אלה נעלמים ונחקקים לקרן זווית, כי הם מפריעים.

הממשלה הזאת רוקנה את הכנסת מכל תוכן שעוד נותר בה. המליאה ריקה ברוח ימות השבוע, הוועדות טרם הורכבו, השרים מיריים רגליהם מהבית הזה. נותר בניין יפה וריק שתפקידו לכסות על ערות הדמוקרטיה, וזכרונה לברכה, אבל משרד החינוך הציל את המצב — הוא הורה על לימוד נושא הדמוקרטיה בבתי-הספר.

לממשלה הזאת אין כושר הכרעה בנושאים הקיומיים שלנו, והיא הוכיחה זאת. זה למעלה מ-13 חודשים משתוללת התקוממות באזורי יש"ע, והממשלה איננה נותנת דעתה על כך. הטיפול בנושא הושאר בידי שר הביטחון באופן בלעדי.

חברת ט' ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

כוללני וממוסד. בעת ששימשתי אלוף פיקוד המרכז נוכחתי לדעת, שהבקעה כולה משוכנעת באנדרטאות לחללים, שהוקמו בידי חברים, יחידות צבאיות ומשפחות. איש לא שמר עליהן וגם איננו יכול לשמור עליהן, ומצבן היה כבי רע, למגינת לבם של החברים והמשפחות. החלטנו אז על הקמת אנדרטה מרחבית מרכזית בבקעת פצאל, שבא להחליף את הצורך או הרצון להקים אנדרטאות קטנות ורבות באין-ספור מקומות. המלצתי למסד זאת בדרך דומה בכל הארץ ובכל החזיתות, וההצעה הועברה לוועדה.

בכל הארץ המשיכו וממשיכים לבנות אנדרטאות פרטיות. ביהודה ובשומרון הוקמו גלעדים במקרים שונים, ואיש לא מחה על כך והדבר לא נאסר. המתיישבים לא ראו בעיה לגבי הגלעד לזכרו של שמעון, וזכרונו לברכה, ופנייתם לחטיבות צה"ל באה להבטיח קבלת אכטחה לתנועת המשתתפים בטקס האזכרה. ככל מקרה, מפקדות החטיבות לא הודיעו למתיישבים שהדבר אסור.

אחר כך בא עימות בין צה"ל למתיישבים, על-פי הוראה מגבוה. העימות הזה היה מיותר, הוא נופח בלי סיבה, ואינני יודע את מי ואת מה זה שירת. מי ששכיר את מערכת היחסים הנפלאה הקיימת בין המתיישבים לצבא יודע, שקיימים ביניהם יחסים של שיתוף פעולה, הבנה ועזרה הדדית. יחידות צה"ל אפילו יוצאות ושכרות מכן.

העימות בצומת יקיר היה מיותר ומוזיק, ייתכן שהדבר נבע ממודיעין לקוי וייתכן שהיתה בכך כוונה נסתרת. כבר בעבר התרענו על דיווח לקוי על המאורעות באזורי יש"ע. אתמול, בעת ביקור ראש הממשלה בשכם, נתן לכן חייל ביטוי, כאשר אמר: אפילו המג"ד או המ"פ אינם יודעים בדיוק מה שקרה בשטח, אז איך אתם תדעו על כך?

הייתי בצומת יקיר בליל ד' — ה' בשבוע שעבר, חששתי מאוד מהתנגשות של צה"ל עם המתיישבים, או עם משפחת אדרי. עשיתי ככל יכולתי כדי להרגיע את הרוחות הסוערות, וכדי למצוא נוסחת פעולה שתספק את כל הצדדים. נוסחת זאת כאלה היו והוסכם עליה, אלא שהצבא נצטווה לסגת מהן ולנהוג אחרת. לדוגמה, בשעת חצות לערך הסכימו הצדדים שהקהל האזרחי, אותו קהל שהמשיך לזרום למקום בדרכים צדדיות, בוואדיות ובהרים, יעזוב את המקום באלתו, הגלעד יישאר על מקומו ולמחרת תחזיק אוזרה לידו בהשתתפות בני המשפחה בלבד. המתיישבים קיימו אוזרה לאחר מכן, בתוך היישוב יקיר, ולא ייעצרו ליד הגלעד. את הסעיף האחרון, בדבר קיום אוזרה בתוך יקיר, הצעתי בהסתמך על דברי שר הביטחון בכלי התקשורת, וגם בשיחתו הטלפונית אתי באותו ערב, שבה אמר, כי אין מתערכים כמה שעושים המתיישבים בתוך היישובים. דומני, שהסיכום הזה נתן סיפוק ומענה לדרישות של כל הצדדים בלא שנפגע כבודו של מישוה. הסיכום הזה נתקבל על דעת כל הצדדים, לרבות מפקד יהודה ושומרון, אבל חיש מהר הוא בוטל בלי הסבר. דומה היה שמישהו שואף להתנגשות, כדי להוכיח שהוא בעל הבית בשטח, או כדי להשיג הישג מצעני שלא הושג בתחום אחר. הכול יודעים שצה"ל והשר הממונה עליו הוא בעל הבית. לא זו בלבד שיודעים זאת אלא מייחלים שיהג בהתאם כל ימות השנה.

בשל הביטול החד-צדדי של ההסכם וכידיעה שעומדת להיות התנגשות, הקדשתי את כל כוחי ויכולתי כדי לשכנע את בני משפחת החלל ואת המתיישבים, שלא ירימו יד על צה"ל, שיסתפקו בהתנגדות סבילה. צה"ל הוא שלנו, אנחנו כולנו בצה"ל. החיילים חייבים למלא פקודות ויש להכין למענם.

ואין בממשלה ביקורת או ערעור על כך. הטיפול שלנו באינתי-פאדה נכשל, ואין הממשלה תובעת דין מהאחרים לכך, או מכריחה אותם לשנות קו.

ילדים ונערים משתוללים בערים ובכפרים, בדרכים ובכבישים, ואנחנו במבוכה. אצלם — פסטיבל והנגה, ואצלנו — יום כיפורים מתמשך. למצב הזה אין הצדקה אובייקטיבית. צה"ל הוא צבא מצוין, למסוגל לעשות הכול אם יתנו לו פקודות נכונות וברורות. מפקד בכיר של לאחרונה, שעד היום לא קיבל צה"ל הוראה לחסל את האינתיפאדה, ואפשר לחסל אותה. אפשר לחסל אותה בלי שייפלו קורבנות משני הצדדים. אפשר לחסל אותה אם נכין את המנטליות של היריב.

מדי חודשים מספר אנו "עולים כיתה" ומפעילים אמצעים תקיפים יותר. אנחנו עושים זאת לאחר שהרגלנו את המתקוממים לאמצעים שנקטנו בשלב הקודם.

הערבים מבינים שיש לנו מגבלות בהפעלת כוח כנגד נשים וילדים, מגבלות שנטלנו עלינו מרצון, כי איננו רוצים להתעסק אתם. לכן הם שולחים אותם להילחם בנו. אם נכריח את האבות לשאת באחריות למעשי בניהם — נוסחך את הסיכון לילדים שלהם וגם את הסיכון לאנשינו. דבר זה הוא כל כך צודק וכל כך פשוט לביצוע, ואנחנו נמנעים משום מה לעשותו. למה?

כ־80,000 יהודים חיים באזורי יהודה, שומרון ועזה כשליחותה או באישורה של ממשלת ישראל. הממשלה חייבת להגן עליהם כפי שהיא נותנת הגנה לתושבי נווה-אביבים כתל-אביב ורחביה בירושלים. זעקתם של המתיישבים איננה מגיעה לקריית-בגין גוריון בירושלים. המרחק בין עופרה ובית-אל לירושלים ממד כמעט בשנות אור. הדיווחים לשלטון ולתקשורת אינם מבטאים את היקפם של הפיגועים. זעקתם של המתיישבים איננה נשמעת בירושלים ואינה מוקרנת על אקרני הטלוויזיה ואינה מובאת בעיתונים. היא נבלעת בדרך הארוכה, כביכול, היא נשכרת בחומת האטימות של הממשלה, אבל היא צוברת כוח, שיכול להיות כוח שלילי, ואני קורא לממשלה להתפכח בטרם פורענות, ודי לחכימא ברמיזא.

ממלא מקום ראש הממשלה, השואף לשלום ככל מחיר, גם על חשבון ביטחוננו ויכולת קיומנו, מציע בחירות חופשיות לערכים באזורי יש"ע. עם הנבחרים בבחירות האלה הוא מתכוון לנהל משא ומתן. אנחנו יודעים מה יצא מהתבטול הזה אם, חלילה, נסכים לו. מר פרס כבר ניסה תרגיל כזה בבחירות לראשי הערים בעת ששימש שר הביטחון. הוא הצליח אז לשתול את נציגי הטרור האש"פי בראשות העיריות.

אסור לנו להשלים עם מדיניות המושחתת על מצב רוח כמקום על הערכת מצב לאומי ותוכנית פעולה אמיצה. לצערי, אנחנו עושים כך גם במישור המקרו וגם במיקרו. בעצם אין מיקרו העומד בפני עצמו, כי הוא מקרין על כל הארץ וסוחף אחריו.

מה שקרה בשבוע שעבר בצומת יקיר, עם הגלעד לזכרו של שמעון אדרי, וזכרונו לברכה, נראה כשרשרת החלטות כאלו. המתיישבים הוריעו מראש, כבר ביום ב', לשתי מפקדות של חטיבות צה"ל, על כוונתם לקיים אוזרה ליד גלעד במקום שבו נרצח שמעון אדרי וז"ל בצומת יקיר. הם לא הסתירו זאת מצה"ל וצה"ל לא הופתע. איש לא חשב שהדבר יאסר, שכן היו דברים מעולם. בעבר הוקמו גלעדים ואנדרטאות דומים לזכרם של חללים, והדבר לא עורר התנגדות כלשהי.

צה"ל ומשרד הביטחון לא נתנו את דעתם מעולם על נושא ההנצחה והאנדרטאות. רק בגורת בקעת הירדן ניתן לכך פתרון

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

זה היה מחזה מביש ומיותר לראות כיצד חיילי צה"ל גוררים רכב ואנשים והורסים את הגלעד. מדוע היה צריך להגיע לזה? לשם מה הפגנת התקיפות הזאת במקום ובזמן הלא-נכונים? מדוע כוזבו כל כך הרבה כוחות על לא דבר? מדוע נופחה התקרית הזו לממדים כאלה?

לא זכורים לי הרבה מקרים שבהם ריכוז צה"ל בוריות כוחות רבים כל כך במסגרת מלחמתו באינתיפאדה. לא ראינו נחישות והחלטיות כאלה בחיסול תקריות של ההתקוממות הערבית.

עם כל ההערכה והכבוד שאני רוחש לשר הביטחון, אני קובע שהוא שגה וטעה בצורה המורה ביותר בהחלטותיו בפרשת צומת-יקיר. הוא חייב הסבר על כך לממשלתו, לכנסת ולעם. אחרי כאלות הכול, הביטחון וצה"ל אינם רכוש הפרטי או המפלגתי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השלום המיוחל הוא תקוות כולנו. אני מאמין שכולם רוצים בו. הוא גם צורך של העמים הערביים. המחלוקת היא על הדרך הנכונה להשגתו. אנחנו סבורים שהשלום יושג אם נהיה חזקים. ישראל חלשה מזמינה מלחמה. ישראל חלשה מזמינה מתקפה של צבאות ערב. ישראל חזקה מונעת מלחמה או דוחה אותה. ישראל חזקה היא ישראל המחויקה בשטחי המפתח של ארץ-ישראל. ישראל חזקה היא ישראל שאין בה גיס חמישי בהיקף אדיר. ישראל חזקה היא ישראל שאין בה התגוששות מתמדת של שני עמים.

הבה נגיד את האמת לעצמנו, לילדינו, ליהודים כתפוצות ולגויי העולם: רק היפרדות בין שני העמים תבטיח את הביטחון ואת השלום.

ממשלת ישראל, המושחתת על כרית משונה בין הליכוד ובין המערך, היא ממשלת שיתוק כתחומים רבים, ובראש ובראשונה כתחום הביטחוני. הממשלה הזו כבר הוכיחה במהירות הקודמת שהיא איננה שולטת. בחסותה ובשל מחדליה משתוללת האינתיפאדה זה 13 חודשים. איבדתם את השליטה במזרח-ישראל, שהיא כבר כמעט בירת פלשתינ האשפית; הפקרתם את ביטחונם של המתיישבים היהודים באזורי יש"ע; העזמתם את צה"ל בפניה בצורה מעליבה ומגוחכת; אתם וזממים פתורנות של נסיגה וויתור על הישג מלחמת ששת-הימים בארץ-ישראל. לא קיבלתם לשם כך מנדט מהבוחרים שלכם. הבטחתם להם דברים אחרים. עליכם להתפטר ולשאל את העם על המשך הדרך להגשמת יעדי הציונות.

אנחנו מציעים להביע אי-אמון בממשלה הזאת.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד מיעארי.

אני מבקש להקפיד על הזמן. יש לנו סדר-יום עמוס. כידוע לכם, לאחר מכן יתקיים דיון ארוך ארוך אל תוך הערב ואולי אל תוך הלילה. נא לתרום תרומתכם לשמירה על האקונומיה של זמן הכנסת. חבר הכנסת רובינשטיין, בבקשה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר שמעתי את הנאומים כאן ושמעתי את התמיכה הללה במדיניות הקיימת, גם כאן וגם מחוץ לבית, של דוברי הימין, לרבות הימין הקיצוני ושר הביטחון, וכאשר אני שומע את הביקורת על

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

גם שר המשפטים. כשאני שומע את הדברים האלה, אני שואל את עצמי, רבותי, מתי התקיימו הבחירות לכנסת? לפני 10 שנים, לפני 100 שנים, או שמא לפני חודשים-חודשיים? רק לפני חודשים-חודשיים בא אלינו המערך עם תעמולת בחירות שהיום אפשר לומר עליה שהיא היתה ההטעיה הגדולה ביותר של דעת הקהל שידעה ישראל מעודה. לא היה עוד תרגיל כזה של מרמה. המערך, לא אנחנו, על כל פנים לא מפלגתי, הציג את ראש הממשלה, את יצחק שמיר, אני מצטט: רוצח השלום, ואת עצמו — כמפלגת השלום, כמפלגה השומרת על הערכים ההומניים של ישראל. היום התהפכו היוצרות. כך-לילה — אז מה אם אמרנו? אמרנו. כמה מתעסקת היום מפלגת העבודה? היוזמה המדינית ועניין השלום — זה לא מעניין את שריה. שר הביטחון מבצע את מדיניות הליכוד בשטחים בדרך שמקומת נגדו חלק גדול, ואני אומר זאת לזכות אנשי הליכוד —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אומנם אמרנו, או אמרנו. כמה מתעסקת היום מפלגת העבודה? היוזמה המדינית ועניין השלום לא מעניינים את שריה. שר הביטחון מבצע את מדיניות הליכוד בשטחים בדרך שמקומת נגדו חלק גדול מאנשי הליכוד, ואני אומר זאת לזכותם.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זו כבר לא מדיניות הליכוד, אמנון.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
הוא אשר אמרתי.

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, הצעת אי-אמון היא הצעה של ראש סיעה או של סיעה ולא של קבוצה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

שוחחנו על כך, כמה חברי כנסת, מה שנקרא החוגים היוניים. אנחנו עצמנו, שערב הבחירות האלה הצהרנו שאנחנו הולכים אך ורק עם המערך, גם אנחנו מוצאים את עצמנו מרומים. גם אותנו רימו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אלך עם מי שילך בדרך הנראית לי חיונית להצלחת ישראל.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת שריד, ביקשת שלא יקראו לך קריאות ביניים.

הי"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אתם הופכים את זה ממש לקורוס של דרמה יוונית, שישה-שבעה יחדיו. אני מבקש לאפשר לדובר לדבר. תודה רבה.

חוכרת ט', ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

את כאב הנפגעים היהודים, ההרוגים היהודים, את כאבה של משפחת אדרי על רצח שמעון אדרי, מי שחושב כך פשוט אינו יודע באיזה עולם הוא חי.

קודם כול, אנחנו רוצים למצוא פתרון למעגל הקסמים הזה, בטרם יתרחב וילך ויקצור את קצירו כשני העמים, וימנע מהם בכלל, אפילו אי פעם, אפשרות של דו-קיום בשלום. עם מי נתקיים בדו-קיום זה, עם בני עם שבכל משפחה שלו יש היום עציר, פצוע או חלל?

נוסף על כך, אין זה נכון שאין אמצעים להשלטת סדר. הרי חוכבת של זה"ל להשליט סדר. נאמר את זה אלק פעמים: סדר לא יושלם במלואו, כפי שלא הושלם בשום מקרה דומה לזה. בשום מקרה דומה לזה לא הושלם סדר באמצעים צבאיים. אבל באופן יחסי מוכרחים לשמור על אותו מינימום הכרחי של סדר וחוק.

רבותי, בירושלים, עם כל הבעיות והמצוקות הקשות שיש בה, עם אותם פלשתינים, אותם ערבים ואותן התפרעויות, אבל כטיפול פחות אלים של המשטרה ועם יחידות שנועדו לכך, מנענו את מה שקרה בגדה וברצועה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בכל המקומות שמשמר הגבול טיפל בהם התוצאות שונות מאשר במקומות שהצבא טיפל.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אם כן, מהי המסקנה האופרטיבית מבחינת החוכמה, לא מבחינת הצדק, העולה מדברים אלה? טפל רק בנקודות החיכוך החשובות ביותר. מי צריך את יחידות זה"ל בתוך מחנות הפליטים ובתוך הסמטאות, רצות אחרי נשים ערביות שתולות דגל פלשתיני? מי צריך את זה? זה"ל צריך את זה?

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): יש פעולות יזומות.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

ואם לא ייתלו דגלים, הדגל לא נמצא בלב פנימה?

שנית, הקס יחידות שיטור מיוחדות גם בתוך הצבא, שידעו מה מותר ומה אסור לפי החוק, כשם שמשטרת ישראל יודעת, והיא יעילה וחכמה יותר.

שלישית, וכאן אני מצטרף לדברים שאמר חבר הכנסת יאיר צבן: תן אמצעי אלטרנטיבי. תן אפשרות לבטא מחאה פוליטית כפי שאנחנו ביטאנו אותה תחת המנדט הבריטי. תן מקום להפגנה, תן מקום להתארגנות פוליטית, לא טרוריסטית. תן מקום לעצומות, אל תסגור כל ססתום. זה לא עניין של צדק, זה עניין של חוכמה.

אבל, אני מוכרח לומר גם משהו בעניין הצדק, אני יודע ואני משוכנע, שרוב הציבור הישראלי — לא אכפת לי גם ממשאלי דעת הקהל — תומך ותומך. הוא לא רואה את הנזל, הוא תומך בצעדים הכי קיצוניים שיש. אני גם משוכנע שרוב דעת הקהל באנגליה תתמוך בכל אמצעי קיצוני שיינקט בצפון-אירלנד, אף יותר ממה שששים היום, וכנ"ל בכל מדינה דמוקרטית. מה בעצם מייחד חברה, שאנחנו קוראים לה חברה מתוקנת?

שר הביטחון יי רבין:

שם גם האופוזיציה תומכת.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אמרתי את הדברים מעל הדוכן הזה לא בלב קל. את בשורת השלום אני מוכן לשמוע מכל אחד; אפילו לא את בשורת השלום, את בשורת הרגיעה, את בשורת היציאה מתוך מעגל שאת סופו המר אפשר לשור. אני מוכן לשמוע מכל אחד, כשם שאני מוכן לשבת עם אנשים שאני רואה אותם כמצורעים. כדי להביא את השלום.

רבותי, על מה הוויכוח? אדוני שר הביטחון, הוויכוח הוא לא בשאלה מי צודק ומי לא צודק, אם כי גם בזה אגע: הוויכוח הוא כיצד ישראל תהיה גם חכמה וגם צודקת. הטענה המרכזית שלי, היא שהמדיניות היא לא חכמה, והראיה — שהיא נכשלת יום-יום ושעה-שעה. יש כאלה שאומרים: לו הרגנו יותר, לו גירשנו יותר, לו השכננו 500 איש ביום הראשון, לו חיסלנו כבר שלם, אולי זה היה מצליח. זוהי ספקולציה. בינתיים המדיניות הזאת נכשלת. כל הנבואות על דעיכתה נטברו. כל הציפיה שהיה הקשה חרגיע את הרוחות חלפה עם הרוח.

מיום 9 בדצמבר 1988 עד 8 בינואר 1989 נהרגו 26 אזרחים ערבים. מייד אגע גם בשאלה מה הן הוראות הפתיחה באש ומה זה עושה לצה"ל. כעת אני מדבר רק על האפקטיביות. 40 ערבים, ככלל זה ילדים, נהרגו בפטנט החדש של כדורי הפלסטיק.

רבותי, זה עזר? מי שחושב שזה עזר, אני מפנה אותך לכתבה של אורי ניר ב"הארץ" של היום. הוא מוכיח באותות ובמופתים כיצד ההרג מגדיל את המהומות ומוציא את טול-כרם כולה לרחובות, ומעגל הקסמים של עוד יותר הרוגים ועוד יותר נפגעים פועל את פועלו ההרסני. זה פשוט לא עובד. זה לא עובד, משום שהתפיסה מוטעית. התפיסה מוטעית במישור הטקטי והאסטרטגי ובמישור לטווח ארוך.

הרי אתה, אדוני שר הביטחון, מאמין בפתרון מדיני. אתה אומר שצריך להשליט סדר כדי להגיע לפתרון מדיני. עם מי נגיע לפתרון מדיני? רבותי, עם מי? היום יש איבה טוטלית, מוחצת. זה לא עוד מסיתים, זה לא עוד מתפרעים, זה לא עוד מחבלים. זו אוכלוסייה שלמה שמתקוממת.

בשלב זה לא מעניין אותי הצדק — ומייד אגע גם בו, לא אתכייש בו — אבל זה פשוט לא יעיל, זה לא עוזר. זה מכודר את ישראל, מביא עליה גינניים בין-לאומיים ויוצר בעיות בלתי-רגילות בתוך צבא-הגנה לישראל. אפס קצהו של קרחון זה נשמע כאן כדיון ואתמול בטלוויזיה, ואם, חס וחלילה, יימשך מעגל הקסמים, רבותי, מה שיקרה לנו בתוך הצבא, הלוואי שלא נחזה בו.

קודם כול, הטענה שלי היא, שזה פשוט לא עובד. זה מקומם את האוכלוסייה הפלשתינית, זה מקומם חלק מרעת הקהל בישראל. אני בטוח שהרוב תומך בשר הביטחון, אין לי ספק בזה, אבל זה מקומם נגרנו את טובי ידידינו, האחרונים שנותרו לנו. והעיקר, זה לא משיג את היעד שלו.

קראתי אתמול את דברי הרמטכ"ל: ירי הפלסטיק יהיה כעת הפלסטיק של המדינה. כולם יירו בפלסטיק. אני חוזר ואומר: תוך כמה זמן נראה מה הולידה מדיניות זו ונצטרך למצוא משהו חדש, סופר-פלסטיק.

רבותי, אני אומר מראש, שלשר הביטחון ולפיקוד זה"ל יש בעיה קשה. יש בעיה קשה מאוד לחיילי צה"ל. יש אכזרה בשני הצדדים. מי שחושב שאלה מאתנו שמגישים את הצעת האי-אמון — אני מדבר על המפלגות הציוניות — לא כואבים

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

המסוכן המתפתח בשטחים, שרבים קראו לו תהליך ההתבהמות. לפני כמה חודשים העברתי לכנסת את שאלתה של האשה ממחנה הפליטים בשעפאט: מאיזה גן חיות באים אלינו היצורים האלה?

כבוד היושב-ראש, תמונתם של חיילי המילואים אתמול בטלויזיה יש בה לעורר, נוסף על כאב וזעם, חמלה ורחמים; ואילו דבריהם על מה שקורה יש בהם לסמר שיעור. חייל מטבריה, המבטא רחשי רבים, כפי שהתבטא, אמר לראש הממשלה: "כדי להשליט סדר בקסבה אני חייב להתנהג בברוטליות, אני חייב להתנהג בברוטליות כלפי אנשים חפים מפשע". זאת התמונה, חברי הכנסת, זאת התמונה לכל מי שרוצה לשמוע — ברוטליות נגד חפים מפשע, כפי שמורה חייל, לא במכתב מסתורי אלא בפני ראש הממשלה. "אני עובר כמודע על חוקי הצבא כדי לגרום לאנשים לפחד ממני. החוקים של הצבא וההוראות לא עומדים במבחן המציאות. כאדם זה שוחק אותי ושובר אותי." סוף ציטוט.

מר רבין, אנא תפסיק לדבר על חוק ועל כיבוש לפי החוק ועל רצח לפי ההוראות. על איזה חוק אתה מפטפט, אלא אם כן אתה מתכוון לחוק של הג'ונגל?

התמונה הזאת, חברי הכנסת, מוכרת במקומות אחרים: כך היה בין החיילים הצרפתים באלג'יר והחיילים הפורטוגלים באנגולה לקראת הסוף. וכשזהו המצב בין החיילים — ואגב, טמונה בו התקווה, יש התלבטות, ייסורי מצפון — ניצב מולנו גוף הקורא לעצמו ממשלה, והוא אינו רואה, אינו שומע ואינו מרגיש. אני קובע: זוהי ממשלה עם לב מפלסטיק, מוח מעופרת ומצפון מגומי. זה התיאור שמחאים לממשלה הזאת.

השאלה היא: לאן זה מוליך, מוליך את כולנו? המציאות מוכיחה והעולם כולו כבר יודע, שהאבן של דוד הפלשתיני מנצחת את מכותן הדיכוי של גלית הישראלי. וכבר אמר מחנך יהודי אחד: האינתיפאדה ניצחה את השואה.

מה השאירה הממשלה הזו לכל הפושעים והמטרופים שידעה ההיסטוריה? מה השאיר יצחק שמיר לנרון, לקליגולה מרומי העתיקה ועד לאיאן סמית של רודזיה וסלאור של פורטוגל ובוטה של דרום-אפריקה? ומה השאיר יצחק רבין לדון קישוט ההיסטורי ולקיסר בוקאסה של היום? אומנם, חברי הכנסת, זכותו של אדם לצאת לטירוף או להתבהמות, אבל לעשות זאת כשם עם שלם וכשם חוקיו וערכיו? זוהי השאלה.

ואני רוצה לשאול: כמה יתגונן העם הזה מחר, כשיתגלו כל העובדות בפני בית-המשפט של ההיסטוריה ומשפחת העמים? האם יכול מישור לעטוף "לא ידעת, לא התעניינתי"? או יודעים מה גורלה של טענה מטופשת זו. כמה יתגוננו החיילים ומבצעי הקטל — בטענה של ביצוע ההוראות של שמיר, רבין ודומיהם? או יודעים מה גורלה של טענה מטופשת זו. ובמה יתגוננו נותני ההוראות — בטענה של אי-שפיות הדעת, או בטענה של שכרות ונטילת סמים? והרי טענה כזו אינה עומדת לפושע רגיל כשמעשיו הפוכים לשיטה.

ואם זהו המצב של הממשלה, אנו לא אומרים נושא, ועוד אפשר לעצור את קלחת הדמים והקטל, על כן אני פונה מעל במה זו לסופרי ישראל ולהתאחדות שלהם לקום כאיש אחד ובקולם ובגופם לנסות לעצור את הגל העכור הזה. האם אין בישראל איוה ז'אן פול סטרקט? או מקוה שיש. אני פונה למרצים באוניברסיטאות ולסנטים לקום כאיש אחד ובקול מחאתם ובגופם לנסות ולעצור את שפיכות הדמים ההולכת

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני שר הביטחון, אני הייתי מוכן לקחת את הדגם הכריטי. לא שאני תומך בו, לא שהייתי רוצה להיקלע למצב של כלפסט ולהעתיק אותו לישראל, הוא לא נכון, הוא לא מתאים. גם מצבנו יותר קשה, לפי דעתי.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אתה כאופוזיציה חמכת במלחמת לבנון, אז יצא מזה טוב? מה זה אומר שאופוזיציה תומכת? אם הצעד נכון — צריך לתמוך, אם זה משגה — לא צריך לתמוך.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אני מוכרח לומר: קרא לי יפה-נפש, קרא לי משהו כזה — זה עניין של חיי אדם. אני כבר לא מדבר על כך, שלדעתי פיצוץ בית של משפחה, שכנה חשוד בוריקת אבן, זה דבר שלא יעלה על הדעת: אבל הוא עולה על הדעת. אני מדבר כעת רק על חיי אדם, רק על זה, לא על מעצרים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אני מדבר רק על זה, משום שאין לי זמן, חבר הכנסת רן כהן, אחרת הייתי עומד כאן עד קריאת-שמע של שחרית ומפרט את כל מה שמעיק עלי.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אל תשכח שצריך לדבר על הצדק גם כן.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ריבלין, אני למשל הרגשתי שלשיתנו הוא כבר דיבר על זה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

לא, הכול לפי השומע.

לפי החוק והצדק, חבר הכנסת ריבלין, מותר ליטול חיי אדם אך ורק כאשר חיי אדם אחרים בסכנה, ומה שקורה היום, ההוראות החדשות, אני לא יודע למה הן מיועדות. אני מקווה שהן לא יבוצעו. אני יודע ששרי הליכוד וחברי כנסת מהליכוד מתנגדים לכך. פירושו של דבר הוא, שטיטול חיי אדם כעונש, לא כהגנה עצמית.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה להטיל עונש סביבתי.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

זה לא צודק, זה לא הוגן, זה גם לא חוקי. בעיני ההוראה הזאת היא בלתי חוקית בעליל. מותר להרוג רק כדי להציל חיים, חיי עצמן. אסור להרוג כדי להעניש, ואם נאבד את קודש הקורשים הזה, איבדנו הרבה מאוד, הרבה יותר מאשר הממשלה הזאת מבינה.

ומשום כך אנחנו מבקשים להביע לה אי-אמון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי להביא הצעת אי-אמון לממשלה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, התמונה המזועזעת, שחלק ממנה מתגלה לעיני כול כימים אלה, על הזוועות, התסכול והסיוט המתרחשים בשטחים הכבושים, היתה ירועה זה זמן רב למי שעקבו מקרוב אחרי המאורעות והתהליך

חוכרת ט', ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
עד שעה זו.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
עד שעה זו. אבל אני אמרתי עד אחרון, כי אני לא יודע מה קרה היום. שמעתי על התנגשויות — — —

מיכאל איתן (הליכוד):
שיפטיקו את האינתיפאדה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
תפסיק אתה.

מיכאל איתן (הליכוד):
אז יהיו פה עוד שמות רבים. אתם שולחים אותם.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
זה מה שאתה מסמל — רצח, רצח ילדים.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
נוסף על החללים שנפלו יש גם כ-750 פצועים — בממוצע הרוג אחד ו-177 פצועים ביום. כמה יצטרפו היום, מחר או מחרתיים והלאה — אינני יודע. החללים והפצועים מצטרפים למאות החללים ולאלפי הפצועים שנפגעו מאז תחילת האינתיפאדה, ב-9 בדצמבר 1987.

אלה חללים שנפלו למען העצמאות הפלשתינית, במאבק נגד הכיבוש ולמען החופש והחירות. מה אומרים המספרים האלה לך, שר הביטחון? מה אומרים המספרים האלה לכנסת הזאת? מה אומרים השמות והמספרים האלה לממשלה כולה?

מיכאל איתן (הליכוד):

אגב, חבר הכנסת דראושה, מנין קיבלת את הנתונים האלה? אולי תספר לנו מנין?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
זה מה שמטריד אותך?

מיכאל איתן (הליכוד):

כן, אני רוצה לברוק האם המקורות מהימנים.

היור' ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, אתה שאלת, הוא לא חייב לענות לך.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

— — —

היור' ש' וייס:

חבר הכנסת מיעארי, אתה נאמת כאן לפני שתיים-שלוש דקות ואמרת את דבריך בכל התוקף.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני רק מגיב.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני חושב, שממשלה שאיבדה את התחושות שלה כלפי הסכל של עם אחר, כנסת שרבים מחבריה, ומיכאל איתן הוא אחד מהם, איבדו את הרגישות לסבל של אחרים — נפלו רבים, גם יהודים וגם ערבים. אני מצטער על כל טיפת דם של יהודי ושל ערבי שנפל. אני מצטער על כך שהיו הרוגים משני העמים.

במשך 14 חודשים אתם מדברים על דעיכת האינתיפאדה. במקום לפתור את הבעיה בדרך המדינית, אתם ממשיכים לזרוע מוות ושנאה, והאינתיפאדה גוברת. ככל שהורגים יותר, שופכים יותר שמן על המדורה. ככל שפצועים יותר, גוברת התסיסה.

וגואה. אני פונה לעורכי-הדין וללשכת עורכי-הדין לקום כאיש אחד ובקולם ובגופם לנסות לעצור את הפשעים המבוצעים בשם החוק שעליו הם ממונים. אני פונה לכל אדם שפוי להפסיק את עיסוקיו היומיומיים ולצאת לרחוב, כדי שלא יהיה שותף בפועל או מסייע למעשי הפשע המבוצעים לפני עיניו ובקרבתו.

חברי הכנסת, אל ההסתדרות בתור שכזו, נוכח עמדותיה והתנהגותה, אני לא רוצה לפנות, כי אין בעצם למי לפנות.

אני פונה ברגע האחרון אל חברי הכנסת, במיוחד לחברי מסיעות האופוזיציה משמאל — ר"צ, מפ"ם, חד"ש, שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית: נוכח הרס השפוך בשטחים הכבושים וההידרדרות לתהום הפעורה, הבה נקים חזית לשעת חירום וננהל מאבק של חורמה כדי להציל מה שעוד אפשר להציל. כדי להפסיק את הקטל ההמוני, את ההשפלות, הפציעות והמעצרים, כדי להציל את הנפשות והנשמות, לקדם שלום ישראלי-פלשתיני וליצור מצב חדש, שבו יוכלו כל אדם ועם לחיות ללא פחד, ללא סיוטים.

לבסוף אני קורא לאזרחים הערבים במדינה — ואין זה איום — לצאת מהמצב של נרודי שניה כלילות ולהתחיל את המאבק הדמוקרטי הקשה והמתמשך, עם כל כוחות השלום במדינה, עד שיאיר השחר. תודה.

היור' ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת מיעארי. רשות הדיבור לאחרון מביאי הצעות האי-אמון כממשלה היום, חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה. בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להביא לפני הכית את רשימת החללים הפלשתינים שנפלו מ-1 בדצמבר 1988 ועד אחרון.

אלה שמות החללים שנפלו בחודש דצמבר שעבר: חמדאן נג'אר — בן 26; עבדאללה אבר-חרוקה — בן 20; חסני אבר-סידו — בן 15; יוסף סביח — בן 17; עסמא אבר-עבאדה — בת 15, חמד עבד-אל-קאדר — בן 14; נדאל קורמוש — בן 16; אנאר בוהיתי — בן 14; סאמי רחים — בן 22; מסכא דלוח — בן 22; נדאל עטאללה — בן 10; בטאם עטאללה, אחיו — בן 11; ג'יב'יל ג'אבר — בן 19; מחמד חליל — בן 20; מחמד שחאדה — בן 18; ראיד חמידה — בן 17; ג'יהאד עמרין — בן 22; עבד-אר-רחמאן קדורה — בן 21; מחמד חליל — בן 20; אסמאעיל פייאד — בן 22; אבראהים בדראן — בן 24; מחמד פרחאן — בן 30; אשרף דאוד — בן 15; יאסין שח'שיר — בן 20; איאד חנאג'ירה — בן 21; נדאל עבד-אל-ח'ק — בן 20; איאד אבר-האלל — בן 19; מחמד עלקוני — בן 17; בדר קראדה — בן 11; זכי אלח'יתי — בן 22; אסמאעיל ברגותי — בן 19; מחמד הואש — בן 20.

חו רשימת החללים שנפלו בחודש ינואר 1989: מחמודי — בן 67; אחמד עלי אחמד — בן 65; כאיד טמ'זי — בן 27; מראון אל-ח'והי — בן 17; עבד-אס'סלאם חבאיבה — בן 12; מחמד סלחוק — בן 15; נכיל אבר-לין — בן 16; רנא אל-מצרי — בת 20; הנאדי אל-סלטאט — בת 12; אחמד אל-עג'אומה — בן 75; נחמד אל-עבושי — בן 18; זיאד רואן — בן 17; רדואן סביח — בן 17; אחמד אבר-מוצטפא — בן 17; סמר אל-קאסם — בן 17.

32 חללים במהלך דצמבר 1988, ו-15 חללים החל מ-1 בינואר השנה. עד אחרון.

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקרמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כל ההסכמים שהגיעו אליהם שר הביטחון הזה, קודמו או זה שלפניו, קיימו. קיימו את ההסכם בדרום-לבנון, ולא נורתה ירייה אחת אחרי ההסכם בין ממשלת ישראל לאש"ף, באמצעות ארצות-הברית; וכאשר החליפו שבויים קיימו את ההסכמים. דעו לכם שכל ההסכמים שמדינת ישראל חתמה עם העולם הערבי כוברו — עם סוריה, עם מצרים, עם ירדן. הם מקיימים את ההסכמים כאשר הם מגיעים אליהם, אבל כל עוד אתם רוצים להמשיך עם הסמאות הריקות מתוכן לא תגיעו להסכם של שלום.

צחי הנגבי (הליכוד):

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מצרים קיימה את ההסכם ומקיימת אותו.

גדעון גדות (הליכוד):
את הסכמי שביתת הנשק מישהו הפר, לא?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הם לא הפרו אותם. אפילו סוריה לא הפרה את הסכמי שביתת הנשק.

זלמן שובל (הליכוד):
על מה פרצה מלחמת ששת-הימים?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
במלחמת ששת-הימים אתה יודע מי פתח באש, מי התחיל, מי נכנס ומי כבש; מי כבש את השטחים הפלשתיניים ומי כבש את סיני.

זלמן שובל (הליכוד):
נו, באמת.

הי"ר ש' וייס:
חברי הכנסת, תאפשרו לחבר הכנסת דראושה לדבר.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
ואתם יודעים שאש"ף מוכן לשאת ולתת. אש"ף מוכן לשאת ולתת עם ממשלת ישראל, ולא משנה איזו ממשלה זו תהיה. הם מוכנים לדבר עם שמיר, עם פרס, עם רבין ועם שרון. הם מוכנים לדבר עם כל מי שמוכן לדבר אתם שלום. והם אומרים זאת ולא נסוגים, אבל הם צריכים למצוא כאן פרטנר — ואין כזה בממשלה ובכנסת הזאת, לצערי הרב. הממשלה הזאת עדיין נוקטת מדיניות טרבינית — אי-מוכנות להכיר בזכויות הפלשתינים, אי-מוכנות להכיר בזכותם להגדרה עצמית, בזכותם לבחור את הנציגים שלהם. האם יכול משהו לקבוע לעם אחר מי הם נציגיו? באיזו זכות אתם רוצים להכריח את הפלשתינים, שאחרים ייצגו אותם? עדיין מדברים על המלך חוסיין ומחכים לאופציה הירדנית, גם בבית הזה. אולי שר הביטחון עדיין מאמין באופציה הירדנית, שכבר מתה מזמן.

אני מדבר על אש"ף שמוכן להגיע לפשרה ולהסדר שיבטיח את הזכויות של שני העמים, ואני אומר שאין דרך אחרת אלא לשאת ולתת ולפתור את הבעיה בדרך מדינית, כי כזה ועוד כזה לא יפתור את הבעיה אלא רק יגביר את המתחית. הפתרון המדיני צריך להתבסס על הזכויות של שני העמים: זכות הקיום של מדינת ישראל וזכות ההגדרה העצמית

לאחרונה המצאתם שיטות חדשות כדי להביא לדיכוי האינתיפאדה: אטימה והירסה של בתים של מידיי אבנים, הרחבת הסמכויות בנוגע לירי של כדורים, הכנסת סוגים חדשים של כדורים, מעצרים ומשפטים מהירים ומכבידים, הענשת הורים, מורים ואנשי ציבור, סגירת בתי-ספר, הטלת עונשים ממושכים, הרעבה והכבדה כלכלית. מה הן התוצאות? מה יהיו התוצאות? הסלמה ועוד הסלמה, דם ועוד דם, מעצרים וגירושים.

שר הביטחון, האם אתה מאמין, והאם הממשלה והכנסת מאמינות, שכן אפשר לרכא את ההתקוממות של העם הפלשתיני, שקם להילחם על החירות והעצמאות שלו? האם אתם מאמינים שתצליחו בכך? הרי שמעתם וראיתם איך הגיבו החיילים והקצינים אחמול בפגישתם עם ראש הממשלה: התפררות ערכים מוסריים, התנהגות בוטלית כלפי חפים מפשע, הנהגת שלטון דיכוי.

החיילים והקצינים דרשו פתרון מדיני דחוף כדי לצאת מהסבך הזה. ואילו תשובות נתן ראש הממשלה? — תשובות סתמיות, סמאות ריקות מתוכן, שאבד עליהן כלח, העדר מענה, אין לו מענה. אין לו מענה לדם שנשפך, לא דם של יהודים ולא דם של ערבים. הוא המשיך לדבר על שנאת אש"ף, ש"מכריחים אותנו להרוג ילדים".

מה מזכירים לכם הדברים האלה, רבותי חברי הכנסת? מה הם מזכירים לך, אדוני שר הביטחון? נסו לחזור להיסטוריה. מי השתמש במושגים הללו, בסמאות הללו? מי השתמש באמתלה כדי להרוג ילדים? מי השתמש בתואנות שווא? מה מזכירים הדברים האלה?

שר הביטחון וראש הממשלה מנסים לברוח מהאמת. הם יודעים שהפתרון הוא מדיני, אבל הם מדברים על פתרון מדיני ובפועל בורחים ממנו. הפתרון צריך לבוא דרך משא-ומתן עם נציגי הפלשתינים, הנציגים האמיתיים.

שר החוץ דיבר כימים האחרונים על שאיפות הפלשתינים ועל מוכנות לדבר אתם, אבל כל עוד אין מוכן לדבר עם נציגם, אין הוא כן בדבריו אלו. אני מחכה ליום שבו אוכל לברך על תפנית בממשלה או בכנסת, אבל כל עוד אין מוכנים לדבר עם הנציג האמיתי של הפלשתינים ולא מוכנים לדבר עם אש"ף, בתור הנציג של הפלשתינים, כל הדברים הללו אינם כנים, כל הדיבורים על שלום אינם אמיתיים; כי מצד אחד הם מדברים על שאיפה לשלום ומצד אחר ממשיכים לרכא ולהרוג.

גם אגודות הכפרים, שביקשתם שיהיו אלטרנטיבה — אנשי השלטון של הליכוד, בזמן הליכוד חיפשתם אפשרות לדבר עם אגודות הכפרים ששרון הקים — לאן נעלמו? הן נעלמו כי הן לא ייצגו את העם.

מה שאנחנו זקוקים לו הוא משא-ומתן בין נציגים אמיתיים שיכולים לייצג את שני העמים. מי שמוסמך לדבר בשם הפלשתינים, להגיע להסכם, לחתום עליו ולקיים אותו זה אש"ף, ואתם יודעים שהנציג האמיתי הוא אש"ף, שכל העולם הכיר בו. גם ארצות-הברית הכירה בו.

יגאל הורביץ (הליכוד):

הוא מקיים הסכמים, כן.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הוא מקיים הסכמים.

יגאל הורביץ (הליכוד):

עם לבנון.

חוכרת ט', ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

שר הביטחון י' רבין :

ולכן, כשאני דן באירועים בשטחים, בהתקוממות, אינני יכול לנתק זאת מן התמונה הכוללת, מן האיום על ביטחונה של מדינת ישראל.

ואשר להתקוממות עצמה — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה זה שייך להריגת ילדים? מה זה שייך לקטל היוםיומי המתרחש בשטחים הכבושים? למה זה שייך בכלל?

שר הביטחון י' רבין :

אשר להתקוממות עצמה, אם ככוונתנו להציג מדיניות ולבצע מדיניות, דומני שמן הראוי להבהיר ולהגדיר את משמעותה, את מטרתה. המאפיין את ההתקוממות של תושבי השטחים יהודה, שומרון ועזה, וכוונתי לתושבים הפלשתינים, הוא העובדה שהיא נושאת אופי ולובשת צורה שלא הכרנו בעימות הערבי-ישראלי מאז 15 במאי 1948. זו התקוממות פסיבית ואלימה של מרבית האוכלוסייה המתגוררת בשטחים.

המטרה המשותפת לכל הגורמים, החל בגורמים האסלאמיים הפונדמנטליסטיים, דרך מי שתומכים באש"ף ועד אלה התומכים בארגוני הטרור האש"פיסטי הפרו-סורי, או מושפעים מהם — המטרה המינימלית המשותפת לכולם היא סילוקה של ישראל, של כל נוכחות ישראלית, מכל השטחים הנמצאים תחת שלטון צה"ל וממזרח-ירושלים. זו המטרה המינימלית.

המטרה היא פוליטית. זה איננו מאבק על זכויות האדם; זה איננו מאבק על זכות ביטוי. זהו מאבק פוליטי שמטרותיו מטרות מרחיקות לכת, ואלה מסכנות, לדעתי, את עתידה ואת ביטחונה של מדינת ישראל.

ההתקוממות מתבצעת כראש ובראשונה באמצעים אלימים המצויים בידי התושבים, אמצעים שכל אזרח החי בשטחים יכול להשיגם, בלא להזיק לצינורות לוגיסטיים מסובכים: האבן, הסכין, המקל, בקבוק התבערה. לא נדרשת מערכת מסובכת כדי להביא אמצעים אלה לידי כל מי שרוצה לפעול בצורה אלימה. ולפיכך, גם אין צורך בארגון מסודר וממוסד. די להתוות קווים כלליים, די למצוא כמה פעילים בכל מקום כדי לנקוט אלימות באמצעים הפשוטים המצויים בכל יישוב ערבי, גם ביישובים יהודיים.

המטרה היא מטרה פוליטית, מסוג המטרות שמדינות ערב נכשלו בהשגתן כשלחמו בנו, ושאררגוני הטרור האש"פיסטי נכשלו בהשגתן כאמצעות פעולות הטרור המוכרות יותר מן העבר.

מה צריכה ישראל לעשות לנוכח התקוממות הזאת?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

לצאת מהשטחים. פשוט. מה יותר פשוט מזה?

קריאה:

לדבר שלום.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, זו היתה שאלה רטורית. היא לא מחייבת תשובה מצד חברי הכנסת.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

— — — הוא אובד-עצות, אז אני נותן לו עצה.

של הפלשתינים, שתי מדינות לשני עמים שיחיו בשלום, בהבנה וכשיחיתו פעולה. זאת הדרך הנכונה, ולא עוד ירי ולא עוד הרג. לא כדורי פלסטיק, לא כדורי גומי ולא גולות יפתרו לך את הבעיה, שר הביטחון.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אתה רוצה שיפסיד שטחים?

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני אומר לכם: אינכם יכולים לברוח מהאמת. האמת גלויה לעולם כולו, האמת תרוף אתכם. אתם אחראים לדם החללים, יהודים וערבים. למען הצלת חיי אדם, למען הבטחת עתיד טוב יותר לשני העמים, אני חושב שהממשלה הזאת חייבת ליפול, צריכה ללכת.

אני תולה תקוות בכנסת הזאת בהרכב הזה. הממשלה הזאת לא תיפול היום, אך הממשלה כבר נפלה, נפלה בהפגנת "שלום עכשיו" בכיכר מלכ"י ישראל בתל-אביב, נפלה בסקר של 54% התומכים במשא-ומתן עם אש"ף, נפלה בזינבה ובאומות המאוחדות ובדעת הקהל הבין-לאומית.

גם הצבעת האמון היום לא תציל את ממשלת שמיר. הממשלה הזאת נופלת בכל יום כאשר נופלים חלל ישראלי או חלל פלשתיני. היא נופלת יום יום. הממשלה הזאת ירדה מכל ערכיה המוסריים. יבוא יום והיא תיפול גם בכית הזה. יבוא יום והעם יפיל את הממשלה הזאת.

הושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת דראושה, פנטזיות, מה שאתה אומר זה פנטזיות.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

למען העתיד של ילדינו, למען העתיד של כולנו, יהודים וערבים, ישראלים ופלשתינים, הממשלה הזאת צריכה ללכת.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת דראושה. אני מזמין את שר הביטחון להשיב על שמונה הצעות האי-אמון, שהוגשו היום נגד ממשלת ישראל.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אענה על הצעות האי-אמון לא בדרך של התנצחות עם כל עובדה שהוצגה כאן, נכונה או לא נכונה, אלא בדרך של הצגת המדיניות הנקוטה על-ידי הממשלה באמצעות מערכת הביטחון בכל הקשור לטיפול בהתקוממות בשטחים.

אני רוצה להזכיר לרבים מחברי הכנסת, ולא רק לחברי הכנסת, שהמזרח התיכון נתון היה ונתון היום בשתי מגמות מרכזיות: מגמה אחת של חיפוש דרך להרגעה, ליצירת תנאים להידברות שתוביל לשלום, לקיים שלום שהושג, להבטיח הסכמים שימנעו התלקחות צבאית גדולה יותר. אך, מהצד השני, אנחנו נמצאים בתקופה של מאמץ גדול מצד מדינות ערביות להגדיל את עוצמתן הצבאית, להרבות את אמצעי הלחימה שלהן, להצטייד בכלים ובאמצעי לחימה מתחומים חדשים ומסוכנים יותר. ארבע ממדינות ערב מייצרות היום נשק כימי מתקדם, ואינני סבור שהוא נועד למישהו אחר וזולתנו.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

בישראל יש נשק כימי? ונשק אטומי יש?

יגאל הורביץ (הליכוד):

איש אש"ף.

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקרמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — — אנחנו נסלק אותו, חבר הכנסת מיעארי. כל מי שינסה לפגוע במפעל הציוני לא יהיה כאן — — —

קריאות:

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לנדאו, חבר הכנסת מיעארי, חבר הכנסת רן כהן. חברי הכנסת, לא כדאי שבכל דיון מדיני נגיע למצב שבו צריך להזהיר ולהוציא חברי כנסת. צפויים לנו עוד כל כך הרבה דיונים כאלה. בואו נקיים אותם ברמה סבירה של הקשבה הדדית.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): רוצים גם לשמוע את תוכנית הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

בסדר, אבל איך אפשר לשמוע כשיש מהומה כזאת?

שר הביטחון י' רבין:

הייתי סבור, וגם היום אני סבור, שהשגת שלום בגבולנו המזרחי, ובמסגרת זו פתרון כזה או אחר לבעיה הפלשתינית, תיתכן אך ורק סביב שולחן המשא-ומתן המדיני. לפני ארבע שנים ויותר, כשכנסתי לתפקידי כשר הביטחון, יותר משלוש שנים לפני תחילת ההתקוממות, הצעתי במגעים שהיו לי עם תושבי השטחים: בואו הידברו אתנו; בואו נשב סביב שולחן המשא-ומתן.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית): מה הם ענו לך?

שר הביטחון י' רבין:

הם ענו כמו שחלק מהם ענה גם בחודשים האחרונים. חלק מהם גם אז — — —

צ'רילי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): למי הצעת? — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ביטון.

שר הביטחון י' רבין:

דיברתי עם אנשים מכל גוני הקשת הקיימים בשטחים. חלק מהם אמר: צריך לדבר עם אש"ף. חלק אמר: הרי אתה יודע שאם נעז, אש"ף יחסל אותנו. אמרו זאת אז, חזרו ואמרו זאת גם היום. לכן — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית): האם יש שם רציני שמוכן לדבר — — — יש לי שאלה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, אולי לקראת סוף דבריו של שר הביטחון אשאל אותו אם יהיה מוכן להשיב על שאלות.

שר הביטחון י' רבין:

עוזב אותי. תן לי לדבר. אני לא הפרעתי לך, חבר הכנסת דראושה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, כאשר אתה נאמת כאן אני דאגתי שלא יפריעו לך. אני לא חושב שיש עוד פרלמנט בעולם שבו לא מאפשרים לשום שר להשמיע ארבעה-חמישה משפטים רצופים. לקראת סוף דבריו של השר אברר אם הוא רוצה להשיב על שאלותיך.

שר הביטחון י' רבין:

גם היום, על-פי קווי היסוד של הממשלה הזאת, אני מציע לתושבי השטחים, לנציגות שלהם, לשבת ולהידבר עם הממשלה לאחר שתופסק ההתקוממות. אבל אם הם מסרבים, אם הם אינם מסוגלים לאזור עוז ולומר "הבה ניקח את גורלנו בידני; אנחנו, מיליון וחצי פלשתינים, הם אלה שחיים פה, אנחנו הם הנושאים על גבם ועל גופם את סבל ההתקוממות" — אם הם יסרכו לעשות כן ויאמרו "אנחנו נמשיך באלימות", תיענה האלימות בכוח.

כי מה היא האלטרנטיבה אם זו תשובתכם, אם אין מצדם נכונות לשבת אתנו סביב שולחן המשא-ומתן? — להיכנע? לברוח? להיבהל מהאבנים ולפנות את השטחים ואת מזרח-ירושלים? זה מה שאתם מציעים לנו?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת): דהיגול נכנע?

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מבקש לרגע את הקשבכם. אני מכיר בהחלט את מוסר קריאת הביניים, אבל אי-אפשר להפוך כל דיון למצב שבו דבריו של הנואם הופכים לקריאות-ביניים בין קריאת-ביניים אחת לרעותה. אי-אפשר כך. אני מבקש לאפשר להשמיע כאן תשובה.

שר הביטחון י' רבין:

הם לא רוצים לשמוע. הם יודעים הכול.

היו"ר ש' וייס:

הם רוצים, די בכך ששניים-שלושה רוצים להפריע. חברי הכנסת, זה לא יעבור כך, זה לא ייתכן. אתם מעלים הצעות אי-אמון כדי לקבל תשובה. תקשיבו לתשובה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

הוא פנה כמה וכמה פעמים ולא נענו לו, כי יש כתובת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, אני לא מתווכח אתך על זה. תסלח לי, אתה העלית הצעת אי-אמון במשך 17 דקות במקום 15. תאפשר לשר להשיב, הרי זה דבר אלמנטרי.

שר הביטחון י' רבין:

אני חוזר ואומר: כל עוד לא יגלו תושבי השטחים המתעמתים אתנו היום נכונות לשבת לשולחן המשא-ומתן, כל עוד לא ייענו לקריאתנו ויתמידו בשימוש בכוח, כאבנים, בבקבוקי תבערה — הם לא יכריחו ולא יכניעו אותנו. הם יהיו הסובלים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): גם אנחנו.

שר הביטחון י' רבין:

יכול להיות שאתה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

"אנחנו" הם אלה הנתונים לפקודתך, והם הסובלים.

שר הביטחון י' רבין:

תפסיק לדאוג לחיילי צה"ל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני לא מפסיק לדאוג.

שר הביטחון י' רבין:

את הדאגה שלך אני מכיר.

חוכרת ט', ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקרמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא קניינך הפרטי.

היושע מצא (הליכוד):

הוא מדבר על אודי אדיב.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת מצא, שימו לב לכך שלא ניתנת לשר אפשרות להשיב במשך דקה וחצי רצופות על הצעות האי-אמון. חבר הכנסת צירלי ביטון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה לא אסון גדול להגיד שגם ישראל טובלת.

היו"ר ש' וייס:

חסלח לי, חבר הכנסת רן כהן, חברי הכנסת, קיימות שתי אפשרויות. אנחנו בראשיתה של הכנסת השלוש-עשרה.

שר הביטחון י' רבין:

אני מודיע לך, אם תהיה עוד הפרעה — אני אציע לדחות את הצעות האי-אמון.

היו"ר ש' וייס:

אתה רשאי לנקוט כל עמדה שהיא. אני רוצה לנקוט עמדה מן הכיסא הזה. לא ייתכן הדבר, שיהיה זה בלתי אפשרי — אגב, לא רק אצל שר הביטחון — לשאת דברים מעל הבמה הזאת. זה כבר לא עניין של קריאות ביניים. אני מצטער על שאני צריך להעיר את ההערה הזאת. אי-אפשר לקיים חיים פרלמנטריים בצורה כזאת. אין אפשרות להשמיע דברים. יכוא שר ויגיד: בהעדר יכולת להשמיע תשובה מנומקת, אני מציע להוריד את הצעות. האם זה יהיה טוב לנו, כחברי הכנסת? תפסיקו להפריע. בבקשה, אדוני.

שר הביטחון י' רבין:

לכן, לפי דעתי ולפי הכרתי, כל עוד אין הם מוכנים לשבת סביב שולחן המשא-ומתן, האלטרנטיבה היחידה — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גם הם לא רוצים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אני קורא אותך לסדר. אל תגיד אחר כך שמקצחים אותך או מפלים אותך. אי-אפשר לסיים כך.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, אני מציע לדחות את הצעות האי-אמון. נקודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני שר הביטחון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תודה שהפסקת לדבר רק מפני שאין לך מה להגיד.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אני קורא אותך לסדר. קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה. הנה מה שאתם עושים לעצמכם. חברי הכנסת, שר הביטחון הציע — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין לי מה להגיד.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה. יש פה קבוצת חברים הרוצה לשחק את המליאה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
תעמיד את זה להצבעה.

היו"ר ש' וייס:

זה לא עניין של הצבעה. אדם המתייחס לעצמו בכבוד לא חייב לעמוד כאן כל הזמן מול קריאות ביניים. כן, חבר הכנסת שריד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה באמת לא היה בסדר. אני מבקש משר הביטחון לחזור לדוכן.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, יש כאן בקשה מצד נציג של סיעה באופוזיציה שהעלתה הצעת אי-אמון.

שר הביטחון י' רבין:

אני כבר הודעתי מה היא הצעת: אני מבקש מהכנסת לדחות את הצעות האי-אמון. נקודה. אני לא מקבל את ההצעה של חבר הכנסת יוסי שריד.

היו"ר ש' וייס:

זו זכותו של שר הביטחון. חברי הכנסת, מה שאירע כאן היום עלול להתרחש גם בעתיד. אני קורא מכאן לחברי הכנסת, לחמישה-שישה מחברי הכנסת, שכאופן שיטתי משתקים את כל השרים, להרהר שנית בעניין מידת הפגיעה שלהם בעצמם ובמליאה. אין לי דרך אחרת אלא להפנות את תשומת לבם לכך שהם משתקים את מליאת הכנסת.

יש סוג של הפרעות שאפשר לקרוא עליהן לסדר, הפרעות הנעשות בחצי לחשוש אבל הן חוזרות וחוזרות. זו גם לא שיטה לקרוא את כולם לסדר ולהוציא את כולם מן האולם. לא יהיה אז למי לענות.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון. חבר הכנסת מיכאל איתן הוא ראשון המשתתפים בדיון על הצעות האי-אמון. יהיו, כמובן, הודעות סיעות. על-פי קביעתה של הוועדה המסדרת, יש סיעות שזכו ב-10 דקות ויש סיעות שזכו בחמש דקות. נקפיד על הזמן. לך יש 10 דקות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לכל המציעים אי-אמון בממשלה, מימין ומשמאל, ברצוני לערוך עצה שיעץ אחד המנהיגים הציוניים הדגולים בעת משבר מדיני: אנא מכם, נהגו בקרירות ובאיתנות; בקרירות ובאיתנות נוכח ועקות השבר של חבר הכנסת צבן וחבריו, שאינם ישנים כלילות.

מדוע אין חבר הכנסת צבן ישן כלילות? — כי האינתיפאדה וזרעת הרג וקטל בקרב הפלשתינים. לזכותו ייאמר, שבניגוד לאנשי השמאל הקיצוני הוא טרח לומר, שמטרידה אותו בהחלט גם העובדה שיהודים נהרגים. אבל הוא היה כל כך רגיש לעצם עניין הקורבנות, עד ששכח לחלוטין לעשות הבחנה כלשהי בין התוקף לבין הנתקף. בין הטוריסטים לבין הקורבנות שלהם.

לחבר הכנסת צבן ולחבריו אני רוצה לומר, שגם אני לא ישן היטב כלילות. אבל, כאשר אני סוקר את המצב ההיסטורי שבו אנחנו מצויים, כאשר אני סוקר את 100 שנות האינתיפאדה הבלתי-פוסקת, ואני עושה את ההשוואה למצבנו היום, בתהליך של הקמת המדינה הציונית בארץ-ישראל, תהליך שאנחנו נמצאים בעיצומו ובמאבק עליו, אני אומר לעצמי: נכון, אני לא ישן טוב כלילה, אבל היו זמנים גרועים פי כמה.

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שיגור, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

— אבל ניחא, נעזוב את זה כרגע — הוא אומר להם שצריך ללכת לצבא, אבל מצד שני משתמעת מדבריו במפורש הסתה שלא למלא פקודות בצבא. הוא אמר את הדברים האלה בשנה שעברה. מדבריו גם כאן משתמע, והוא בעצם אומר זאת, שמגיע גבול שבו אנשים הגיוניים צריכים אולי לנהוג אחרת. מה כפל הלשון הזאת?

נוכח המצב הזה, כשאני מבקש לנהוג בקרירות וכאיתנות, אני קורא את מסקנותיו של דוד בן-גוריון מלקחי אותם ימים קשים, כאשר אמר: מכל הגורמים שעמדו לנו עד עכשיו כמערכה האיזמה הזאת, החשוב והמכריע היה כוחו הפנימי של היישוב בעמידתו האיתנה ובהתנהגותו הפוליטית והמוסרית. העמידה האיתנה, ההתנהגות של היישוב.

עולים לכאן חברים מתוך היישוב ואומרים: הגענו למסקנה שעם האויב צריך לדבר. יש חוק והם כל הזמן אומרים שעם האויב צריך לדבר. בסדר, עם האויב צריך לדבר, אבל היום הם באים ואומרים: אל תפעלו נגד האויב. מה הם אומרים היום? אותו אויב שצה"ל צריך להילחם נגדו, וגם שר הביטחון אומר שצריך להילחם באותו אויב שמוגדר כאויב, על כך הם משיבים: רגע אחד, אל תירד באויב, אל תהיה עם יד על ההדק, אל תעשו כך ואל תעשו כך.

מה הריבורים האלה כדבר האמצעים להגשים את המדיניות? האם זה נושא לזיכוכ פוליטי? בקרירות וכאיתנות.

אני חייב לומר גם לחברת הכנסת גאולה כהן, אני לא מקבל את נימת הייאוש שעלתה מדברייך, כאילו הכול גמור, הוחלט וסגור, ולא נותר לנו אלא לקונן. יש לדאוג, לעמוד על המשמר, לומר כבידור את עמדותינו, שהם עמדות הרוב המכריע של העם. המחנה הלאומי הלך לבחירות עם נושא ברור וקיבל למעלה מ-60% מהציוור היהודי, לעומת 40% של המיעוט. אין עובדות פוליטיות אחרות. אלה העובדות, ובהן צריך להאמין, בכוחו של העם, לעורר אותו לומר את דברו גם אם נראה שלמעלה משהו רפה כוחו.

כשאני מדבר על אחדות, על כוח ועל הליכה, צריך לומר לעם דברים ברורים. אי-אפשר, ידידי היקרים, חברי הליכוד —

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, זמןך עבר.

מיכאל איתן (הליכוד):

— אין להסתתר מאחורי מדיניות מעורפלת, להחליף את קיר הברזל שלנו בקיר אבנים ולפרק גם את קיר האבנים הזה ולהגיד שהוא לא קדוש.

היור"ר ש' וייס:

חבר הכנסת איתן, זמןך תם.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מייד מסיים.

היור"ר ש' וייס:

לא מייד, זמןך תם קודם.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם אנחנו רוצים להגיע להסכמה לאומית וליכולת לבצע אותה, אנחנו צריכים לקבוע את המטרות ואת היעדים. היום יש מאבק שאיננו יכול להיות רק מאבק של צמרת. המאבק הוא בין עמים. כוחו של האויב הוא אולי בכך שהוא מצליח

היו מצבים גרועים עוד יותר, וצריך לראות ולהשוות, ולראות את הדברים בפרופורציה, בקרירות וכאיתנות.

היתה אינתיפאדה כלתי פוסקת עם שיאים ב-1920, ב-1929, ב-1936 — 1939, ב-1947, בשנות ה-50 עם פעולות הפידיאין, וב-1987. למען ההשוואה בראו נבדוק לפי הקריטריונים. ניחא אולי אחת מהן, הגדולה, בשנים 1936 — 1939 — אינתיפאדה עם כל הסממנים: שבתות מסחר, הצתות, פרעות, שוד, הפרעה בדרכים. האינתיפאדה נמשכה שלוש שנים. היו 500 הרוגים מתוך אוכלוסייה של 400,000 יהודים. בפרופורציות של היום, אם מותר לעשות דברים כאלה, כדי שנבין את הממדים, הרי זה פי עשרה, 5,000 הרוגים בפרופורציות של היום ר-2,500. פצועים לפי אותה פרופורציה. היתה אינתיפאדה כזאת.

חבר הכנסת צבן, כשאני חושב על זה, גם היום אני לא יושן טוב. אבל, אני אומר: האינתיפאדה של 1987 היא האינתיפאדה הראשונה שהתוקפים, הטוריסטים, הם המשלמים את מחיר הדמים הכבד ביותר.

אני יודע שיש לבטים מוסריים קשים. אני אפילו התחבתי קשה בשאלה הפילוסופית הקשה שהעלו אנשי "ברית-שלום" לאחר 1929, לאחר מאורעות תרפ"ט, כשהם ראו שכדי לעצור את הטרור נזקקנו, בין השאר, לענישה קולקטיבית, לפגיעה בחפים מפשע. הם שאלו על הצד המוסרי, האם ייתכן שלהגשמת המעשה הציוני הלאומי, אנחנו, היהודים, נודק למעשים שיש בהם פגמים מוסריים של פגיעה בחפים מפשע? אנחנו כתבנו את "נקמת דמו של ילד קטן עוד לא ברא אפילו השטן". האם זה ייתכן? הם שאלו את השאלות, הם התחבטו ב-1929, וחלק מהם הגיעו אפילו למסקנה, שהמחיר של הקמת ריבונות לאומית יהודית אינו שווה וכדאי אולי לוותר מבחינת היהדות וערכיה ובלבד שלא לפגוע בדברים מסוימים. הם יכלו לחשוב על כך ב-1929.

אבל היום, אחרי השואה, אחרי מה שטפח על פניהם, לאחר שההיסטוריה חרצה פסק-דין ברור שאין לנו אפשרות להתקיים אלא בקיום לאומי, שזו לא רק זכות אלא עצם הכרח הקיום הלאומי, היום אנחנו מעוררים את השאלות האלה מאספקטים אחרים. בהחלט, תוך כדי הקיום המדיני אנחנו נזקקים לפעולות מסוימות שייתכן מאוד שיש בהן בעיה ולבטים ואי-נוחות.

אבל, העניין איננו כמו שהציג אותה ראש הממשלה בפני אותו חיל: אנחנו שונאים את אש"ף, כי הוא מכריח אותנו להרג אנשים. באותה מידה משהו יכול היה לקום ולומר: הוא שונא אותנו, כי אנחנו מכריחים אותו להתקומם. לא זה העניין. צריך לומר במפורש: אנחנו נלחמים על זכות קיומנו. היכולת וההצדקה שלנו לפגוע בפגיעות מוסריות, ולפעמים גם בחפים מפשע תוך כדי ענישה קולקטיבית, נובעת מהעובדה שאין כאן מצד אחד צדק מוחלט ומצד שני עוול מוחלט. אנחנו חיים במקום שבו הדברים משמשים בערכוביה. אבל מעל לכול עומדת זכות הקיום הלאומי שלנו, ותוך כדי כך שהיא משרתת את הקיום האנושי שלנו, את הזכות הפיסית והלאומית שלנו, היא מחייבת תשלום מחיר מסוים.

אינני יכול, בשום פנים ואופן, לקבל את הדברים של חבר הכנסת צבן, שדירב בכפל לשון. מצד אחד הוא מספר לנו איזה מאמצים עלי-אנושיים הוא עושה כדי שחבריו מהמחנה הגרול של השומר הצעיר, שבשמה הוא מכאי את הבשורה כאלו הם כל עם ישראל והוא מסביר לנו מה יקרה ומה יכול לקרות

חוברת ט', ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

כיוון שהופנתה אלי פנייה נוספת לתבוע משר הביטחון מתן תשובה, אני רוצה לקבוע כאן: א. שר הביטחון עלה לדוכן והשיב כפי שרצה להשיב. יכול להיות שהוא רצה להוסיף דברים. בעקבות מה שהתרחש כאן הוא החליט, ואני מכבד את החלטתו, ובה נגמר העניין הנוגע ליום זה.

גדעון גדות (הליכוד):

יש לך רעיון כיצד אפשר לטפל בזה?

היו"ר ש' וייס:

כשאני אומן לזוועדה המסדרת או לזוועדת הכנסת, ובוודאי אהיה חבר בה, יהיו לי כמה רעיונות. חברת הכנסת שרה דורון, בבקשה.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד אליך ולחבר הכנסת שהפנה את הבקשה, אני חושבת שזכותו של שר במדינת ישראל להחליט על אורך תשובתו ועל מועד סימומה. אני חושבת שתהיה זו שגיאה חמורה לפגוע בחופש הפעולה של חבר הממשלה. כשם שאין לומר לחבר הכנסת אם עליו לנצל את מלוא הזמן העומד לרשותו או להסתפק בפתוח זמן — והיו הרבה תקדימים מעל הדוכן — אני הייתי מציעה, כדי למנוע פגיעה בגוף דמוקרטי, שהנושא לא יעלה היום. הוא יכול לעלות בנפרד, כעיקרון, אם רוצים שתשובה של שר תהיה ארוכה. אנחנו מעדיפים שתשובה תהיה קצרה, מנוחת לחלוטין — — —

היו"ר ש' וייס:

אני מקבל את הערתך ואת עמדתך. אנחנו נמתין עם העניין הזה ללא קשר לאירוע של היום, לשם דיון בסוגיה. בזה סיימנו את הפרק הפרוצדורלי.

רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל בר-זהר, בבקשה.

מיכאל בר-זהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברים רבים, גם בימים וגם בשמאל, דיברו כאן מתוך סערות ורעות. אני יכול להבין גם את סערות נפשם וגם את הביטויים הקשים שהסערה הזאת הולידה. עם זאת, אנחנו חייבים להתייחס לנושא באיפוק רב כדי לנסות ולמצוא פתרון, כי סערות נפש אין בה די.

"הזמן הצהוב" ביהודה וכשומרון, שעליו כתב הסופר דויד גרוסמן במועקה ובכאב לב, הפך זה כבר ל"זמן האדום". ההתקוממות נמשכת. אולי הדבר הנורא ביותר שהיא המיטה עלינו הוא ההשלמה. האדם הוא יצור המתרגל לכל דבר, ואנו התרגלנו לקרוא בעיתון מדי יום ביומו על שניים-שלושה פלשתינאים הרוגים ומדי פעם גם על מתנחלים שנפגעים, על יהודים שנפגעים, וזה כבר לא כראש החדשות ברדיו ובטלוויזיה, וזה כבר בא אחרי הידיעות על המרד ועל התוכנית הכלכלית, ועל גזירה או גזירה אחרת.

אז מיעוט שאיכפת לו, ולא רק באופוזיציה מן השמאל, נסער, כואב ומתייסר ונקרע בגלל הנטל הנורא המוטל על צבא יהודי של עם יהודי במדינה יהודית.

חברי הכנסת, האינתיפאדה כשלעצמה הצליחה. האינתיפאדה לא התכוונה להוציא אותנו מהשטחים, היא לא תוכל להוציא אותנו, גם אם תימשך עוד כמה שנים. היא התכוונה להוכיח לעולם, שהפלשתינים רוצים בעצמאות ורוצים להיפטר משלטוננו. היא הצליחה לעורר את דעת הקהל בעולם לבעיה שלהם. המאבק היה מאבק על מסכי הטלוויזיה,

לגייס לשורות המאבק שלו יותר אנשים שמוכנים לשלם מחיר, ואצלנו יש נתק בין המשמיות, היעדים ויכולת ההנהגה להוביל את העם כולו לכיבוש היעדים.

צריך להתחיל מהבית הזה. אני לא מבקש להגשים את כל משאלותי או את כל משאלותיה של הקבוצה שאני מייצג. יש ממשלת אחדות שמתכנסת על רוב גדול בעם, היא חרתה על דגלה דברים שסביבם ניתן, אפשר וחובה להתאחד: "לא" לשנינו טריטוריאלי ממערב לירדן, "לא" למדינה פלשתינית, "לא" למשאומתן עם אש"ף; "כן" לפיתוח ההתיישבות. על כך צריך להתאחד במהירות ובאחידות, לכך צריך להטיף וזאת צריך לבצע.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, מרגע שחבר הכנסת איתן אמר לי שזה המשפט האחרון, נעזרתי בידע הדקדוקי הפעוט שלי. ומצאתי שהיו לו שלושה-עשר משפטים. ד"ר יהודה פרח, אתה מסכים אתי שזה בערך מה שהיה? הרי אתה ד"ר לשפה העברית ולדקדוק העברי.

לפני שאני מזמין את חבר הכנסת מיכאל בר-זהר לשאת את דברו, אני מבקש למסור הודעה קצרה וגם להפנות בקשה לחברים כאן בוועדה המסדרת. שלעת עתה היא מעין ועדת כנסת. גברתי, חברת הכנסת שרה דורון, אולי תוכלי להעביר את הדברים לוועדה, כי אני רואה שיושב-ראש הוועדה לא נמצא כאן.

קרה כאן איוה עניין, לפני דקות אחדות, כאשר שר הביטחון הפסיק את מתן תשובתו ונהג כפי שנהג. בנסיבות שאירעו כאן, אני מניח שאפשר להבין זאת. היתה בקשה של חבר הכנסת יוסי שריד ששר הביטחון יסיים את תשובתו. השר עמד על דעתו, ובנסיבות שהתרחשו כאן אפשר להבין זאת.

יש כאן בעיה עקרונית. אם זה יהיה אכן תקדים, יכולים שרים שבאים להשיב כאן בשם הממשלה, בעקבות הפרעות קשות מאוד של חברי הכנסת, לא להשיב בשם הממשלה אלא באופן טכני.

אני מפנה את תשומת לבכם לשאלה הזאת ואולי למצוא איזו נוסחה, איוה סידור, שיאפשר — — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

צריך להיות יושב-ראש יותר תקיף.

היו"ר ש' וייס:

היושב-ראש הוא די תקיף. כל יושב-ראש על-פי תקיפותו. באותה מידה שאתה מבקש יושב-ראש יותר תקיף, אני מקבל טענות רבות מאוד שאני תקיף מדי. לפי הממוצע של הפניות, אני עדיין תקיף מדי. זו באמת לא שאלה של תקיפות של יושב-ראש. יש פה עניין הרבה יותר עמוק, אם שמת לב.

רחבעם זאבי (מולדת):

היושבים-ראש שצריכים לשמוע זאת אינם פה.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש החלטה של הוועדה המסדרת.

שרה דורון (הליכוד):

היום?

היו"ר ש' וייס:

לא היום, לא, ודאי שלא, אלא לעתיד. או לגלגל את העניין לוועדת הכנסת.

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי אמון לממשלה —

שהתפוך למעשה למעין בית-משפט בין-לאומי שיחרוך את גורלה של ישראל ויכפה עליה פתרון. על כן הגעתי למסקנה, שהמסגרת המתאימה לשיחות שלום בינינו לכין משלחת ירדנית-פלשתינית היא ועידה בנוסח ועידת-השלום שבין אירן לעירק, הנערכת עכשיו בז'נבה.

לפני חודש שלחתי מכתב לראש הממשלה ולממלא-מקומו ובו העליתי את ההצעה הבאה: עלינו להציע לפתוח בשיחות עם משלחת ירדנית-פלשתינית במסגרת הוזה לחלוטין לוועידת-השלום שבין אירן לעירק. בוועידה זו, המתקיימת בז'נבה, מנהלות משלחות אירן ועירק משא-ומתן ישיר בחסות מזכיר האו"ם, היושב כראש הישיבות. נוכחותו של מזכיר האו"ם היא טקסית בלבד, שכן אין לו סמכות להתערב בשיחות או לכפות צעד כלשהו על אחד מהצדדים. ועידה כזו עשויה לשרת היטב את האינטרסים של מדינת ישראל ושל כל גורם ערבי ובין-לאומי, התומך בכנות במשא-ומתן ישיר. השיחות בז'נבה הן אכן ישירות. נוכחותו של מזכיר האו"ם מעניקה לשיחות רק את הממד הבין-לאומי, החשוב כל כך למדינות ערב ולקהילייה הבין-לאומית. עם זאת, אין למזכיר שום סמכויות של התערבות, של כפייה על הצדדים, ולא עומדות מאחוריו 150 מדינות עוינות, שיכולות להשפיע על השיחות.

ועידת ז'נבה נחשבת להצלחה. יהיה קשה מאוד לגורמים בין-לאומיים, או לגורמים ערביים, או לכל גורם עוין אחר, להתנגד להצעה ישראלית להיכנס למשא-ומתן על-פי אותה נוסחה. בז'נבה זה שבעה חודשים מדברים ולא יורים, אותם אירנים ועירקים שהשמירו זה את זה בחדווה ובדיצה.

בשיחות בלתי-רשמיות, שקיימתי בארץ ובחוץ-לארץ עם אישים בכירים בממשלות אירופה, זכיתי לתגובות אוהדות ביותר לרעיון הזה. אני כתבתי על כך להאש. הממשלה ולממלא-מקומו, וכשבוע שעבר קיבלתי תשובה מלשכת ראש הממשלה. אבל את התשובה האמיתית ראיתי בריאיון של מר שמיר ל"ג'רוסלם פוסט", שהפליא הרבה אנשים, בתוכם גם את חברי העיתונאי דן מרגלית, שפשוט לא האמין למה שהוא קורא. אני מוכרח לומר, שאני מכרך את ראש הממשלה, איש הליכוד, שאימץ הצעה של נציגי המערך ככך שהוא תומך בוועידה נוסח ועידת ז'נבה שתכנס לפי אותה מתכונת של שיחות אירן ועירק. ואני מציע לראש הממשלה להמשיך ביוזמה הזאת, ואני מציע לכולנו להציע עכשיו רשמית לאו"ם ולגורמים הבין-לאומיים פתיחה מיידית של שיחות בינינו לכין משלחת פלשתינית-ירדנית בחסות מזכיר האו"ם בז'נבה, או בכל מקום אחר בעולם.

ישראל חייבת לקחת על עצמה מחדש את היוזמה המדינית, וכולכם יודעים שרק עליידי כך שניכנס לתהליך מדיני אמיתי, נמרץ, מהיר וכן — רק כך נוכל סוף סוף לשים קץ לאותה אינתיפאדה שקורעת את פלשתינים, אבל קורעת גם את כלנו ואת לבבנו. תודה.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת מיכאל בר-זהר. רשות הדיבור לחבר הכנסת רפאל פנחס.

רפאל פנחס (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, האירוע ביקר, שבגללו הוגשו לכנסת הצעות האי-אמון לממשלה, הוא חלק משורה של אירועים, המתרחשים יום יום כשטחי יהודה ושומרון, אירועים המסכנים את ביטחון המדינה ואת תושביה. אי-אפשר

על כותרות העיתונות, על הצילומים שהתפרסמו בעמודים הראשונים של העיתונות, ובכך האינתיפאדה הצליחה. הם ניצחו בכך. יותר הם לא ניצחו. הם יודעים זאת, ומשום כך הם מבינים שהיום, כדי לממש אותו ניצחון, עליהם לדבר אהנו.

גם יאסר ערפאת הבין את זה. הוא הבין שהמנהיגות הפלשתינית עלולה להתנתק מהקשר עם אש"ף אם תמשיך להכריז על טרור ועל השמדת ישראל. לכן נשא ערפאת את נאוומו בז'נבה, שבו הוא הודה למעשה בכישלונו, וכדאי שנזכור זאת. נאום ערפאת בז'נבה היה ניצחון מוסרי כביר למדינת ישראל. ערפאת הודה למעשה, שבמשך 23 שנה הוא הוליק את עמו בדרך שגויה, בדרך של שפיכות דמים, של שנאה ושל טרור, והיא לא הצליחה. עכשיו הוא בא סוף סוף וביטל במחי יד את כל מה שעשה בעבר.

חבורה גדולה של חברי הכנסת בבית הזה וחבורה גדולה של מנהיגים באירופה ובאסיה באים ואומרים לנו: אתם רואים? הוא איש שלום, איש טוב, דברו עמו, אמרנו לכם שהוא טוב. כשאתם, חברי כנסת נכבדים וראשי ממשלה נכבדים, פניתם אלינו, היה ערפאת עדיין טרוריסט מובהק — אני לא יודע אם היום הוא אינו — שנפגש והתחבק אתכם בין תכנון פעולת טרור אחת לזו שאחריה.

דווקא היום, כשהוא חוזר בו ומאמץ למעשה את עמדתנו — אנתנו כל הזמן אמרנו: דברו שלום, אל תכו ואל תירו — אתם באים ושואגים מלאו ריאותיכם, כמה הוא גדול וכמה הוא טוב וכמה הוא חיובי.

הלוואי שהיה, ולו מנהיג ישראלי אחד, שהיה זוכה מפי חברי האופוזיציה מן השמאל ולו כמחצית התשבחות שאתם מעתירים על ערפאת, האם ערפאת השתנה? — איני יודע. התבטאויותיו היום שונות, מעשיו, מאז ז'נבה, שונים, האם כוונותיו השתנו? — איני יודע. זאת יגיד הזמן. גם ארצות-הברית ביקשה להמתין ולכדוק במשך שישה חודשים את רצינות כוונותיו של ערפאת. אך גם בעולם וגם בישראל בשלה התחושה שבאה העת לדבר, שאנתנו צריכים לשובח ולדבר על שלום בינינו לבין הפלשתינים והירדנים. זהו הפתרון היחידי לוועות האינתיפאדה.

אסור שנצטייר בעולם כסרבני שלום. בעבר הערכים הם שעזבו אולמות, אולמות כינוסים ואולפני טלוויזיה, בשעה שאנתנו נכנסנו לתוכם. היום קורה ההיפך — היום אנתנו מופיעים בעולם כולו, בפני הכנים שלנו, כסרבני שלום. וזה לא נכון. אנתנו עם שחר שלום.

עלינו להתמקד היום בשני נושאים: האחד — מה הם "הקווים האדומים" שלנו; והשני — מהי יוזמתנו המדינית.

"הקווים האדומים" שלנו בכל משא-ומתן חייבים להיות: 1. לא חקום מדינה פלשתינית נפרדת; 2. גבול הביטחון של ישראל יעבור בירדן ועל הגולן; 3. לא תהיה חזרה לגבולות 1967; 4. ירושלים תישאר שלמה בריבונותנו. על כך יש הסכמה לאומית.

יוזמתנו המדינית: כולנו היינו רוצים בשיחות ישירות לשלום, אך נראה שאפשרות זו איננה ריאלית כרגע. הוועידה הבין-לאומית שכיום מדברים עליה איננה זו שהמליץ עליה בזמנו שעדון פרס; לאמור — פתיחה טקסית שבעקבותיה יעברו הצדדים לשיחות ישירות. למעשה, היום מציעים ערפאת וברית-המועצות והסינים ועוד כל מיני מדינות וגורמים מפקפקים שכאלה שיחות שלום במסגרת ועידה בין-לאומית,

חוכרת ט', ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

לברכה, עבר פלילי וקשר את האירוע למלחמת עבריינים בעולם התחתון. רק משנבדק העניין התברר, ללא כל ספק, שמדובר כאן באירוע חבלני על רקע ביטחוני. כך נגרם למשפחה זעזוע נוסף, חמור ומיותר, המחייב התנצלות של רשויות המדינה בפניה.

ונהג, במקום התנצלות עוד הוסיפו חומרה מיותרת ודרישה לפירוק מידי של האגדרטה. שום דבר לא היה מתרחש אילו דחו שלטונות הביטחון את העניין לטיפול אחרי 30 ימי האבלות, ואז היו מגיעים עם המשפחה להסדר על העתק האגדרטה למקום אחר, מתאים יותר, לדעת שלטונות צה"ל.

אף שגם לדעתנו שגה שר הביטחון בעניין אופן הטיפול של הצבא בפירוק האגדרטה ובהתייחסותו למשפחה כאבלה, אין אנהנו רואים בכך עילה מספקת להצבעת אי-אמון בממשלה, בפרט לאור ההשתדלות של הממשלה בכלל, ושל שר הביטחון בפרט, לעשות ככל הניתן ולהילחם בטורר הערבי שבשטחים, לרבות בוורקי האבנים. בנסיבות אלה תצביע ש"ס נגד הצעת האי-אמון לממשלה:

היו"ר ד' שלנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת פנחס, חבר הכנסת מנחם פרוש, בכקשה.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר הקשבתי למציעי האי-אמון — אם לחבר הכנסת שרד ואם לחבר הכנסת ולנר — הרהרתי בשאלה, האם יש לאשף, לתועמלנו ולמסיתיו צורך בכמות אחרות, אחרי שאכן, ככנסת של מדינת ישראל, ניתן להשמיע את הדברים המזעזעים אלה?

שמעתי באיזה זעם דיבר חבר הכנסת שרד, כיצד דיבר בשצף-קצף על הרב לינונג, ובאיזה טון רחמני, רגשני דיבר על הערבים, על טורייטים רוצחי תושבים שקטים, כאילו הם המסכנים והם הצודקים.

כאשר דיבר חבר הכנסת ולנר, חשבתי, אולי הוא ייבא רגש רחמים, צדק, יושר ודמוקרטיה ממקום מוצאו, מרוסיה הכולשביסטית, הקומוניסטית, שרגשי הרחמים, הצדק, היושר, הדמוקרטיה, נמחקו ממנה, נעקרו עם שורשיהם.

עם חזירתה של חבורת השמאלנים הזו, וכשאנו שומעים את זעקתם ושורעתם על גורלם של "הערבים המסכנים" בשטחים הכבושים, אני שואל את עצמי, אם שמאלנים אלה אינם צועדים לקראת המצב שבו התושבים היהודים, העם היהודי, יצטרכו להתחנן על זכותם בארץ-ישראל, כי מאופי הדברים הנשמעים כאחרונה בכנסת נראה לי, שלא ירחק היום ונראה את הגלגל מתהפך, נצטרך לחזור לימים שלפני הצהרת בלפור ולהסביר את זכות העם היהודי לבית לאומי כאן בארץ-ישראל. אם דברים אלה נשמעים מחזרים למישהו, ידפדף בכרכים האחרונים של "דברי הכנסת" ויבוח את השינוי הדרסטי שחל בגישת אלמנטים שמאלניים אלה כלפי "זכויות הערבים המסכנים, הנרדפים", ויראה איך אנו, היהודים, הרוצים להגן על חיינו, על קיומנו, על ארצנו, על בתינו, על תושבינו, על ילדינו, נהפכנו בעיניהם לאכזרים, לזרים שגירשו את הערבים מארצם, מבתים וממולדתם.

אוי לנו, לו התגלו שמאלנים אלה אז, בימי הטורקים, כשחזרנו על בירות העולם שיכירו בזכות העם היהודי על מולדתו, לו התהלכו בינינו אז, בימי ממשלת המנדט, שמאלנים אלה, האם היו מתארגנים ב"הגנה"? בוודאי לא באצ"ל

לחלוש את האירוע הזה מהמסגרת הכוללת של האירועים ולהתייחס אליו כאילו הוא עימות על רקע אי-קיום הוראות חוק התכנון והכנייה במדינת ישראל, אילו הפרה של הוראות נוהל ועניין של אכיפת החוק על עבריינים.

זה למעלה משנה משתוללת ברחבי יהודה ושומרון מה שקרויה האינתיפאדה. זה איננו אירוע חדש, זהו טרור נגד יהודים, ובעיקר נגד התחבורה היהודית, וחיקי הארץ טוענים, שהם זוכרים זמנים כאלה בשנות ה-30 ובתקופה סמוכה להקמת המדינה. אז היו להם טענות לבריטים על שאין הם משליטים סדר ומדכאים את הטרור הערבי. ויש רבים שיש להם גם כיום טענות כלפי רשויות הצבא על שאין הן מדכאות את ההתפרעויות ביד של ברזל אלא בהססנות.

אין אני נכנס כעת לדרכי הפתרון של הבעיה. לצערי, אינני סבור שקיים לעניין זה פתרון ברור, מהיר וחד. אינני בין מי שסבורים שמישהו יכול לפתור את כל הבעיה הזאת בשבועיים או בחודש, לא בדרך צבאית ולא בדרך מדינית. ייתכן שאילו קיבלה הבעיה פתרון וגישה נכונים מראשיתה, לא היה המצב מידרדר למה שהוא היום. אך בסבך של היום יש צורך בפתרון משולב של תחכום צבאי וגישה מדינית, שילוב של מקל וגזר גם יחד.

כללית אני סבור, ששר הביטחון וצה"ל עושים כמיטב יכולתם להילחם בטורר המתפתח בשטחי יהודה ושומרון, טורר הפועל לפי הוראות של ארגוני הטרור הערבי שמבחוץ. ייתכן מאוד שלא שמו לב במידה מספקת לגורמים המדיניים בשטחי יהודה ושומרון, המעוררים את הטרור שנעשה, ולא דאגו לכך שהם ירוסנו, למרות הסימפתיה שיש אליהם במדינות רבות בעולם וגם בקרב מפלגות מסוימות אצלנו. בכל מקרה, המצב הנוכחי בכבישי יהודה ושומרון ובאזורים הסמוכים להם, שרכב ישראלי נרגם בהם באבנים וכבוקי תבערה, ומדי פעם נהרגים אזרחים, וכמה נשים וילדים, מצב זה אינו נסבל, ויש להפעיל את כל האמצעים לשינויו.

שמענו בימים האחרונים על מדיניות חדשה של שר הביטחון, המתבטאת בהפעלת יד חזקה יותר כלפי וורקי האבנים. אנו מקווים ששינוי זה אכן ישפר את המצב. בנסיבות אלו יש לראות בעצב רב את האירוע הלא-מוצלח של התחממות הרוחות בין הצבא למתחילים על רקע פירוק האגדרטה שהוקמה.

חז"ל ופרשני התנ"ך הדגישו בפנינו את ההבדל בין שאול המלך, שאיבד את מלכותו, לבין דוד המלך, שידע לומר "חטאתי" כשהזכיר את חטא שעשה. אין אנחנו חולקים על כך שצריך לקיים נהלים, ושהאגדרטה שהוקמה ביקור להנצחת זכרו של שמעון אדרי, השם ייקום דמו, היתה צריכה לקבל את האישורים הדרושים. אך התקיפות היתירה שגילה הצבא במקרה זה היתה שלא במקום ומגוזמת. מובן שאין בכך כדי להכשיר הנהגות לא נאותה של מתנחלים כלפי חיילי צה"ל. אך החטא העיקרי הוא כשיקול הדעת המוטעה של שר הביטחון בעניין.

ככל מקרה שמדובר בקורבן של פיגוע ובמשפחה שכולה יש לנהוג בהתחשבות, וכך אומנם, נכתב בתקשורת, נהג צה"ל דווקא לגבי האגדרטאות שהוקמו עליי ערכים להנצחת נפגעים שלהם. קל וחומר שכך יש לנהוג לגבי יהודים שנפלו מידי פורעים ערבים.

אבל במקרה שלנו היתוסף גורם. מידע לא בדוק היטב שנמסר על-ידי השלטונות ייחס למנוח שמעון אדרי, זיכרונו

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

ולא כל"ח. לאור גישתם היום, נראה שהם היו נלחמים נגד היהודים החודרים לארץ, שלדעתם אינה ראויה להם. לו היו שמאלנים אלה קיימים עם כינון מדינת ישראל, האם היו מוכנים ללחום במלחמת התשי"ח ובכל המלחמות שנלחמו על זכותנו כאן בארץ-ישראל?

לא אכנס, בזמן הקצוב לי, לויכוח על הפרטים שהוצגו בצורה מעוותת. אני חייב לומר, כי עלינו להיות מודאגים מאוד מאוד מהתפשטות הגישה השמאלנית, שהביאה לשיא את השנאה העצמית ואת הצדקת הצד הערבי.

לערבים שמסביב למדינת ישראל יש מדינות ערביות. ירדן היא המדינה הפלשתינית. לא אנו גירשנו את הערבים. הם יצאו למלחמות נגדנו ורצו להשליך אותנו לים ולכלותנו, חלילה, ובמלחמות הם אלה שברחו, ומי שנשאר נהנה מזכויות שוות.

כאיזה מקום בעולם החזירו מדינות את השטחים שכבשו ואת אלה שברחו?

שורש גישתם של השמאלנים, המבליטים את צדקתם של "הערבים המסכנים" ומציגים את היהודים ככובשים ורודפים, נערץ בלי כל ספק בלאומיות החילונית, שביסודה אין לה קשר עם ארץ-ישראל. אין לה קשר עם ארץ הקודש — אנו עם ככל העמים, אנו זכאים לארץ ולמדינה, אבל לאו דווקא כאן, בארץ-ישראל.

בעצם, תסלחו לי אם אעלה זאת כאן — הרצל חיפש מולדת באנגנדה. כשאנו שומעים את התבטאויות השמאלנים על השטחים הכבושים, אני חושב שהם שכחו את אשר אומר רש"י בתחילת פרשת "בראשית": אמר ר' יצחק, לא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ"החדוש הזה לכם", שהיא מצווה ראשונה שנצטוו ישראל, ומה טעם פתח ב"בראשית"? משום כוח מעשיו הגיד לעמו, לתת להם נחלת גויים, שאם יאמרו האומות לישראל, ליסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה אומות, אומרים להם — כל הארץ של הקב"ה היא, והוא נתנה לישראל.

שנות דור לקיומה של המדינה החילונית חלפו עד שהתגלו שורשי הרעיון הלאומי החילוני. מכאן נובעת לא רק תופעת העדפת הצד הערבי על הצד היהודי, אלא זה גם שורש הבעיה המבישה, המחפירה והמדהיגה של בריחת הנוער החילוני מארץ-ישראל. 360,000 יהודים, ובהם בני נוער, ירדו מהארץ. למה? למה ברחו, ירדו? למה ומדוע בעטו בארצם והיגרו בכהילות כזאת לארצות-הברית, למה? — כי ביסוד הלאומיות החילונית אין זיקה לארץ-ישראל, לייחודה, לקדושתה, לכל עברה.

הביטו וראו, כאלפיים שנות חשכת הגלות שמר העם היהודי, למרות כל הצרות, התלאות, הרדיפות, הנגישות, הרציחות, את זיכרון ציון וירושלים, ארץ הקודש, ארץ האבות, הארץ אשר עיני ה' בה מראשית השנה עד אחרית השנה. דם, דמעות, נחלי דם ודמעות נשפכו בכמיהה לציון וירושלים, לחיים בארץ שה' ברוך הוא הבטיח: לך ולזרעך אתן את הארץ הזאת.

לא עברו יותר מ-40 שנה מאז כינון מדינה חילונית על יסודות הציונות החילונית, הביטו וראו לאן הגיעו — לדרך המובילה עד כדי התנכרות לזכותנו על ארצנו, לדרך המובילה לבריחה מבוהלת מארצנו.

עמנואל זיסמן (המערך):

חבר הכנסת פרוש, תרשה לי, אם תהיה מדינת הלכה מי ישרת בצה"ל?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אשר להצעות האי-אמון לממשלה, שהוצעו משני הקצוות של הבית, תרשה לי, כבוד היושב-ראש — לו היה קיום הממשלה תלוי בהצבעת סיעתנו, היינו מנצלים את ההזדמנות להצביע אי-אמון כדי להוריד את הממשלה הזאת, אבל לא מנימוקים שהושמעו על-ידי המציעים משני הצדדים, אלא מנימוקים המעיקים עלינו כמיצגי יהדות התורה, ואלה נימוקים אחרים בהחלט.

הרשו לי לנצל את ההזדמנות הזאת ולגולל את כל מה שמעיק על לבנו. אין לנו אמון בממשלה הזאת, אין לנו אמון בראש הממשלה, כל עוד לא יתקנו את העוול המשועבד בנוגע לחינוכנו, לשיבותינו, למוסדותינו, מה היא דרישתנו? אל תגירו "שחורים" עלייך מדינת ישראל". איננו מבקשים יותר מאשר זכויות שוות כחינוכם של ילדינו, בנינו ובנותינו.

עמנואל זיסמן (המערך):

ותובות.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כדי להדגים את הקיפוח כלפינו, די יהיה אם אציג נתון אחד: החינוך העצמאי, החינוך התורתי, מקיף 6% מכלל הילדים במערכת החינוך. לעומת זאת, הסעיף המוקדש בתקציב לחינוך העצמאי, לחינוך התורתי, אינו עולה על 3%. למה ומדוע? האם הורי הילדים המתחנכים בחינוך העצמאי אינם משלמים מסים?

ואותו דבר בישיבות, שהן מבצרי התורה, המעיינות המפכים בארץ-ישראל — לעם ישראל ייחוד, וקדושת עם ישראל בתורה הקדושה, תורת הנצח המחזיקה אותנו כעם, המחזיקה אותנו בארץ-ישראל, כי רק היהודים החרדים נשארים בארץ-ישראל.

אלה שתורתם אומנותם מקבלים הקצבה מקסימלית של 1,452 שקלים לשנה, ואילו סטודנט למדעי הרוח, ואני לא מדבר על סטודנטים למדעים אחרים, מקבל 5,875 שקלים.

עמנואל זיסמן (המערך):

הסטודנט הולך לצבא, הוא הולך למילואים.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

הליכוד והמערך כאחד, גם אם הם בקואליציה וגם אם הם באופוזיציה, חינוך ילדיהם מגיל הגן עד האוניברסיטה מוכטח במלואו. ואילו אנחנו, יהדות התורה, חינוך בנינו ובנותינו תלוי בחסדם וברצונם הטוב של הקובעים בשלטון. אל תופתעו אם אומר, כי חינוכם של ילדי הערבים, שמחנכים אותם לרצות, אינו תלוי בקואליציה זו או אחרת וכל זכויותיהם מובטחות.

ידוע כי אחרי הבחירות, כאשר הכוח החרדי בכנסת גדל, ככל מהלך שיחות, הן עם המערך והן עם הליכוד, התבטאו שני הגושים בזכות דרישתנו לשים קץ לאפליה ולקיפות.

אולם, לצערנו ולכושנתנו, היינו תמימים, והליכוד הוליך אותנו שולל. הוא יצא את אגודת ישראל ואת יתר המפלגות הדתיות כדי לקבל את המנדט לראשות הממשלה. אחרי שהוא קיבל את המנדט, הוא התעלם מכל התחייבויותיו, גם מהתחייבות בלתי חוזרת.

חוברת ט', ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

אלה לא נעצרים ב"קו הירוק" ולא בגבול כלשהו. אלא הופכים נחלת החברה כולה. מה שאנחנו נאלצים לעשות היום בשטחים ייהפך לנורמה גם בתחומי מדינת ישראל. האלימות, האכזריות, השימוש באמצעים קיצוניים, היד החזקה — כל אלה לא נעצרים ולא יופעלו רק כלפי הערבים בשטחים, רבר פסול בפני עצמו, אלא יתפכו חלק מנורמת ההתנהגות בנינו לבין עצמנו. זאת טרגדיה גדולה, שלמדינת ישראל קשה לעמוד בה.

הטרגדיה השנייה, אדוני היושב-ראש, היא, שאנחנו שומעים אט-אט ובהיסוס כל מיני הערות — הערותיו של שר החוץ, שנאמרו אתמול בוועדת החוץ והביטחון, ואפילו כל מיני הערות של ראש הממשלה, ואולי יש רמז לכך גם בפתחים שביטאה כאן היום חברת הכנסת גאולה כהן — ואנחנו מרגישים שגם המחנה הלאומי, כפי שהוא קורא לעצמו, מבין שאי-אפשר להמשיך במצב הפוליטי שבו נמצאת היום מדינת ישראל וצריך לחפש פתרונות. אבל לא מוכנים להבין, שצריך לעשות צעד גדול ואמין כדי לפתור את בעיות העתיד של מדינת ישראל.

אני שואל את עצמי: כמה קורבנות ייפלו, כמה דם עוד יישפך עד שממשלת ישראל תגלה תכונה ותיסוג מלאורם מסוימים — למשל, שבשום פנים ואופן לא ידברו עם אש"ף: שלעולם לא תהיה מדינה פלשתינית; שיש מראש דברים שאי-אפשר לוותר עליהם. אם כל הדברים האלה יעמדו בעינם, הרי בסופו של דבר יגיעו להידברות שונה מזו שמתאר לעצמו היום אפילו שמעון פרס, שלא לדבר על ראש הממשלה ועל מר ארנס. יגיעו לכך מכורח הנסיבות, מכורח שפיכות הדמים, מכורח העמדה של חלק גדול מאוכלוסיית מדינת ישראל.

אדוני היושב-ראש, כשאני שומע כאן בדיון שמונים את הקורבנות של הערבים בשטחים, ומייד קופצים אחרים עם הרשימה של הקורבנות היהודים, אני אומר לעצמי: תקשיבו למה שאחם אומרים. עשרות ומאות אנשים מתים, דם נשפך לחינם, ואין פתרון. הרי מבינים שהמצב הנוכחי לא יכול להימשך. עד מתי תימשך הטרגדיה הזאת של האטימות בשני הצדדים? אבל אני פונה קודם כול אל ההנהגה שלי, אל המערכת הפוליטית שלי, המתחילה להבין שהיא שגתה בקו שנקטה במשך כל השנים, בקריאה לעשות את הצעד הגדול, כדי שנצא ממעגל הדמים הזה, ההורס ומחסל אותנו.

הטרגדיה הנוספת היא, שלמעשה נתון היום העניין בידי מספר קטן מאוד של מנהיגים פוליטיים. אילו היו שמעון פרס, יצחק רבין, משה ארנס ועוד כמה אנשים היושבים בממשלה מבינים, שהם לא יכולים להיאחזו במבנים הפנטסטיים שהם בנו לעצמם לפתרון הבעיה הזו והיו מוכנים להבין שצריך לפתוח דף חדש — היה הדף החדש הזה נפתח, ואנחנו היינו מתחילים לצעוד לעבר פתרון כלשהו. אבל הם שבויים בצורה בלתי רגילה בהצהרות שלהם, בקביעות שלהם ובחדרות שלהם. קומץ קטן של אנשים מוליך היום את החברה הישראלית האומללה, מבחינה ביטחונית, כספית ומורלית, לעבר איוו סיטואציה שאין ממנה מוצא.

אלה הן שלוש הטרגדיות. האי-אמון לממשלה הוא, למעשה, דבר פורמלי, אבל קיים דבר יסודי הרבה יותר. קיים חוסר אמון בהנהגה הזאת, שאינה מסוגלת להתמודד עם הבעיות העומדות בפניה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת וירשובסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת, ואחריו — לחבר הכנסת חופיק טובי.

ברור שעמוק בלבנו, בתודעתנו, אין לנו אמון בראש ממשלה שאינו מקיים את התחייבותו הבלתי חוזרת, מעשה שאין דוגמתו בין אנשים. וכך נוהג ראש ממשלה.

אין אנו מציעים אי-אמון ולא נצביע הפעם אי-אמון, מתוך תקווה ששר האוצר ושר החינוך, שלא התחייבו כלפינו התחייבות כלשהי ולא נתנו לנו התחייבות בלתי חוזרת, יתחשבו בדרישותינו כשם שהתחשבו בהן בשנים שתנועת העבודה היתה בשלטון מלא ואגודת ישראל היתה באופוזיציה. אני מדבר על התקופה שלפני עליית בגין לשלטון. מאז הדל בגין להיות ראש הממשלה אנחנו מקפחים הרבה יותר משהיינו בתקופת המערך.

מהמערך קיבלנו את ההכרה העקרונית בקיום החינוך שלנו. כיום גדולה תקוותנו, ששר האוצר מר שמעון פרס ושר החינוך מר נבון יכירו בצדקת דרישותינו וכבדו שזכויות בנינו ובנותינו אינן פחותות מזכויות כל ילד מילדי ישראל.

אני פונה לליכוד, לראש הליכוד מר שמיר, שקיבל בזכותנו — ורק בזכותנו — את המנדט להרכיב את הממשלה ולכהן כראש הממשלה במשך כל הקדנציה, שיקיים את אשר הבטיח בהתחייבות בלתי חוזרת. אל יישא עליו את הכתם של מי שאינו מקיים ומכבד חתימה בהתחייבות בלתי חוזרת. עליו לקיים את אשר הוא וששת שרי הליכוד הבטיחו, ורק אז יהיה לנו אמון בו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת פרוש. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת חנן פורת.

עמנואל זיסמן (המערך):

הליכוד הבטיח — — —

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

לי יש אות הצטיינות מהצבא. אני בטוח שלך אין.

עמנואל זיסמן (המערך):

רוב אנשי אגודת ישראל לא הולכים לצבא.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אל תשחק עם הצבא. אני שירתתי בצבא יותר ממך.

עמנואל זיסמן (המערך):

גם שירות לאומי הם לא עושים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת וירשובסקי, אתה יכול לעלות לדוכן. עד שתעלה הם יגמרו את הוויכוח ביניהם. חברי הכנסת, לחבר הכנסת וירשובסקי יש בסך-הכול חמש דקות, ולכן אתם מתבקשים לאפשר לו לדבר ולא להפריע לו.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני זקוק לדקה אחת לפחות כדי להחזיר את עצמי לנושא הדיון לאחר הזעם הקדוש של חבר הכנסת פרוש, שדיבר על עניינים שהם אולי חשובים, אבל לא כל כך נוגעים לעניין.

אני חושב שאנחנו נמצאים בתקופה טרגית מאוד, וזאת מכמה טעמים. טעם אחד הוא, שדברים רבים המתרחשים בשטחים, דברים שאנחנו עושים היום בשטחים ורבות מהסיטואציות שאנחנו נקלעים לתוכן, יתנו את אותותיהם וישפיעו את השפעתם על אורחות חיינו בתוך מדינת ישראל, אלימות ושימוש ביד חזקה ושימוש בחקיקה קיצונית — כל

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרישימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

ארוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, למען האמת הכנתי דברים, דברים קשים כלפי מדיניותה של הממשלה, כלפי מה שמתרחש כיום ביהודה ובשומרון בעטייה של חולשתנו המדינית, הביטחונית, ההתיישבותית, כלפי רעיונות וכלוני ניסוי המעופפים כעת כחלל כאשר לבחירות חופשיות, חופשיות בנוסח אש"ף — עם הסנין, עם בקבוק התבערה, עם הכדורים שמבטיח ערפאת, ששפתיו נופת צופים, לכני עמו שלא יאחזו כנשק האינתיפאדה. יש לי הרבה דברים כבדי משקל לומר, ולמען האמת הצעת אי-אמון זו לממשלה אינה נופלת אצלי על אזניים ערלות. עם זה, נוכח הקקופוניה שהתרחשה כאן בכנסת, נוכח הופעתו של יוסי שריד, ששם עצמו לטריבונל עממי הבא לפסוט ורצחים, שופכי דמים — הוא השופט, הוא הדיין, הוא הקטיגור, הכול גם יחד — גם נוכח ההיסטוריה וביטויי הייאוש של חברת הכנסת גאולה כהן, נוכח הנציגות הרשמית שיש בכנסת לאש"ף, נוכח החולשה שמתגלה בעקבות 13 חודשי אינתיפאדה, אני מרשה לעצמי לחרוג מאמירה פוליטית קונקרטיה ולומר דברים קצת יותר כלליים לביטוי ההרגשה.

עם ישראל, מורי ורבותי, הוא עם חזק, עם איתן. הימים הללו שבין ראש חודש שבט לבין ט"ו בכשב הם ימים של ראש השנה לאילן, והגיע הזמן שנלמד דבר מה מן האילן, מן הריחמוס הזה של צמיחתו, של גידולו של עץ, שמי שעומד עם טופר ומצפה ומחכה לראות אימתי יישא פרי, אימתי ייתן ענף, יתאכזב ויישכר. קיבוץ גלילות, בנין הארץ, אחיזתנו בכל חבלי ארץ־ישראל, שיכתנו לירושלים בירתנו, לציון בית־חיינו, לבתינו שבגוש־עציון, בחכרון, בשילה, בשכם, בענתות, בבית־אל אינם תהליך של אפיוודה אלא תהליך רב־שורשים, עמוק עמוק כקרקע, ונושא ענפים גבוהים לשמים.

אנחנו — ואני מדבר כעת גם כמתיישב ביהודה ובשומרון וגם כמי שמבקש לבטא מתוך אמונה את תפיסתו הציונית — לא מתרגשים ולא מתרשמים מההשתוללות הזאת של ההתקוממות הערבית. כלום פ־איי — אנחנו אומרים, שום דבר לא יעצור את אחיזתו של עם ישראל בארץ בית־חיינו.

אני יודע, למדנו את הלקח: על הממשלה הזאת אי־אפשר לסמוך, גם לא על ראש הממשלה. לא ממנו ניבנה, לא מאדם שאמון קטן יש לנו בהכחחותיו, בחתימתו. גם לא ניבנה משר הביטחון, שלעמים אחוז בשיקול דעת ובטוב טעם ושכל, ולעמים באיזו היסטוריה ובמעשה בלתי שקול ואחראי בא הרוס אנדרטאות לזכרו של חבר יהודי שנפל בידי מרצחים שפלים. לא נסמוך. על מי יש לנו להישען? יש לנו להישען על אבינו שבשמים, שדבר אחד מדבריו אחר לא ישוכ ריקס: יש לנו להישען על ה' אלוֹקינו הנותן לנו כוח לעשות חיל, ועל עם ישראל.

אני קורא במיוחד לחבר הכנסת צחי הנגבי, ידידי, לחברי הכנסת מן התחיה, לחברי הכנסת מפועלי אגודת ישראל, לאחרים מצומת, ממולדת, החברים היקרים הנמצאים כאן: מורי ורבותי, אנחנו שצריכים להתחיל לבוא אל העם, לחשל את הרוח אוויריה שזוררת, ולו אצל חלק מביני החיילים, כפי שנתגלתה וכפי שנחשפה בביקור של ראש הממשלה בשכם, היא קשה. אם אין כפיהם היכולת לבוא ולענות מתוך אמונה ומתוך חוסן פנימי — מי שזורך עלינו אבן, מי שמאיים על קיומו של עם ישראל בארצו, מי שמרשים לעינו סכין ובקבוק תבערה, אין מקומו כאן. ילך מכאן —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

מי שירצה לחיות תחת ריבונות ישראל בכבוד, בעוז, באמת, נאמר לו: אהלן וסהלן, שב עמנו. גם אוטונומיה מוניציפלית וחברתית נוכל להציע לו תחת ריבונות ישראל, גם בשיקום מחנות הפליטים נעסוק, אבל ידעו מי פה בעל־הבית.

ראש הממשלה לא יכול היה לענות היום את התשובות הללו מפני שחלשה רוחו. אבל החוסן הפנימי נעוץ בעם. צחי, צריך לרדת אל העם, צריך ללכת לציבור מסניף לסניף, מבית לבית, למרכזי המפלגות, לעם שבשדות, בערים, במושבים, ולא הווקא מעבר ל"קו הירוק", גם בתוך "הקו הירוק", לחסן, לחשל את הרוח, כי מערכה כבדה נכונה לנו, — מערכה, רבותי, על כל הקופה. כל מי שמשלה את עצמו שמדובר על אוטונומיה, על פשרה פונקציונלית, על פשרה טריטוריאלית, על תוכנית כזאת או תוכנית אחרת, יתבדה. יש פה מאבק על כל הקופה.

מסופר על ברנר, בשעתו, באיזו הליכה בין רחובות לזרנוגה, נפל כרגע של התרגשות, אחז ברגבי ארץ־ישראל ושאל: ארץ־ישראל שלנו, תהיי שלנו או לא תהיי? זאת השאלה העומדת: ארץ־ישראל שלנו, תהיי או לא תהיי שלנו? ורק כוחו הפנימי של העם יעמוד לו כמבחן הזה.

אולי היינו צריכים ללמוד את הלקח של נפילת האלים מבגין ועד שמיר — אני כבר אומר את זה היום, השר רוני מילוא — כדי לדעת שעלינו לחשל את הכוחות מבפנים למערכה הגדולה.

אולי אסיים, ולא אנצל אפילו את כל עשר הדקות, בשני משפטים נוספים: צריך הרבה גבורה של סבלנות לא להתפעל, לא להתרשם יתר על המידה, לא להתרגש. אני אומר את זה גם לחברי השוכתים כיום רעב. אני חושב שהגיע העת להחליף פזה, לפזה של יצירה, של בניין, של כבודה עמוקה בשטח מתוך שמחה. צריך לדעת לאמרו דברים בפרספקטיבה, אם אתה רואה את מאה שנות קיבוץ גלילות של עלייה ושל בניין, של זקיפת הקומה, של עוז רוחו של צבא־הגנה לישראל, של כל מה שקם לנו: אם אתה יודע אילו שורשים הועמקו ביהודה, בשומרון ובחבל־עזה, של רכבות רכבות מתיישבים, שאינם מתיישבי ימית ולא ימירו את ביתם. תאמינו לי, אני מכיר אותם מבית פנימה.

אני אומר לעצמי, ארוני היושב־ראש, לסיים: הנה, בשבת זאת אנחנו עתידים לקרוא בפרשת השבוע על ישראל העוברים בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימנים ומשמאלם. גם אז נמצאו אנשים שאמרו: ניתנה ראש ונשובה מצרימה. גם אז נמצאו אנשים שאמרו: הלא טוב עבוד את מצרים ממותנו כמדבר. אבל חכמים עוד מחריפים ואומרים, שבשעה שעברו ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימנים ומשמאלם נותר קצת בוך בקרקעית הים, ואומר המדרש בלשון סרקסטי: היה ראובן אומר לשמעון, "ראה שמעון אחי, מה הרווחתו? כמצרים טיט ופה טיט, כמצרים חומר ולבנים ופה חומר מים רבים". ומסיים המדרש: ועברו על ים ביום סוף.

מורי ורבותי, יכול עם לעבור במסות גדולות כאלה, לעבור תהליכים כבירים כאלה, אבל יש אנשים שאינם מסוגלים אלא לראות את קצה הנעל שלהם ותו לא. אל תרים עיניים לשמים, הבט נחך, ראה — עו העם הזה, כוח ברזל לו. קיבוץ גלילות

חברת ט. ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית — להביע אי-אמון לממשלה —

הכבושים, להחרף את מדיניות הדיכוי, לנסות ביתר אלימות לשבור את כוחם.

כדיון הזה הגני מבקש במיוחד להשמיע את קולם של 1,500 העצורים ב"אנצאר-3", הידוע כמחנה קציעות. הם הכריזו שבינת רעב לפני עשרה ימים כדי להשמיע את קריאתם: הצילו — קריאה הבוקעת מלב המדבר.

בימים אלה הגיע קול-קורא שלהם ואף פורסם בעיתון "אל אחיחאר" החיפני המתמול. טובי בני העם הפלשתיני המחוזקים במחנה המעצר הנ"ל, בתנאי הקור המדברי שני בחורף ובתנאי החום הממית בקיץ, באוהלים קרועים ובלווים, בתנאי חיים ויחס תת-אנושיים, הגיעו למצב שחיהם כסכנה כתוצאה מיחסה האכזרי של ההנהלה, ששמה לה למטרה, כדבריהם, להרוג, לרמוס, לפגוע כמה שאפשר יותר.

שום מסקנות לא הוסקו מהריגתם של שני עצורים ב-16 באוגוסט 1986, בפיקודו של מפקד הכלא צמח. העצורים מבקשים מהציבור לדעת שעורב 2 בינואר פרץ אותו מפקד לאגף העצורים, שלגביהם חודש המעצר האדמיניסטרטיבי, וריסס את האוהלים כגון, כאשר כל העצורים ישנו. זה היה מעשה נפשע, שמשם סיכן חייהם של העצורים הישנים. חמישה נפגעים הועברו לטיפול במרפאה, נוסף על רבים שנשארו באוהלים.

אחרי מעשה כרברי זה חזר אותו מפקד פעם נוספת וכ-8 בינואר ירה כדורי פלסטיק וגומי בעצורים בכלא-שבע וריסס גז באוהלים, ולא ידוע מספר הנפגעים.

אני קורא לכנסת להתערב במצב ובמה שנעשה שם, לשמוע את זעקת אלפי העצורים החיים בתנאים תת-אנושיים, לאלץ את שר הביטחון לשנות את התנאים הבלתי-אנושיים האלה, והכי חשוב — לשחרר את העצורים, שהם בעצם קורבן של מדיניות הדיכוי בשטחים הכבושים.

בהעלאת הנושא הזה לדיון בכנסת אנו קוראים למדיניות של שלום, למשא-ומתן לשלום, שיציל את שני העמים ממעגל ההרג ושפיכות הדמים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר ולדמן, ואחריו — לחבר הכנסת חסיין פארס.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אדוני הישבר-ראש, חברי הכנסת, אנו הצענו אי-אמון לממשלה בגין חולשתה בטיפול באותה התקוממות נפשעת של מרצחים ערבים, טרוריסטים, נגד מתיישבים יהודים, בהמשך דברי אפנה לשר הביטחון כקריאה מטוימת, אבל ראשית ברצוני להתייחס לדברים שנשמעו כאן.

חבר הכנסת יאיר צבן התייחס למאמצים שעושה צה"ל לדיכוי ההתקוממות של הרוצחים ואמר, שבמאמצים אלה של צה"ל יש משום סטייה מערכי ההומניזם היהודי והאנושי. ואני שואל: פעולות הגנה, להגן על החיים של מותקפים מול התוקף האכזרי שאין לו רגישות לקדושת החיים, גם של נשים וילדים ושל אנשים חפים מפשע, זוהי סטייה מההומניזם היהודי והאנושי? הומניזם שסודו הוא הזכות והחובה להגן על החיים נגד אלה שבאים לרצוח, לפגוע?

ואני שואל שנית את חבר הכנסת צבן, שאמר שהוא אינו ישן בלילות — אינו ישן בלילות בגלל הפעילות הזו של צה"ל. אני לא ישן בלילות, אני ומאות אלפי אבות ואמהות הגרים

נעשה והולך, העץ נושא את פירותיו וענפיו. אל נא ניתקף חולשה. אל נא נהיה קטני אמונה המסתכלים רק אל קצות הנעל ואומרים: יש ברץ. נדע להביט קדימה בעוז, בתקווה, כאמונה, ובמקום שנכשלו המנהיגים, וגם אם נחלשו, אנחנו, בחסדי ה' יתברך, נעלה ונצליח, וה' עוז לעמו ייתן, ה' יברך את עמו בשלום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת. רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר ולדמן.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד הישבר-ראש, כנסת נכבדה, קריאתו של שר הביטחון לראשי הציבור הפלשתיני בשטחים הכבושים היום, שייקחו את גורלם בכידיהם וישכו עם נציגי ממשלת ישראל לאתר שיפסיקו את האינתיפאדה, אין בה אלא דמגוגיה ובריחה ממשא-ומתן אמיתי לשלום.

אם פני הממשלה הם באמת לרבר עם הפלשתינים ולהפסיק את מעגל שפיכות הדמים, יש רק דרך אחת — לפגוש את הדיכוי המושט של נציגי הפלשתינים, כלומר אש"ף, במשא-ומתן במסגרת ועידה בין-לאומית לשלום ולדו-קיום. כפי שמציעים הפלשתינים.

ממשלת ישראל המסרבת היא הנושאת באחריות להמשך שפיכות הדמים, וכל כמה שהיא מתאכזרת ומגבירה את אמצעי הדיכוי בשטחים הכבושים נגד העם הפלשתיני, כל כמה שנופלים יותר לפלשתינים וגם יותר יהודים בשטחים הכבושים בעימות עם כוחות הכיבוש, המתעקשים בהוראת שר הביטחון לדכא כאש ובכרזל את שאיפת העם הפלשתיני לחירות, מתגלית לכל עין בלתי משוחדת פשיטת הרגל של מדיניות שמיר-רבין, המנסה זה למעלה משנה לשבור את האינתיפאדה, אך ללא הועיל.

נכון מה שאמרנו בתחילתה של האינתיפאדה, ששום כוח לא יכול לשבור את מאבקו הצודק לשתורר לאומי של עם שלם. ראינו ושמענו אתמול בטלוויזיה ב"מבט" את דברי החיילים בפגישתם עם ראש הממשלה. הם אמרו דברים פשוטים מאוד, אך דברים כדרכונות. הם אמרו שצבא אדיר נלחם בעם קטן, אך הצבא נחלש ואין רגיעה בשטחים. הם אמרו שהאנשים היושבים למעלה לא יודעים מה קורה בשטח. הם אמרו ששום כוח לא יועיל, אלא צריך ללכת בדרך פוליטית.

אולם, לראש הממשלה אין כנראה אוזניים לשמוע ולא עיניים לראות. הוא ושר הביטחון תובעים יותר הרוגים, יותר הרס, יותר גירושים, יותר דם ודמעות לשני העמים גם יחד. הם אינם מבינים שאם לא יקשיבו לקולות התבונה הנשמעים היום ברמה, גם בתוך ישראל עצמה, אם לא תפסיק הממשלה את ההרג הכרברי, אם לא תלך בדרך הפוליטית, בדרך המשא-ומתן עם נציגיו של העם הפלשתיני, אש"ף — תמיט הממשלה אסון על שני העמים גם יחד.

עם זעקת הילדים הפלשתינים, הנרצחים יום יום בכדורי הפלסטיק וכדורי הגומי, ממכות החיילים או מהגז המחניק, עם ככי האמהות על יקיריהן, מגיעים בימים אלה קולות הזועקים מהמדבר, קולותיהם של אלפי העצורים במחנה המעצר "אנצאר-3", השוכחים רעב זה עשרה ימים במחאה על התנאים המחפירים המסכנים את חייהם; במחאה על יחסה הברוטלי והבלתי-הומני של ההנהלה, המגבירה את מעשי הדיכוי, כנראה בהתאם לחביעתו הכללית של שר הביטחון להקשיח עוד יותר את היחס לפלשתינים וטובשי השטחים

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

אליעזר ולדמן (התחיה):

הייתכן? אין דבר טבעי יותר מהעלאת זכרם במקום נפילתם. ואני קורא לשר הביטחון לשקול מחדש את ההחלטה האומללה הזאת ולהיות רגיש לאינסטינקטים טבעיים, אמיתיים, אנושיים, ולא לקבוע את עמדותיו בהתחשב בשנאת זדים מרצחים או ברצונם חסר האחריות הלאומית של יהודים מכולכלים.

אנא, שר הביטחון, חשוב על עמדותיך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חסיין פארס. ואחריו — לחבר הכנסת יואש צידון.

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת ולדמן, אני יודע שמשפחתו של הקרוש שמעון אדרי יושבת ביצע, והיה לי קשה מאוד לבקש ממך פעמיים לסיים. היה לי קשה מאוד נפשית, אבל עשיתי זאת על מנת שהסדרים בכנסת יהיו כתקנם. אני מביע צער ומבקש סליחה גם ממך וגם מהמשפחה הכואבת שהיתה נוכחת כאן. תודה רבה לך.

אליעזר ולדמן (התחיה):

תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה, חבר הכנסת חסיין פארס.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה החודש ה-13 של החקוממות העם הפלשתיני כשטחים הכבושים. העם הפלשתיני הגיע למצב של ייאוש וסלידה לאחר 20 שנות כיבוש, והחליט להתקומם ולהיאבק על-מנת להשתחרר מעול הכיבוש הזר ולהגיע לחירותו ולעצמאותו.

ממשלת ישראל, וכראשה שמיר ורביץ, כחרה לנקוט צעדים מן האכזריים ביותר היכולים להתבצע על-ידי בני אדם, כמטרה לרכא את האינתיפאדה ולמנוע מהעם הערבי הפלשתיני לבטא את מאווייו הלאומיים. מדיניות הגליה, הריגת כ-350 אדם — כן, אדם — ובהם ילדים ונשים, הרס הבתים, עקירת העצים, דחיסת עשרות אלפי עצורים בכתי-הכלא בתנאים תת-אנושיים, המעצרים המינהליים, הטלת העוצר על הערים ומחנות הפליטים, סגירת מוסדות החינוך, ההשפלה — כל אלה לא הביאו לסיים האינתיפאדה. אדרבה, הם הגבירו אותה. ולצערי הרב, ראש הממשלה ושר הביטחון לא למדו לקח ולא חשובו על דרך אלטרנטיבית.

בהזדמנות זו רצוני לדבר על הבעיה מהיבט אחר. אנחנו, הערבים במדינה, נחשבים לאזרחים לויאליים למדינה זה 40 שנה, אך לבנו נקרע לנוכח דרכי העם הפלשתיני, שאנו נחשבים לחלק בלתי נפרד ממנו. במשך 40 שנות קיומה של מדינת ישראל נרקמו יחסי דו-קיום בין שני העמים במדינה, אך, למרבה הצער, המשך הכיבוש, המשך מדיניות הדרכי בשטחים עלול להצמיח בקרב ערביי ישראל גורמים שיהיה בהם כדי לערער את רקמת היחסים בין שני העמים.

אין בכוונתנו — ככוונת ערביי ישראל — להתקומם ולהצטרף לאינתיפאדה. לכן אני מטיל על ראש הממשלה ושר הביטחון את מלוא האחריות לתוצאות של מדיניותם, העלולה לדחוף צעירים ערבים ישראלים לאינתיפאדה, ואו יהיה מאוחר מכדי להשיב את יחסי הדו-קיום במדינה על כנם.

ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה — איננו ישנים בלילות מפאת הדאגה לילדינו הנוסעים בכבישים לכית-ספרם, הנוסעים ממקום למקום ונפגעים מזריקת אבנים וחיים בטרומה כזאת יומם ולילה.

אכן צדק עמיתי חבר הכנסת חנן פורת, נעמד במצבים האלה. בעזרת ה'. עמדנו בהם עד עכשיו, ואנחנו יודעים שאנחנו נמצאים בחהליך אלוכי של גאולת ישראל. אבל דאגה בלבנו וטענה בלבנו כלפי מנהיגינו האחראים, שאינם מטפלים במצב לפי מידת האחריות שהיו צריכים לגלות.

הצעדים שנוקט בימים האחרונים שר הביטחון, ההוראות החדשות שהוא נתן — ואני מברך עליהם, וצר לי לומר, וצריך לומר, שחשש מקנן בלבי שזה מעט מדי ומאוחר מדי — עליהם באים כטענות? הוראות אלה באות לתקן עיוות מוסרי שהיה קיים, והוא עריין קיים לפי ההוראות הקודמות, שכאו להגן, מתוך ספק, על חיי המתקיף גם על חשבון חיי המותקיף. למה נהרגו נשים וילדים? איך זה רוצו גולגולות של אנשים חפים מפשע? משום שאין אורירת הרתעה. ואיך תהיה אורירת הרתעה אם יודע זורק האבן, מרוצץ הגולגולת, שהוא יברח ואין הוראה לרוץ אחריו, לתפוס אותו, לפגוע בו? הלוא אנו שרויים במלחמה נגד מרצחים אלו יומם ולילה, בכבישים ובשדות, ובמלחמה האין זה הגיוני ואין זו חובה מוסרית לרדוף אחרי הרוצח ולפגוע בו כדי להרתיע אותו?

חבר הכנסת תופיק טובי קורא להיענות ליד המושטת של אש"ף.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ולדמן, אני מצטער, אבל זמנך תם.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני מבקש מכבוד היושב-ראש שינהג עמי כפי שנהג עם אחרים, כאשר אפשר להם לעבור על הזמן שעמד לרשותם, על חמש הדקות המסכנות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מאוד מצטער. אני מוכן לתת לך עוד דקה אחת. אני מודה ומתוודה, שבנאומי של חבר הכנסת תופיק טובי לא שמתי לב לאיחור מידי, ולכן אירע שהוא חרג בהרכה מהזמן שעמד לרשותו.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני מודה על תשומת-הלב כלפי.

אני אסיים. היד המושטת הזו של אש"ף היא יד המחזיקה כלי משחית, ותשובה אחת, ואחת כלכד לה: גדיעת היד הזו הרוצחת.

אבל, חברי הכנסת, יש הכרח לומר לשר הביטחון, שאינו נמצא איתנו כאן כרגע, שעם הברכה שאנחנו מברכים על ההוראות החדשות, אי-אפשר שלא למחות על ההוראה חסרת הרגישות לפרק את האנדרטה לזכרו של יהודי שנוצח בכבישי ארץ-ישראל. ואני שואל את שר הביטחון ואת הממשלה כולה, וכראשה ראש הממשלה: האם ירצחו יהודים על-ידי מרצחים ערבים גם כתוצאה מחולשתה של ממשלת ישראל, ואותה ממשלה יהודית לא תאפשר לנו לבכות את מתינו ולקבוע זיכרון לדם יהודי טהור שנשפך באדמת ארץ-ישראל?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ולדמן, נא לסיים.

חוכרת ט', ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית — להביע אי-אמון לממשלה —

עליתי לפני כשלושה שבועות להר-ברכה, והעלייה הזכירה לי מאוד את העלייה לחניטה בטרם צמח היער שהוחזר על-ידי היהודים להרים החשופים. אינני יכול להימנע מלהעיר את הערות המתבקשות מההשוואה. ממשלות ישראל הורו על יישוב חבלי ארץ משוחזרים, באו חלוצים, לפי מיטב המסורת של מקימי חניטה, טירת-צבי ויישובי הנגב, ומילאו את מצוות היישוב. והנה נראה כי הממשלה מפנה להם עורף, וכי, כדוגמת "הספר הלבן" הבריטי, הולך ונכתב ספר שחור משלנו.

אולי נזכור כי צה"ל אינו הצבא הבריטי הממונה, כביכול, על הפרדת ניצים. זה צבא עברי, שעליו להגן על המדינה העברית ועל המתיישבים שהתיישבו בה מטעמה ועל הנוסעים בדרכיה. חשוב שנזכור זאת.

האומה הערבית הגדולה, זו בעלת 22 המדינות, על כ-200 מיליון תושביה, הכריזה מלחמה על היישוב היהודי בארץ-ישראל זה 70 שנה ויותר; גליית הקטן והמסכן, כדברי מעוותי ההיסטוריה. מלחמה, נזכיר אולי לאלה שראוה ולא לה שלא ראוה מקרוב, לאורך שנים, זה הכיטוי המכוער ביותר, המשפיל ביותר של האדם. ביטוי שנוא. אבל שפלה ומכוערת שבעתיים היא הכניעה הנוכעת, כביכול, מטעמים הומניים, מהתייפפות של טרסקלינים ואקדמיה.

מצער מאוד לראות שבמלחמה, בכל מלחמה, גם כזו שנכפתה עליך, נפגעים גם חפים מפשע. אין מנוס מכך, לצערי. אני משוכנע שבמלחמת העולם השנייה היו נשים, ילדים, זקנים, ואולי גם צדיקים בין המופצצים בברלין, בטוקיו, במבורג, בקולון ובריסלדורף. היו אולי צדיקים גם בין מחוסלי ומגורשי פרוסיה המזרחית, ארץ הסודטים ושליה. במתכוון אני מביא דוגמה מהגרמנים או מהיפנים. אלה שאת מאמץ המלחמה שלהם העלינו על נס, הם שפגעו פגיעות אלה.

רבותי, אלמלא תקפונו הערבים ב-1920, ב-1921, ב-1929, ב-1936 — 1939 ולאחר מכן, לא היו נהרגים חפים מפשע. קיבלנו את הצעת החלוקה ב-1947. מי רמס אותה תחת מגפיו ושרשראות הטנקים שלו? אנוחנו, או המייללים של היום ונציגיהם בבית הזה? ערפאת נזכר ב-1989 שהוא מסכים, ומדוע, לתוכנית 1947. התסכימו אם גרמניה תאמר: "סליחה, חברה, בואו נחזור לנקודת המוצא של 1938"? מדוע לא? הבה נהיה עקביים.

האחריות למה שקורה ביהודה, בשומרון ובעזה נופלת על דורות המנהיגים של האומה הערבית הגדולה, ועל ערביי ארץ-ישראל, השייכים לה, כדברי ערפאת. הם פתחו במלחמה, ואני אינני חייב התנצלות על דבר כלשהו. חד וחלק.

לפני ימים מספר הרציחי לפני תחילת ההתערדה למורח התיכון של מועצת אירופה, מועצה שהיא עוינת לנו ואוהבת אתה מרקנטילית עזה את הערפאתים למיניהם. כשהצגתי את העמדה הפוליטית של מה שקרוי הימין הישראלי כנגד דעת הידיים השמאליות שהורמו לטובת אש"ף, טענו כולם, בלי להסכים עמי, שיש בעמדתנו היגיון ולא מיסטיקה. ומה היה ההיגיון? שאלתי כפשוטו, האם העובדה שערפאת אמר את מלות הקסם של מישהו משנה את ההיסטוריה, מתקנת את העבר? האם הוא אמר "היפתח סיסם" וכל מאגרי האוצרות נפתחו בפניו ונעלמו המלחמות שקיצרו את חיי חברי ואכלו את מרבית שנותי?

אני, כשמדובר בחיי, אינני מכיר בסיפורי עלי-כבא. נלחמים כי, אשיב מלחמה. לא אכתוב שירים ולא ארצה ספרות

העם הפלשטיני והעם היהודי מעוניינים לחיות בשקט, בשלווה ובדו-קיום, ומצפים שהממשלה תנקוט מדיניות שתבטיח להם את מימוש מאווייהם. כיום יש הזדמנות פו היסטורית לשים קץ לשפיכות הדמים ולשנאה.

ידם של הפלשטינים מושטת לשלום, וזה בא לידי ביטוי בהצהרות מנהיגם ערפאת בז'נבה ובשטוקהולם. מה אתם רוצים עוד מערפאת אחרי שהוא קיבל את החלטות מועצת הביטחון 242 ו-338, זנח את הטרור והכיר במדינת ישראל?

ממשלת ישראל אוטמת את אוזניה ועוצמת את עיניה ומתעלמת מהשינוי הדרסטי שחל בעמדת אש"ף. כמו כן מתעלמת היא מרענת הקהל העולמית, המקיפה את כל הידידים של ישראל, לרבות ארצות-הברית, הגדולה שבהם, שהחלה כדו-שיח עם אש"ף.

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, אנו, ערביי ישראל, ערים לכל מה שעבר על העם היהודי בשואה ומכירים בכך שהפתרון היחיד שהיה לעם היהודי הוא מדינה עצמאית משלו. שבה יהיה עם חופשי וארון לעצמו. ולמרות כל מה שעבר על העם היהודי בשואה, מדינת ישראל קיימה שלום-אמת עם גרמניה המערבית. יחסי האיבה בין היהודים לפלשטינים לא הגיעו לעוצמת האיבה ששררה בין היהודים ובין הגרמנים.

לסיים, אם היהודים מעוניינים בשלום, הערבים הישראליים מעוניינים בו פי כמה, כי השלום בשבילם הוא גם שחרור מהתסכול והקונפליקט שבהם הם שרויים כל הזמן, והוא יפתור את בעיית מדינתם מחד גיסא, ואת בעיית עמם מאידך גיסא.

מכאן אני פונה לעם ישראל, למען חיי בניו ותדמית ישראל, למען המצפון והצדק, לקום ולצעוק את צעקתו נגד מדיניות הדיכוי והמשך הכיבוש, ולדרוש מהממשלה להיענות לקריאת אש"ף והעולם למשא-ומתן, כי אין דרך אחרת. על הממשלה ללמוד לקח ממלחמת לבנון, שנכשלה כישלון חרוץ כי לא הצליחה להשמיד את העם הפלשטיני.

על ממשלת ישראל ללכת למשא-ומתן עם אש"ף על-מנת להגיע לשלום אשר יבטיח הכרה הדרת בזכויות הלגיטימיות של שני העמים ויפסיק את שפיכות הדמים. זוהי הדרך היחידה, וכל דרך אחרת פסולה בעינינו ובעיני העולם כולו. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת חסיין פארס. רשות הדיבור לחבר הכנסת יואש צידון, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר שפרינצק.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, מדיניות הביטחון ביהודה, בשומרון ובעזה נכשלה כישלון מחפיר. היא נכשלה משום שמשלת ישראל, הסובלת מאז 1967 מתסמונת "סליחה שניצחנו", ניסתה לנהוג בהתפרצות בכפפות משי. התוצאה הייתה הסלמה מתוך פחד ההסלמה. השימוש במעט כוח הביא לחיסון מסוים והצריך הפעלת כוח רב יותר, וחוזר חלילה. וכך הגענו היום.

הממשלה מודה כיום להפעיל אמצעים שאילו הופעלו בדצמבר 1987 כמלוא הנחרצות היו מפסיקים את האינתיפאדה בלי אובדן חיים רב כל כך וכלי נזק מדיני לא ישוער לישראל, בלי יצירת ציפיות המעלות את האדרנלין הלאומי של האחד ומדכאות את האדרנלין שלנו. מעט מדי, מאוחר מדי. והתוצאה — הרוגים רבים מדי, וכישלון מדיני.

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

תלושה מעל כמת הכנסת, כזו שאמורה לסחוט דמעות כשהיא ממוקדת על הפרט האומלל. במקום להתריע על הכלל הפושע שמאמלל אותו — האומה הערבית.

עובדות מרות אינן יפות ומושכות כספרות. בעיקר כזו שסוחטת דמעות. מה אפשר לעשות כשהכנסת ממונה לרדן כעובדות חיים ובמדיניות, ואיננה כנס של אגודת הסופרים?

צומת איננה מקבלת את מדיניות הביטחון של הממשלה. אילו שמעו בקולו של רפאל איתן בדצמבר 1987, במקום לשפוך עליו קיתונות של ביקורת, היה המצב אחר. אלא שצומת איננה מאמינה באקטים דקלרטיביים. על כן היא לא תצטרף להצבעות האי-אמון למיניהן. היא תתנגד באופן עקרוני, ומשום הנימוקים שהוכחו, להצעות האי-אמון של מפלגות השמאל, ותימנע, מהנימוקים שנאמרו, מתמיכה בהצעות התחיה ומולדת. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת יואש צידון. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר שפרינצק, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם פורז.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הממשלה הזאת היא בלתי אמינה מברייחה. הורחה ולידתה בישרו את המשך ההידרדרות המוסרית והמדינית, שהחלה לאחר מלחמת ששת הימים, כשממשלת ישראל נרתעה מלממש את בעלותו של עם ישראל על חבלי ארץ-ישראל המשוחררים. ההידרדרות נמשכה בעקבות מלחמת יום-הכיפורים, עת הניחה הממשלה לאויבנו להפוך את ניצחוננו הצבאי למפלה מדינית, והיא קיבלה תאוצה גורלית לאחר המהפך בשלטון, כשהליכוד הוליך אותנו, יחד עם המערך, אל התהום הפעורה של הסכמי קמפ-דייוויד ותחוה השלום עם מצרים.

עכשיו שבה והתחדשה שותפות קמפ-דייוויד בין קלפני המערך, המציעים לשליטי ערב שטחים נוספים על אלה שכבר מסרנו להם, לבין הרפתקני הליכוד, המנסים להשלות את העם שהגשמת תוכנית האוטונומיה יכולה להביט לנו את ריבונותה של ישראל ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

חברי הכנסת, זכור לכם בוודאי, שלפני כשבוע חילקתי לכם את הטסטונגרמה של נאומי כוויכוח המדיני בכנסת. מצאתי לנכון לעשות זאת מאחר שהעיתונות דנה את נאומי לגניזה מוחלטת. שהרי ידוע שהעיתונות שלנו היא הקובעת לא רק מה הציבור שלנו צריך לדעת, כי אם גם מה הציבור צריך שלא לדעת.

מובן מאילו שלא אחזור עכשיו על נאומי. אציין רק, שאמרת שם, בין היתר, שהתשובה ההולמת על ההתקפה המדינית עלינו צריכה להיות התיישבות רחבת ממדים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה והקעת השק המחוץ על העם הפלשתיני חסר המולדת.

והנה אנו שומעים, שגם להקמת שמונת היישובים שהובטחו בהסכם הקואליציוני לשנה הבאה לא הקציב שר האוצר כסף, וראש הממשלה פנה אל שרי הליכוד בבקשה לתרום למטרה זו מתקציבי משרדיהם.

כידוע לכם, חברי הכנסת, שר החוץ וסגנו יצאו בהולים לארצות-הברית ולאירוּפה כדי לעצור את הסחף המדיני. עכשיו מתברר, שהדרך לעצור את הסחף המדיני היא לסגת מפניו. השמועות על תוכנית מסתורית חדשה של ממשלת ישראל

לקידום התהליך המדיני קרמו עור וגידים לא בירושלים, כי אם בווינגטון, והעיתונות שם כבר יודעת לספר פרטים: מדובר בגרסה מתוקנת של הסכמי קמפ-דייוויד, שעל-פיה תוענק אוטונומיה לפלשתינים בגדה המערבית ובעזה לתקופה של שלוש שנים, במקום חמש שנים בהסכם המקורי; המשא-ומתן לקביעת המעמד הסופי של השטחים יתחיל מיד עם החלת האוטונומיה, ולא כעבור שלוש שנות אוטונומיה; תכונם ועידת שלום, שכראשה ישובו ארצות-הברית וברית-המועצות ובמסגרתה תישא ישראל ותיתן במישרין עם נציגים פלשתינים שייבחרו על-ידי תושבי השטחים; ועוד גדולות ונצורות, לרבות הסכמה על קונפדרציה ירדנית-פלשתינית.

אם היה עוד מקום, כשעה שהתפרסמה הידיעה הזאת, להתווכח אם הממרה "אין עשן בלי אש" תופסת גם כמקרה הזה, הרי עכשיו האש כבר גלויה, והיא אוחות כביתנו ומאיימת לבלותו. שהרי כך אמר שר החוץ משה ארנס אתמול בוועדת החוץ והביטחון: "המצב שאנו חיים בו מחייב יחמה מדינית. איננו צריכים להתמיד בעמדות שלנו ככעבר, איננו צריכים להקים קיר אבנים שאין לשנות בו דבר" — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שפרינצק, אתה חבר כנסת חדש, אולי אין עומד לנגד עיניך הכלל, שאין מצטטים מתוך ישיבות ועדות.

יאיר שפרינצק (מולדת):

זה היה היום בעיתון "הארץ".

היו"ר ד' שילנסקי:

אם אתה מצטט מעיתון "הארץ" — זה כסדר.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אין לי קשר עם מדליפים.

כלומר, מודים באשמה — היינו קשוחים ואטומים כקיר אבנים. ועוד אמר השר: יש לנהל משא-ומתן ישיר, שיביא להסדרי ביניים לפני הסדר הקבע, כפי שהבינו גם בגין וסאדאת בשעתם.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שפרינצק, זמנך חם, אבל אני גזלתי מומך דקה בהערה, אני מוסיף לך אותה.

יאיר שפרינצק (מולדת):

וגולת הכותרת של דברי ארנס: צריכה להיות התייחסות לשאיפות של הפלשתינים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, כבד התחשבות בשאיפות ישראל לצורך ביטחונה.

המלים "השאיפות של הפלשתינים" הן מלות צופן לתביעה הערבית על ארץ-ישראל, בדיוק כמו "הזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני ורישותיו הצדוקות", הנוכרות בהסכמי קמפ-דייוויד. "ההתחשבות בשאיפות ישראל לצורך ביטחונה" מזכירה גם היא את הסכמי קמפ-דייוויד, שאף בהם אין כל אזכור של זכויות עם ישראל על ארץ-ישראל.

עכשיו ברור למי שלא הבין זאת קודם, מדוע נכנס שמי לחופה עם פרס — הליכוד זקוק למערך כשותף לדבר עבירה.

חברי הכנסת, חובה קדושה היא לפרק את הממשלה הזאת בהקדם, לפני שהיא תביא לפירוקה של מדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת שפרינצק. רשות הדיבור לחבר

זוכרת ט', ישיבה כ"ד

— הצעת סיעות התנועה לזכירות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ס, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקרמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

שבה נהרגים ילדים כתוצאה מהשתתפות בהפגנות ובידוי אבנים.

צריך למצוא פתרון. הבעיה העיקרית כפי שאני רואה אותה היא המעורבות של הצבא, הנובעת, בין היתר, מההתחלפות. הצורך להגן על דרכי הגישה העיקריות, הצורך בנוכחות צבאית בכל מקום, נובע כראש ובראשונה מכך שהכנסנו מתיישבים יהודים ללב לכה של אוכלוסייה ערבית.

אני חרד מדבר אחד, ואני אומר זאת בצורה הגלויה ביותר, אני פוחד ממשוה דומה לסברה ולשתילה. אני מקווה מאוד שזה לא יקרה. אבל, אני חרד בהחלט מן האפשרות שיום אחד, דווקא אצלנו, משום שאנחנו חמושים, יהיו אנשים שיחליטו שצה"ל שוב אינו מסוגל לעשות סדר. ייטלו את החוק לידיהם ויעשו משהו — וכבר אמרו פה, שאילו נהרגו ביום אחד 500 איש היתה האינתיפאדה נגמרת. מי שרוצה ללמוד את הלקח הפוליטי צריך לדעת דבר אחד — ביום שבו אירע מה שאירע בסברה ובשתילה, באותו יום נאלצנו לצאת במהירות רבה מאוד ממערב-כבירות.

מי שאינו שם לב להתפתחויות החמורות האלה פוגע, לדעתי, באינטרס של עצמו יותר מאשר בכל דבר אחר, משום שהאינטרס שלנו הוא, קודם כל, שצה"ל ינהג בשטחים בהומניות, באופן המתחייב מפעולות של זריקת אבנים על-ידי ילדים. אסור לנו, בשום פנים ואופן, בשום סיטואציה שהיא, בשום מצב שהוא, להשלים עם הרג של נער תוך כדי הפגנה. מה שצריך לעשות — — —

עמנואל זיסמן (המערך):
איך לטפל בכך?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

כפי שכל משטרה מטפלת במפגינים. צריך לרוץ אחריהם, לתפוס אותם ולטפל בהם כפי שהיית מטפל בידוי אבנים בוואדי-סאליב. יש עוד מקומות בעולם שבהם מתרחשות הפגנות. על ידוי אבנים אין מגיבים בירי. בשום מקום נאור בעולם אין מגיבים בירי על ידוי אבנים.

עמנואל זיסמן (המערך):

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

זו דעתי. אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת זיסמן — — —

עמנואל זיסמן (המערך):

הוא מדבר בתור פוסק עליון.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת זיסמן, יכול להיות שאתה חושב שצריך לירות על מפגינים, בליכוד, שיצא מצע אחר, חושבים אחרת. תודה רבה.

היור"ד שילנסקי:

תודה לחבר הכנסת פורז. אחוץ אחוץ חביב — חבר הכנסת אברהם רביץ.

אברהם רביץ (רגל התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרשו לי להתייחס לעניין שהחבר בשולי הדברים במשך היום הארוך הזה, על-ידי חברת הכנסת גאולה כהן — עניין טאבה. הייתי רוצה להתייחס לכך דווקא ולומר, כי הזכרת טאבה אינה משרתת את תפיסת העולם המצדיקה את זכות קיומנו בארצנו, זכות המוקנית לנו על-פי הבטחה האלוקית, כפי שזו מופיעה בתנ"ך.

הכנסת אברהם פורז, ואחריו — לאחרון אחרון, חבר הכנסת אברהם רביץ.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק שלחילי צה"ל בשטחים יש בעיה קשה מאוד. קל מאוד לעמוד כאן ולשפוט אותם, אבל אני יודע, שקשה מאוד לעמוד מול ידוי אבנים, מול קללות, מול אימים, מול תנועות מגונות. הפרובוקציה רצינית בהחלט.

אנחנו צריכים גם לומר לערביי ארץ-ישראל, לפלשתינים ולכל מי שאנחנו רוצים לומר לו זאת, שישראל לא יכולה להיות מוכרעת על-ידי האינתיפאדה. לא האינתיפאדה תכריע את ישראל ולא האינתיפאדה תגרום לכך שבסופו של דבר המטרות הללו יושגו.

אני אומר את הדברים האלה כבר בפתיחת דברי, כרי להבהיר שאיני חד-צדדי ואני רואה את הבעיה מצדה האחד כלבד. יש לעניין בהחלט שני הצדדים. אבל יש לנו כאן בעיה החורגת מעבר לשאלה הפוליטית, מעבר לשאלת האינתיפאדה, מעבר לשאלת עתיד השטחים. יש כאן שאלה מוסרית ממדרגה ראשונה: איך אנחנו מתנהגים ככובש בשטחים הללו? זה לא משנה שיאמרו פה אנשים, שיש לנו זכויות היסטוריות. הבעיה היא איך נביא לידי כך שלא ייהרגו ילדים.

אנחנו קיבלנו על עצמנו במודע שלא להטיל עונש מוות על רוצחים, גם בתחום הפלילי וגם בתחום של פעולות טרור. לא ייתכן שנועניש בעונש מוות את מי שמשתתף בהפגנה ומיידה אבנים. ידוי ראשונה: איך אנחנו מתנהגים ככובש רבות בעולם ונקלות בתופעה הזאת בהפגנות על כל מיני נושאים, כמו, למשל, על רקע של אבטלה. אפילו המשטרה הצרפתית נחקקה כמטר אבנים בזמן מרד הסטודנטים ב-1968. מה עשו? ירו לתוך הקהל?

זה נכון. כאשר אתה רוצה לפזר — — —

גאולה כהן (התחיה):

אינתיפאדה זו הפגנה על מסים ועל אבטלה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חברת הכנסת גאולה כהן, אני רוצה לומר לך, ואני כמעט בטוח שאת תסכימי אתי: ילד המיידה אבן — — —

גאולה כהן (התחיה):

הוא חייל.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

הוא לא חייל, ואני אסביר לך למה הוא לא חייל.

היור"ד שילנסקי:

חבר הכנסת פורז, אני רוצה להפנות את תשומת לבך לכך שאתה עונה על חשבון ומנך.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אני אתעלם מהשאלה. אם כן, אני רוצה לומר, שלפי שיטת המשפט שלנו ילדים עד גיל מסוים אינם אחראים למעשיהם ואינם נשפטים כלל בפלילים. ילד בגיל צעיר, אם הוא עובר עבירה פלילית, ואפילו היא חמורה, עומד לפיקוח של קצין מכחן ואינו נענש. זאת משום שבחברה המתקדמת הגיעו למסקנה, שעד גיל מסוים אין אדם אחראי אחריות פלילית. איננו יכולים בשום פנים ואופן להסכים לכך שנחיה במדינה,

— הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשורון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה. —

חברי הכנסת, אזור טאבה איננו חלק מהארץ המובטחת. לא זו בלבד שאין לנו — — —

גאולה כהן (התחיה):

אני גומרת אתך על שכם.

אברהם רביץ (דגל התורה):

את הזכרת את טאבה, וזה חשוב מאוד; אומר לך גם למה, ואם תאויני היטב, תביני זאת. לא זו בלבד שאין לנו זכות — — —

גאולה כהן (התחיה):

— — — היא היתה בידינו לפני 1967 — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני מדבר על התנ"ך, חברת הכנסת גאולה כהן. לא זו בלבד שאין לנו זכות על שטח זה, אלא שדרישה זו עצמה מעיבה על כנות דרישתנו המוסרית לגבי כל חלק מחלקי ארץ-ישראל. המאבק על טאבה משווה לנו אופי לאומני, אימפריאליסטי, מזהה אותנו עם כוכשי ארצות. אני חושב שעצם העלאת נושא — — —

גאולה כהן (התחיה):

אני מסכימה — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני חושב שעצם העלאת הנושא הזה משמיטה את הקרקע האידיאולוגית שעליה כולנו עומדים בארץ הזאת; כל אחד לפי סגנונו, אבל כולנו יונקים את יחסנו לארצנו מההבטחה המופיעה בספר הספרים, התנ"ך, ומהגבולות המצוינים בתורה.

גאולה כהן (התחיה):

אתה רוצה שאבקש את עבר-היידן?

אברהם רביץ (דגל התורה):

כן. זה הרבה יותר לגיטימי.

גאולה כהן (התחיה):

אתה תצביע אחי?

אברהם רביץ (דגל התורה):

על הצבעה נדבר עוד מעט. אם תאויני עד הסוף תביני איך נצביע. אומנם יש חילוקי דעות כתחום הפרשנות בנוגע למיקומם העכשווי של הגבולות, אבל חקרתי בספרות העוסקת בעניין ולא מצאתי אף לא שיטה רצינית אחת הכוללת את טאבה בתוך השטח ההיסטורי של גבולות ההבטחה.

על כך נאמר, חברי הכנסת, תפסת מרובה לא תפסת, כיוון שתפיסת טאבה עלולה להחליש את תפיסתנו בארץ כולה.

רבתי חברי הכנסת, אנו נימצא בקרוב בתהליך כזה או אחר של הידברות. הדבר יהיה כמוקדם או במאוחר. מאופי המגעים הצפויים נהיה זקוקים למידה מרובה של אמון. אס לא נכבד הסכמים, כיצד יאמינו לנו? הלא נהיה כאילו "כפיהם דבר שוא וימינם ימין שקר".

לכן, אני מבין שחברת הכנסת גאולה כהן חוזרת בה ומסכימה שאת עניין טאבה נמחק, ונחזיר אותה מהר ככל האפשר.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

את רוצה לעשות אתי עסקים, אבל על החלק שלך אינך מוכנה לוותר.

גאולה כהן (התחיה):

אתי אתה לא צריך ל — — — אתה לא תקרא את שם התנ"ך לשווא.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני לא קורא את שם התנ"ך לשווא. אני מבקש שנשתמש בעניין של ארץ-ישראל על-פי התנ"ך ולא על-פי רגשות לאומניים, הזרים לרוח היהדות.

גאולה כהן (התחיה):

אתה לא יושב על תקן של מפרש התנ"ך.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני לא מפרש את התנ"ך. אני קורא אותו.

גאולה כהן (התחיה):

כתנ"ך כתוב שטחים? אתם מדברים על יהודה ושומרון כעל שטחים.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אנחנו מדברים על יהודה ושומרון כעל ארץ-ישראל, אבל אנחנו מדברים גם על חיים כיהודים בארץ-ישראל.

גאולה כהן (התחיה):

אתה שיבשת את התנ"ך.

אברהם רביץ (דגל התורה):

חברת הכנסת גאולה כהן, אינך צריכה לחזק את טענותייך על-ידי שיבוש דברי.

רבתי, חברי הכנסת, אני חושב שחברי הכנסת כולם שותפים לחרדה ולזעזוע ממלחמה חסרת כבוד וחסרת תכלית, משפך הדמים ומכאבם ומייסוריהם של נשים וילדים מבני עמנו ומקרב החושבים הערבים הגרים במקום. כולנו חרדים מהמצב ונפשנו נקעה ממלחמה זאת.

גאולה כהן (התחיה):

תתגייס לצבא — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

אל תטיפי לי מוסר.

גאולה כהן (התחיה):

לך לצבא.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני פונה בזאת אל כל שוחרי השלום בישראל ובעולם; והרי כולם או כמעט כל אלה שעלו על במה זו דיברו בשם השלום. עלינו להבין כי תנאים מוקדמים להשגת השלום הם שניים: האחד הוא, כי אנו נאמר שאנו רוצים כאמת בהסכם שלום, גם אם זה כרוך בכאבים נפשיים, רגשיים, אידיאולוגיים והלכתיים. חשוב שנאמר זאת. והתנאי השני הוא, כי ישורו שקט — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רביץ, אני מבקש את סליחתך לרגע. חברי הכנסת, חברת הכנסת גאולה כהן, חבר הכנסת מיעארי, חברי הכנסת, אני מבקש את תשומת לבכם. חברת הכנסת גאולה כהן, אני מדבר אלייך, אני פונה ישירות אלייך. אני מבקש שתאפשרי לחבר הכנסת רביץ לדבר. אני מציע לך. את יכולה לקבל את הצעתי או לא. שמעתי את קריאת הביניים שלך: לך לצבא.

חוכרת ט', ישיבה כ"ד — הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, התחיה, מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי, הרשימה המתקדמת לשלום, והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

אברהם רביץ (דגל התורה):

אוי לנו אם אני צריך להביא את הפנקס הצבאי שלי לכאן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם תרשה לי, אני אינני גורם פגיעות ישירות, כוודאי לא כשהפגיעה האישית איננה במקום.

אברהם רביץ (דגל התורה):

זו לא פגיעה אישית, זו שטות ממדרגה ראשונה. למדנו בגמרא: הכול לפי המכייש והמתכייש.

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר ד' שילנסקי:

חברת הכנסת גאולה כהן, הרי לא שומעים אותך כלי המיקרופון. אני מציע לך, כפי שאני נוהג לגבי אחרים במקרים כאלה, לתזור כך מדברייך.

גאולה כהן (התחיה):
אילו דברים?

היו"ר ד' שילנסקי:

לגבי קריאת הביניים שלך "לך לצבא".

גאולה כהן (התחיה):

שחבר הכנסת רביץ ילך לצבא. אני לא חוזרת כי.

היו"ר ד' שילנסקי:

את לא חוזרת כך.

אברהם רביץ (דגל התורה):

רשמתי לפני שהיא לא חוזרת בה.

והתנאי השני הוא, רבותי חברי הכנסת, כי ישרור שקט ושלום מעשי בשטח. עלינו לומר מעל כמה זאת כאוזני כל מי שמעוניין בשלום, גם בצד הערבי: לשלום עם ישראל אפשר להגיע רק דרך שלום, ולכן הפרטנר שלנו למשא-ומתן יכול להיות אותו גוף אשר ידע ויוכל וירצה לתת את ההוראה להפסיק כפועל את הטרור והלחימה. זה יהיה הגוף זה יהיה הזמן שיקבעו שיש עם מי לדבר שלום.

רבותי חברי הכנסת, שלום אפשר לעשות עם מי שיודע לעשות שלום ולא רק עם מי שיודע לעשות מלחמה: עם מי שיש לו הכוח והאומץ לעמוד מול הקיצונים שלו בסכנת חיים ולומר: אני רוצה שלום אמיתי — ולצוות על שלום בשטח.

רבותי חברי הכנסת, אינני חושב שאנחנו צריכים להתחרות זה בזה מול המהלך הקורה כיום ביהודה ובשומרון עם הערכים הגרים שם. עלינו לקרוא לכל רוצי השלום: הבה הוכיחו כי רצונכם בשלום.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת רביץ. חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. מי בעד הצעת האי-אמון כפי שהוגשה פה — ירים את ידו.

גאולה כהן (התחיה):

אני מבקשת להפריד את ההצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לבקש זאת לפני שמרימים ידיים. לא נעמוד עכשיו על קרצו של יוד.

חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, נוכח העובדה הלא-כריאה של מה שקרה בכנסת, כששר הביטחון עמד בפני פגיעות, אולי אפשר לבקש ממר יצחק שמיר, ראש הממשלה, שיאמר לנו בשם הממשלה מהי עמדתו לגבי מה שקורה?

היו"ר ד' שילנסקי:

לו היה ראש הממשלה רוצה להשמיע את דברו, הוא היה ודאי מודיע זאת ואני הייתי ודאי נענה. עכשיו אנחנו באמצע ההצבעה. מי בעד הבעת אי-אמון לפי הצעה מטעם סיעת התחיה — ירים את ידו.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת סיעת התחיה להביע

אי-אמון לממשלה — מיעוט

נגד — רוב

נמנעים —

הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה

לא נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

מי בעד הצעת האי-אמון כפי שהובאה עלי-ידי יתר הסיעות — ירים את ידו.

ה צ ב ע ה

בעד — מיעוט

נגד — רוב

הצעת סיעות התנועה לזכויות האזרח

ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון,

מפ"ם, מולדת, תנועת המרכז — שינוי,

הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה

הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון

לממשלה לא נתקבלה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אייאפשר לחבר את הצעות האי-אמון שלנו — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

הצעות האי-אמון כפי שהובאו עלי-ידי כל יתר הסיעות נדחות גם הן.

1. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951

(תיקון מס' 6), התשמ"ט — 1989 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הסתייגויות. הסתייגות ראשונה — לחברת הכנסת עדנה סולודר. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי, להערתו של חבר הכנסת יוסי שריד, אני מבקשת שלא להכליל —

היו"ר ד' שילנסקי:

על חשבון הזמן שלך.

עדנה סולודר (המערך):

על חשבון הזמן שלי.

כידוע הבעתי את התנגדותי העקרונית, ולא שיניתי ממנה, בדיון שהיה פה בהצעת החוק בקריאה הראשונה. כיוון שהצעת החוק נתקבלה בוועדה, הגשתי הסתייגות האומרת: "האיסור לכהן כראש רשות מקומית לא יחול בתקופת כהונתו הראשונה של חבר הכנסת כחבר הכנסת".

אני רוצה לנמק הסתייגות זו. אני חושבת שהחוק שחוקקנו כאן, חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, הוא חוק שיחייב אותנו להכניס בו תיקונים נוספים. על אף שביטוחו של החוק, הוא נחקק בשבוע הלפני-אחרון של הכנסת האחת-עשרה במהירות, ולכן יחולו בו עוד שינויים.

אני גם אינני מתעלמת מכך שהמערכת המוניציפלית מצמיחה מנהיגות צעירה, שתופסת מקום בחיי המדינה; להיפך, אני מודה שהמערכת המוניציפלית מגדלת בהחלט חברים, שנושאים באחריות ומביאים לכנסת ניסיון, יכולת וגם כבוד. עם זאת, אני חושבת שאי-אפשר לחוקק חוק שנותן גושפנקה לכך שרשות מחוקקת ורשות מבצעת דרוה באיש אחד, שנותן גושפנקה לכך שמוטל על אדם אחד עומס תפקידים, תפקידים שכל אחד מהם דורש את כל-כולו. והנימוק השלישי הוא, שהחוק הזה יעגן בעצם את המצב שהיינו עדים לו פה. שמפאת חוסר זמן, הנוכח ממילוי שני תפקידים כל כך נכבדים, חלק מראשי הערים לא הקדישו את כל זמנם לכנסת, כפי שהדבר מחייב. ואפשר לתת נימוקים שונים.

לכן אני אומרת, שאם החוק הזה מתקבל, לפחות ייקבע כי אדם יכהן בשני התפקידים בקדנציה אחת בלבד. אם הוא רץ לכנסת כראש רשות מקומית, בקדנציה הראשונה שלו כחבר הכנסת הוא יישא בשני התפקידים ולא עוד. לאחר מכן הוא יצטרך להחליט לאן פניו — למישור המוניציפלי או למישור הלאומי, ושניהם לגיטימיים.

על כן אני מציעה את הסתייגותי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. הסתייגות נוספת לחוק זה לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

מוותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הכא בסדר-היום: הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951 (תיקון מס' 6), התשמ"ט — 1989, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יושב-ראש הוועדה המיוחדת, חבר הכנסת חיים קורפו, יביא את החוק, בבקשה.

חיים קורפו (יו"ר הוועדה לחוק חסינות חברי הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתקופת כהונתה של הכנסת האחת-עשרה, ביום ח' באדר התשמ"ז, 9 במרס 1987, מינתה ועדת הכנסת ועדה ציבורית, בראשותו של העורך-דין יצחק טוניק, זיכרונו לברכה, אשר התבקשה לדון בהצעת חוק ליישום העיקרון, שעל-פיו חבר הכנסת לא יהיה רשאי, החל בכנסת השתים-עשרה, לעסוק תמורת שכר או בעד תמורה כספית אחרת בעיסוק נוסף על עיסוקו כחבר הכנסת. הוועדה התבקשה להציע גם את החריגים לעיקרון זה.

ועדת הכנסת אימצה את הצעת החוק שהכנינה ועדתו של טוניק, זיכרונו לברכה, והגישיה אותה למליאת הכנסת מטעמה.

הכנסת האחת-עשרה, סמוך לתום תקופת כהונתה, קיבלה את חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988.

חבר הכנסת דוד מגן הגיש לכנסת השתים-עשרה, לקריאה מוקדמת, הצעת תיקון לחוק חסינות חברי הכנסת, שלפיה יימחקו בסעיף 13א(ב) לחוק המלים: "כראש רשות מקומית", והיינו, להתיר כהונה ברזומנית של אדם כחבר הכנסת וכראש רשות מקומית.

הכנסת הסמיכה את הוועדה המסדרת לדון בהצעת החוק, בתור ועדה מיוחדת, ולהכנינה לקריאה ראשונה.

הוועדה המיוחדת הגישה לכנסת את הצעת החוק לקריאה ראשונה ביום ג' בשבט התשמ"ט, 9 בינואר 1989, ובאותו יום העבירה הכנסת את החוק לוועדה לשם הכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הוועדה המיוחדת דנה בהצעת החוק והחליטה להגיש את הנוסח הבא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: "סעיף 1: האמור בסעיף 13א(ה) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951, יסומן (1) ואחריו יבוא: (2) על אף האמור בפסקה (1), תחילתו של האיסור לכהן כראש רשות מקומית — בתום חמש שנים לכהונתו כחבר הכנסת וכראש רשות כאחד, ובלבד שיהיה רשאי להשלים את תקופת הכהונה כראש רשות אף לאחר תום חמש השנים האמורות".

חברי הכנסת עדנה סולודר וחיים רמון הגישו הסתייגויות להצעת החוק.

אבקש מהכנסת לאשר את החוק, כפי שהובא מטעם הוועדה שהכנינה אותו, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת קורפו. לחוק זה יש שתי

חוכרת ט', ישיבה כ"ד, י"ב בשבט התשמ"ט (18 בינואר 1989) —
הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951 (תיקון מס' 6) —

היו"ר ד' שילנסקי:

מוותר על ההנמקה. אנו ניגשים אפוא להצבעה.

חיים רמון (המערך):

אני מוותר על הסתייגותי. אני מצטרף להסתייגות של חברת הכנסת עדנה סולודר.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה מוותר על הסתייגות, לא רק על ההנמקה? יפה מאוד.

חברי הכנסת, יש לפנינו רק הסתייגות אחת, של חברת הכנסת עדנה סולודר. אני מעמיד להצבעה הסתייגות זו.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברת הכנסת

ע' סולודר לסעיף 1 — מיעוט

נגד

— רוב

התיקון של חברת הכנסת ע' סולודר לסעיף 1

לא נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מעמיד להצבעה את סעיף 1 כהצעת הוועדה.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה — רוב

נגד

— מיעוט

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו ניגשים לקריאה שלישית של הצעת החוק. אני מעמיד להצבעה את חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951 (תיקון מס' 6), התשמ"ט — 1989.

ה צ ב ע ה

בעד חוק חסינות חברי

הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם,

התשי"א — 1951 (תיקון מס' 6),

התשמ"ט — 1989 — רוב

נגד — מיעוט

נמנעים —

חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם

וחובותיהם, התשי"א — 1951 (תיקון מס' 6),

התשמ"ט — 1989, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני מודיע שחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951 (תיקון מס' 6), התשמ"ט — 1989, נתקבל.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — ביום ב' הבא, י"ז בשבט התשמ"ט, 23 בינואר 1989, בשעה 16:00, ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 16:42.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות כ"ב - כ"ד

- א. הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 20).
התשמ"ט - 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ב. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 3).
התשמ"ח - 1988 (קריאה ראשונה).
- ג. הודעת הממשלה על הצעדים הכלכליים שנקטו
והמדיניות הכלכלית לשנת 1989.
- ד. שאילתות בעל-פה.
- ה. הצעות לסדר-היום.
- ו. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם.
התשי"א - 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. שאילתות ותשובות.
- ח. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות כ"ב - כ"ד

- 84-86. תנועות הנוער הציוניות - הצעות חברי הכנסת
ח' מירום, י' לוי וח' אורון.
- 87-88. העלאת שכר הדירה במעונות הסטודנטים
בארץ בשיעור של 80% - הצעות חברי הכנסת
ע' זיסמן ות' טובי.
89. ביטול פרויקט מקא"ם בצה"ל והשלכותיו על אלפי נערים
מרקע חברתי קשה - הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
- 90-93. מחקרים הנעשים בגופות קורבנות השואה
- בגרמניה והצורך בהבאתם לקבורה - הצעות חברי
הכנסת א' ורדיגר, י' עזרן, א' רביץ ומ' קליינר.
- 94-96. פניית הכנסת להענקת חנינה לזוג פולארד
עם השכעת הנשיא החדש בארצות-הברית - הצעות
חברי הכנסת ע' סולודר, ג' כהן וש' דיין.
97. הבחירות לרשויות המקומיות בכפרים: כפרי-אסיף,
אבו סנאן, מכר, ג'דידה, דיר-אל-אסד ובעינה -
הצעת חבר הכנסת ת' טובי.

ג. חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 20), התשמ"ט - 1989

1. הוספת סעיף 2א
בחוק מס רכוש וקרן פיצויים, התשכ"א - 1961, אחרי
סעיף 2 יבוא:
"2א. קרן פיצויים
(א) 10% ממס הרכוש הנגבה בכל שנה יהיו קרן
מיוחדת לתשלום פיצויים בעד נזק (להלן - קרן
פיצויים).
(ב) שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת,
2. תחילה
תחילתו של סעיף 1 ביום כ"ד כטבת התשמ"ט (1 בינואר
1989).

¹ ס"ח התשכ"א, עמ' 100: התשמ"ז, עמ' 5.

ד. הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם)

(תיקון - מעטפות הצבעה), התשמ"ט - 1989

(הצעת חבר הכנסת י' לוי)

1. תיקון סעיף 7
בחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו
וכהונתם) התשל"ה - 1975¹ להלן - החוק העיקרי)
-
(1) בסעיף קטן (א), במקום "הקלפיות ומעטפות
ההצבעה" יבוא "הוקלפיות";
- (2) בסעיף קטן (ב), המספר "50" יימחק, ובמקום "עד
61" יבוא "עד 60, 61 (ב) ר"ג);
(3) אחרי סעיף קטן (ג) יבוא:
(ד). על מעטפות ההצבעה לבחירות ראש הרשות
יחולו הוראות אלה:
(1) מעטפות ההצבעה יהיו אטומות ובצורה

¹ ס"ח התשל"ח, עמ' 211.

(3) פקיד הבחירות יקבע סימן מיוחד שיוטבע על מעטפות ההצבעה.

(ה) וכך מצביעים: כחא המסתיר את הכותב ראש וזולתו נותן הכותב פתק הצבעה לבחירת ראש הרשות לתוך מעטפה המיוחדת להצבעה זו, שניתנה לו מאת ועדת הקלפי, ואת המעטפה הוא מטיל לעיני ועדת הקלפי לתוך הקלפי; הצבעה זו תהיה מקבילה בזמן להצבעתו למועצה.

אחידה כפי שיקבע השר בתקנות. סמוך לבחירות יספק השר לכל מועצה, על חשבונה, כמות מספקת של מעטפות הצבעה;

(2) המעטפה תהיה בצבע שונה ממעטפת ההצבעה למועצה; צבעה וצורתה ייקבעו בתקנות;

ד ב ר י ה ס ב ר

ההצבעה לראש הרשות וכן לרשימה ברשות המקומית באותה מעטפה יוצרת קונויות והסכמים הפוגעים בתקנת הציבור. נוסף על כך חושפת הצבעה זו תלות בין רשימות שאינן מגישות מועמד לרשות המקומית לבין ראש הרשות, ופוגעת במקרים מסוימים בעקרון החשאיות.

מטרת ההפרדה בין הבחירות לרשות המקומית לבין בחירת ראש הרשות המקומית היתה להעניק סמכות רחבה יותר לראש הרשות כאיש העומד בראש המערכת הביצועית ברשות המקומית.

ה. חוק חסינות חברי הכנסת זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951 (תיקון מס' 6), התשמ"ט — 1989

(2) על אף האמור בפסקה (1), תחילתו של האיסור לכהן כראש רשות מקומית — בתום חמש שנים לכהונתו כחבר הכנסת וכראש רשות כאחד, ובלבד שיהיה רשאי להשלים את תקופת הכהונה כראש רשות אף לאחר תום חמש השנים האמורות.

1. תיקון סעיף 13א

האמור בסעיף 13א(ה) לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951, יסומן (1), ואחריו יבוא:

1 ס"ח התשי"א, עמ' 228; התשמ"ח, עמ' 140.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

בתקופת כהונתו הראשונה של חבר הכנסת כחבר הכנסת.

1 לסעיף

חברת הכנסת ע' סולודר מציעה:

חבר הכנסת חיים רמון מציע:

במקום פסקה (2) המוצעת יבוא:

במקום פסקה (2) המוצעת יבוא:

(2) האיסור לכהן כראש רשות מקומית, תחילתו ביום כ"ב באלול התשנ"א (1 בספטמבר 1991).

"(2) האיסור לכהן כראש רשות מקומית לא יחול

1. מסקנות ועדת החוץ והביטחון הזמנית בנושא:

"סיוע גרמני להקמת מפעל נשק כימי בלוב"

מלחמות, הן נגד אוכלוסייה אזרחית והן נגד צבא. נוכח עובדות אלה גילו מדינות העולם אדישות ולא נקטו אמצעים מספיקים למנוע את השימוש בנשק הכימי. מכאן רגישותה הכפולה והמכופלת של ישראל בנושא זה.

הכנסת החליטה, בישיבתה ביום כ"ז בטבת התשמ"ט (4 בינואר 1989), להעביר לוועדת החוץ והביטחון את ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת יצחק לוי, מיכאל בר-זהר, זלמן שובל, שלמה דיין ושמאל הפרט בנושא: "סיוע גרמני להקמת מפעל נשק כימי בלוב".

2. הוועדה רואה בדאגה עמוקה וכחומרה רבה הקמת מרכזי ייצור של נשק כימי בלוב ובמדינות ערביות אחרות במזרח התיכון.

ועדת החוץ והביטחון הזמנית קיימה דיון בהצעה זו, ביום י"א בשבט התשמ"ט (17 בינואר 1989), בהשתתפות שר החוץ, ולהלן מסקנותיה:

3. הוועדה מוקיעה את שיתוף הפעולה של חברות תעשייה במערב-אירופה עם לוב ועם מדינות אחרות באזור, בתחום הייצור וההתחמשות בנשק כימי.

1. אזור המזרח התיכון והמדינות הסמוכות לו הוא אזור רגיש מאוד מבחינת היחסים שבין המדינות השוכנות בו. כאזור זה עשו מדינות ערביות שימוש קטלני בנשק כימי, בכמה

4. הוועדה קוראת לכל הממשלות בעולם לנקוט אמצעים

בנושא איסור השימוש בנשק כימי. אומנם, המדינות המיוצגות בוועדה הסכימו, באופן כללי, על צורך בפירוק הנשק הכימי ועל הצורך באמנה בין-לאומית שתאסור ייצור, החסנה והפצה של נשק כימי, אך הוועדה סבורה שממשלות העולם חייבות — באופן מעשי ומיידי, גם לפי קבלת אמנה חדשה — לנקוט אמצעים להשמדתם של מאגרי נשק כימי ולהבטחת איסור ייצורו והפצתו במדינות האזור.

7. הוועדה תעקוב ותמשיך אחרי תהליך ההתגוננות של הצבא והעורף בישראל בפני נשק כימי.

יעילים כדי להפסיק לאלתר את אספקת הסיוע מחברות במדינותיהן לתהליכי ייצור והתחמשות בנשק כימי במדינות המזרח התיכון.

5. הוועדה רואה בחומרה מיוחדת את מעורבותן של חברות גרמניות בהקמת מפעלים לייצור נשק כימי, וקוראת לממשלת הרפובליקה הפדרלית המערב-גרמנית לפעול מיידית להפסקת מעורבות זו.

6. בינואר שנה זו התכנסה בפריס ועידה בין-לאומית לדיון

ז. רשימת חברי ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השלוש-עשרה

חברי הכנסת,

בהתאם לסעיף 23 (א) ובהסתמך על הסעיפים 15 (א), 16 (א)(ב)(ג)(ד)(ה) וסעיף 17 (א) ר(ב) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט — 1969, הריני מכריז על הקמתה של ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השלוש-עשרה והרכבה:

יושב-ראש הוועדה — שופט בית-המשפט העליון אברהם חלימה, וממלא-מקומו — שופט בית-המשפט העליון יעקב מלץ.

חברי הוועדה	ממלאי-מקום	חברי הוועדה	ממלאי-מקום
סיעת הליכוד	חבר הכנסת מיכאל איתן	סיעת ש"ס	מר יעקב גיספאן
מר עדי הלפרין	מר חיים פרלוק	עורך-דין משה אלמליח	מר יוסי ריעני
מר מתתיהו דרובלס	מר רפי דואק	עורך-דין שמחה מירון	מר יהורם בן-שלום
מר שלום כהן	מר יהורם בן-שלום	סיעת אגודת ישראל	מר מרדכי פלקון
מר מריאן גריסור	מר מרדכי פלקון	מר יהושע פולק	מר אמנון בן-עמרם
מר אשר ברזילי	מר מאיר הלר	מר יעקב קצנלבונין	מר מרדכי כרקוביץ
מר רובין פינקלשטיין	מר מרדכי כרקוביץ	סיעת ר"צ	מר אברהם ייב
מר רפאל הצבי	מר אברהם ייב	מר גבי דאוס	
מר ויקטור שהרבני		מר יוסף אללו	
מר אליהו פסטרנק			
סיעת המערך	חבר הכנסת חיים רמון	סיעת המפד"ל	מר צבי כרנשטיין
מר יצחק פרץ	מר יצחק פרץ	עורך-דין דוד רוחם	מר אברהם קופמן
עורך-הדין צבי יפה	עורך-הדין צבי יפה		מר אשר מייבסקי
מר גירי מיר	מר גירי מיר	סיעת חד"ש	
עורך-דין ישעיהו אתגר	עורך-דין ישעיהו אתגר	מר גוונסקי יורם	מר בדר נאזם
מר יהודה ויסמן	מר יהודה ויסמן	סיעת התחיה	
מר נתן ענבר	מר נתן ענבר	מר ישראל מידד	גב' דינה טולדנו
מר מרדכי דמתי	מר מרדכי דמתי		
עורך-דין אמנון לורך	עורך-דין אמנון לורך	סיעת מפ"ם	
מר יוסף קוז'וקרו	מר יוסף קוז'וקרו	מר חיים אונגר	מר משה כהן

ממלאי-מקום	חברי הוועדה	ממלאי-מקום	חברי הוועדה
מר מנחם כרמל	סיעת דגל התורה מר חיים אפשטיין	מר אליעזר זנדברג	סיעת צומת מר אשר זכרון
עורך-דין סברי מוחסן	סיעת הרשימה המתקדמת לשלום עורך-דין יוסף כרד	מר יעקב לבני	סיעת מולדת מר יעקב חרותי
גב' נואל עליאן	סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית עורך-דין מחמוד חביב אללה	מר דוד סימון	סיעת שינוי מר דוד ששון